

ΕΡΓΟ

**ΜΕΛΕΤΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ
ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ
ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ**

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ

**ΕΚΘΕΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ
ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ
ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ**

ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ

**ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΡΥΜΩΝ ΒΙΚΟΥ-
ΑΛΟΥ ΚΑΙ ΠΙΝΔΟΥ**

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

**ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Σεπτέμβριος 2013

Η παρούσα μελέτη συντάχθηκε από το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας/Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΜΓΦΙ-ΕΚΒΥ) και αποτελεί παραδοτέο του έργου «Μελέτη οργάνωσης και εμπλουτισμού του εκθεσιακού χώρου επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου». Το έργο, ανατέθηκε από τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου και εντάσσεται στην Πράξη «Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου», του Άξονα Προτεραιότητας 9 «Προστασία φυσικού περιβάλλοντος και βιοποικιλότητας», του Ε.Π. «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007 - 2013» το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και από εθνικούς πόρους.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΡΓΟΥ: Μαρία Κατσακιώρη

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: Κατερίνα Μπόλη
Σπύρος Ντάφης
Λουίζα Νικολάου
Πέτρος Κακούρος
Δημήτρης Παπαδήμος
Μιλτιάδης Σεφερλής
Λένα Χατζηιορδάνου
Έλενα Χατζηχαράλαμους

Η πλήρης αναφορά στην παρούσα έκδοση είναι:

Κατσακιώρη Μαρία και Κατερίνα Μπόλη. 2013. Οργάνωση και εμπλουτισμός του εκθεσιακού περιεχομένου επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων. Θέρμη. 60 σελ.

This document may be cited as follows:

Katsakiori Maria and Katerina Boli. 2013. Museological study for the Visitor Centres of Pindos National Park. Greece. Greek Biotope/Wetland Centre, Thermi, Greece. 60 p.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	σελ. 4
1. Η υφιστάμενη κατάσταση και η ανάγκη αναβάθμισης των εκθέσεων των Κέντρων Πληροφόρησης	σελ. 5
1.1. Το Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς	σελ. 5
1.2. Το Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων	σελ. 7
1.3. Το Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου	σελ. 10
1.4. Το Κέντρο Πληροφόρησης Μαυραναίων	σελ. 12
2. Γενικός και ειδικοί σκοποί των Κέντρων Πληροφόρησης	σελ. 15
3. Κοινό και ομάδες στόχοι των Κέντρων Πληροφόρησης	σελ. 18
4. Παρεχόμενες υπηρεσίες των Κέντρων Πληροφόρησης	σελ. 26
5. Κεντρική ιδέα και αναλυτικό σενάριο εκθέσεων των Κέντρων Πληροφόρησης	σελ. 32
5.1. Η κεντρική ιδέα και οι βασικές αρχές οργάνωσης των εκθέσεων	σελ. 32
5.2. Το αναλυτικό σενάριο των εκθέσεων	σελ. 36
Α. Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς	σελ. 39
Β. Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων	σελ. 44
Γ. Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου	σελ. 51
Δ. Κέντρο Πληροφόρησης Μαυραναίων	σελ. 55

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με στόχο την εκ νέου οργάνωση, την αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό των εκθεσιακών χώρων τεσσάρων από τα έξι Κέντρα Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου (ήτοι των Κέντρων Πληροφόρησης Κλειδωνιάς, Ασπραγγέλων, Μετσόβου και Μαυραναίων) ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου, ανέθεσε (κατόπιν διαγωνισμού) στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας/Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΜΓΦΙ-ΕΚΒΥ) την εκπόνηση σχετικής μελέτης.

Η μελέτη, με τίτλο «*Μελέτη οργάνωσης και εμπλουτισμού των εκθεσιακών χώρων επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου*» εντάσσεται στη Δράση 2 «Ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης» του Υποέργου 1 «Δράσεις για την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας» της Πράξης «Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου», του Άξονα Προτεραιότητας 9 «Προστασία φυσικού περιβάλλοντος και βιοποικιλότητας», του Ε.Π. «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007 - 2013», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και από εθνικούς πόρους.

Η μελέτη υλοποιείται σε δύο φάσεις, οι οποίες αφορούν στη σύνταξη των ακόλουθων εκθέσεων:

- ❖ **Φάση Α.** Έκθεση οργάνωσης και εμπλουτισμού του εκθεσιακού περιεχομένου επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου.
- ❖ **Φάση Β.** Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου.

Απώτερος σκοπός της μελέτης είναι η δημιουργία σύγχρονων και βιώσιμων υποδομών, οι οποίες θα συνάδουν με τις σύγχρονες εκθεσιακές πρακτικές, θα ανταποκρίνονται σε σύγχρονες ανάγκες, αναδεικνύοντας με τον βέλτιστο τρόπο το ιδιαίτερο περιβάλλον και την πολύπλευρη σπουδαιότητα του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου.

Το παρόν κείμενο αποτελεί το παραδοτέο της Α' Φάσης, με τίτλο «*Έκθεση οργάνωσης και εμπλουτισμού του εκθεσιακού περιεχομένου επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου*». Συντάχθηκε με βασικά ζητούμενα:

α) τον καθορισμό των βασικών γνωρισμάτων που θα διέπουν τα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης (ήτοι, αποσαφήνιση των σκοπών που θα εκπληρώνουν, διερεύνηση του κοινού το οποίο αναμένεται να στηρίξει τη λειτουργία τους, προσδιορισμός των υπηρεσιών που θα παρέχουν) και

β) τον προσδιορισμό της κεντρικής ιδέας βάσει της οποίας θα αναπτυχθεί και θα συνταχθεί το αναλυτικό σενάριο των εκθέσεων των υποδομών.

Μέσω της εκ νέου οργάνωσης και του εμπλουτισμού του εκθεσιακού χώρου τους, τα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου (Κλειδωνιάς, Ασπραγγέλων, Μετσόβου, Μαυραναίων), επικουρούμενα και από το Κέντρο Πληροφόρησης της Βωβούσας, καλούνται να συνθέσουν ένα αποτελεσματικό δίκτυο υποδομών ενημέρωσης, εκπαίδευσης, ευαισθητοποίησης, αλλά και αναψυχής, το οποίο:

- ❖ θα συμβάλλει καθοριστικά στη διαφύλαξη και ανάδειξη του ανεκτίμητου φυσικού και πολιτιστικού πλούτου του Εθνικού Πάρκου,
- ❖ θα υποστηρίζει το έργο και τις δράσεις του Φορέα Διαχείρισης για την προστασία και διαχείριση της περιοχής,
- ❖ θα προσδώσει υψηλή προστιθέμενη αξία στις παρεχόμενες υπηρεσίες στην περιοχή και θα προωθήσει την αειφορική ανάπτυξή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Τα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου (ήτοι της Κλειδωνιάς, των Ασπραγγέλων, του Μετσόβου και των Μαυραναίων) που αφορά η παρούσα μελέτη χωροθετούνται στην περιφέρεια του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, τα τρία πρώτα στον Νομό Ιωαννίνων και το τέταρτο στον Νομό Γρεβενών.

Το Κέντρο Πληροφόρησης στην Κλειδωνιά είναι το μόνο που δεν έχει οργανωθεί με εκθέματα και δεν λειτουργεί. Τα υπόλοιπα τρία λειτουργούν με ευθύνη του Φορέα Διαχείρισης, αναλαμβάνοντας την ενημέρωση του επισκέπτη για επιμέρους περιοχές του Εθνικού Πάρκου (π.χ. Ζαγόρι, Βάλια Κάλντα). Αν και υποτυπωδώς οργανωμένα με παλαιού τύπου εκθέματα, σημειώνουν αξιοσημείωτη επισκεψιμότητα, καθώς είναι οι μόνες υποδομές που πραγματεύονται τον πλούτο της περιοχής και τις δυνατότητες περιήγησης και αναψυχής που παρέχει στους επισκέπτες της. Καθοριστικά στη λειτουργία των υποδομών συμβάλλει το προσωπικό του Φορέα, η πείρα, το μεράκι και οι γνώσεις του οποίου για την περιοχή καλύπτουν βασικά κενά των εκθέσεων, αλλά και των παρεχόμενων υπηρεσιών των Κέντρων Πληροφόρησης, όσον αφορά στην ενημέρωση και την εκπαιδευτική διάσταση των υποδομών.

Αναλυτικά στοιχεία για τις τέσσερις υποδομές, τη φυσιογνωμία και τα κύρια κατασκευαστικά χαρακτηριστικά τους, τη θεματική των υφιστάμενων εκθέσεων και τον τρόπο οργάνωσης και απόδοσής της, τα προβλήματα και τις ελλείψεις των εκθεσιακών χώρων, καθώς και τις παρεχόμενες προς το κοινό υπηρεσίες τους, δίδονται ακολούθως.

1.1. Το Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς

Το κτίσμα που φιλοξενεί το Κέντρο Πληροφόρησης στην Κλειδωνιά Κόνιτσας ανήκει στη Δασική Υπηρεσία και το 2013 παραχωρήθηκε από κοινού στον Δήμο Κόνιτσας και τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου. Πρόκειται για πέτρινο ισόγειο κτίσμα με υπόγειο, το οποίο έχει είσοδο στα βόρεια. Το κτήριο βρίσκεται στη βόρεια όχθη του ποταμού Βοϊδομάτη και σε άμεση γειτνίαση με το λίθινο γεφύρι της Κλειδωνιάς, ένα από τα κύρια αξιοθέατα της περιοχής. Στο υπόγειο του κτηρίου έχουν προβλεφθεί χώροι υγιεινής, κουζίνας και λεβητοστασίου. Όσον αφορά στο ισόγειο που προορίζεται ως εκθεσιακός χώρος, έχει ορθογώνια κάτοψη με καμπύλη τη βορειοδυτική γωνία. Το εσωτερικό διαμορφώνεται με έναν ενιαίο χώρο και δύο μικρότερους δευτερεύοντες στην ανατολική πλευρά. Ο ενιαίος, κυρίως εκθεσιακός χώρος οργανώνεται με κλίμακα καθόδου στο υπόγειο του κτηρίου (στο κέντρο της νότιας πλευράς), διαθέτει τζάκι στη δυτική πλευρά, ενώ σε όλες τις πλευρές του ανοίγονται μεγάλα παράθυρα με ξύλινα κουφώματα καθώς και δύο θύρες πρόσβασης στη βεράντα που αναπτύσσεται σε όλο το μήκος της νότιας πλευράς του κτηρίου, με θέα προς τον

πλευράς), διαθέτει τζάκι στη δυτική πλευρά, ενώ σε όλες τις πλευρές του ανοίγονται μεγάλα παράθυρα με ξύλινα κουφώματα καθώς και δύο θύρες πρόσβασης στη βεράντα που αναπτύσσεται σε όλο το μήκος της νότιας πλευράς του κτηρίου, με θέα προς τον

Βοϊδομάτη. Η πρόσβαση στον χώρο γίνεται απευθείας από την κεντρική είσοδο του κτηρίου στα βόρεια, όπου και διαμορφώνεται στεγασμένο υπόστεγο εξωτερικά. Όσον αφορά στους δύο μικρότερους χώρους στα ανατολικά, ο ένας είναι ανοιχτός προς τον κυρίως εκθεσιακό χώρο από τον οποίο χωρίζεται με καμάρα και προορίζεται για τη φιλοξενία εκθεμάτων σχετικών με το Γεωπάρκο Βίκου – Αώου, τα οποία θα κατασκευασθούν και θα τοποθετηθούν στον χώρο από την Ήπειρος Α.Ε. Ο δεύτερος χώρος διαχωρίζεται με πόρτα από τον εκθεσιακό και προβλέπεται για τις ανάγκες οργάνωσης χώρου υποδοχής και γραφείου προσωπικού. Ο περιβάλλων χώρος του κτίσματος οργάνωνεται με σκαλοπάτια και διαμορφώνεται σε επίπεδα προς την πλευρά του ποταμού, από την οποία εξασφαλίζεται μέσω θύρας και απευθείας πρόσβαση στο υπόγειο του κτηρίου.

Το κτήριο κατασκευάστηκε από τη Δασική Υπηρεσία με στόχο τη λειτουργία του ως Κέντρο Πληροφόρησης. Ωστόσο, οι κατασκευαστικές εργασίες δεν έχουν έως και σήμερα ολοκληρωθεί, καθώς ενδεικτικά εκκρεμούν εκείνες που αφορούν στην ολοκλήρωση των ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων, στην εγκατάσταση των σωμάτων θέρμανσης, στην προμήθεια και εγκατάσταση λέβητα θέρμανσης, στο βάψιμο των εσωτερικών τοίχων του κτηρίου, στη δημιουργία των χώρων υγιεινής κ.ά.

Η δημιουργία ενός άρτια οργανωμένου Κέντρου Πληροφόρησης στην Κλειδωνιά Κόνιτσας καθίσταται επιτακτική, καθώς το κτήριο παραμένει ανενεργό και η περιοχή στερείται σχετικής υποδομής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, προσανατολισμού και διάχυσης του επισκέπτη στο ιδιαίτερο περιβάλλον της, με δεδομένη και τη μεγάλη επισκεψιμότητα που σημειώνεται λόγω της άμεσης γειτνίασης του κτίσματος με τον Βοϊδομάτη και το λίθινο γεφύρι του. Ταυτόχρονα, λίγα μόλις μέτρα από το Κέντρο Πληροφόρησης ξεκινά μονοπάτι με ειδική σήμανση που κινείται στην βόρεια όχθη του ποταμού παρέχοντας τη δυνατότητα γνωριμίας του επισκέπτη με σημαντικά αξιοθέατα της περιοχής, όπως οι βραχοσκεπές στις όχθες του ποταμού, αντιπροσωπευτικές της άρρηκτης σχέσης του ανθρώπου με τα νερά του ποταμού ήδη από την προϊστορική περίοδο.

1.2. Το Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων

Το Κέντρο Πληροφόρησης που λειτουργεί στους Ασπραγγέλους Ζαγορίου, κατασκευάστηκε, όπως και το αντίστοιχο του Μετσόβου, σε έκταση που το 1997 παραχώρησε η τότε Κοινότητα Ασπραγγέλων στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων. Τόσο η κατασκευή, όσο και ο εξοπλισμός του χρηματοδοτήθηκαν από το Ε.Π.ΠΕΡ. στο πλαίσιο του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Η λειτουργία του Κέντρου άρχισε το 2003 από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Ήπειρος Α.Ε. Το 2004 η ευθύνη λειτουργίας πέρασε στον Φορέα

Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου και το Κέντρο λειτούργησε αρχικώς αποσπασματικά (1/2/2004 - 31/12/2004 και 18/12/2005 - 18/04/2006). Από το 2007 και έως σήμερα λειτουργεί αδιάλειπτα. Το 2012, ο Δήμος Ζαγορίου παραχώρησε εκ νέου τη χρήση του κτηρίου στον Φορέα Διαχείρισης για 25 έτη.

Η θέση του Κέντρου, στην πεδιάδα που εκτείνεται πριν από τον ομώνυμο οικισμό των Ασπραγγέλων, είναι κομβική, καθώς αποτελεί μία από τις κυριότερες πύλες εισόδου στο Ζαγόρι, ακριβώς πάνω στο οδικό δίκτυο που συνδέει τα Ιωάννινα με το Κεντρικό Ζαγόρι.

Κατασκευαστικά αφορά σε διώροφο πέτρινο κτίσμα, ορθογώνιας κάτοψης, το οποίο εξωτερικά ακολουθεί τις επιταγές της τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, ενώ εσωτερικά έχουν χρησιμοποιηθεί σύγχρονα υλικά (π.χ. μαρμάρια δάπεδα, ψευδοροφές). Το κτίσμα περιβάλλεται από εκτεταμένο αύλειο χώρο που χρησιμοποιείται κυρίως ως χώρος στάθμευσης αλλά και αποσπασματικά για εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Η πρόσβαση στο εσωτερικό του κτηρίου γίνεται από το ισόγειο, μέσω προθαλάμου που προβάλλεται στο μέσο της βόρειας πλευράς. Ακριβώς απέναντι από την είσοδο υπάρχει η κλίμακα ανόδου στον όροφο, ο οποίος οργανώνεται με χώρους γραφείων και στεγάζει τις υπηρεσίες του Φορέα Διαχείρισης, από την 1η Φεβρουαρίου 2007. Όσον αφορά στην οργάνωση του ισόγειου, ο εκθεσιακός χώρος αναπτύσσεται δυτικά της εισόδου και διαχωρίζεται από τον διάδρομο κίνησης από αμφίπλευρο έκθεμα – χάρτη. Η ανατολική πτέρυγα του ισόγειου διαμορφώνεται με τρεις διαδοχικούς χώρους σε άμεση επικοινωνία με τον διάδρομο κίνησης και τον εκθεσιακό, οι οποίοι αφορούν σε χώρο υποδοχής - εκθετήριο, χώρο υγιεινής και λεβητοστάσιο. Τμήμα του χώρου που χρησιμοποιείται ως WC, καταλαμβάνεται από τον ανελκυστήρα ανόδου στον όροφο.

Ο εκθεσιακός χώρος οργανώθηκε και εξοπλίσθηκε με εκθέματα το 1995, στο πλαίσιο προγράμματος που υλοποιήθηκε από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Ήπειρος Α.Ε. και την περιβαλλοντική οργάνωση Αρκτούρος. Έκτοτε και έως προσφάτως, εμπλουτίσθηκε με πρόσθετα εκθέματα, όπως στατικά πάνελ και οθόνη αφής.

Η θεματική της έκθεσης επικεντρώνεται στο Ζαγόρι και αφορά κυρίως στον πολιτιστικό και δευτερευόντως στον φυσικό πλούτο της περιοχής. Συμπληρωματικά εκθέματα πραγματεύονται επιμέρους ζητήματα, όπως το φαράγγι του Βίκου. Θέματα που αφορούν στο φυσικό περιβάλλον (π.χ. γεωλογία-γεωμορφολογία βλάστηση, χλωρίδα, πανίδα, προστατευόμενες περιοχές) σχεδόν απουσιάζουν, ενώ αισθητή είναι και η απουσία

σημαντικών θεμάτων, όπως η συνολική προσέγγιση του Εθνικού Πάρκου, η παρουσίαση του ρόλου, του έργου και της πολύπλευρης δράσης του Φορέα Διαχείρισης, η ενημέρωση του επισκέπτη για τα υπόλοιπα Κέντρα Πληροφόρησης που λειτουργούν στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου.

Όσον αφορά στον τρόπο παρουσίασης της θεματικής της έκθεσης, χρησιμοποιούνται, τόσο στατικά, όσο και δυναμικά και διαδραστικά μέσα. Κυρίαρχο στον χώρο είναι το κεντρικό έκθεμα που φέρει μεγάλο μέρος της θεματικής της υφιστάμενης έκθεσης. Πρόκειται για αμφίπλευρη κατακόρυφη κατασκευή με αναλόγια στις κύριες όψεις της, η οποία χρησιμοποιείται και ως διαχωριστικό του εκθεσιακού χώρου από τον διάδρομο κίνησης στο κτήριο. Η μία πλευρά της κατασκευής φέρει χάρτη της περιοχής και παρέχει τη δυνατότητα στοιχειώδους «διάδρασης» με τον επισκέπτη (πατώντας τα κουμπιά στο αναλόγιο της κατασκευής φωτίζονται οι σχετικές ενδείξεις στον χάρτη). Η πίσω όψη της κατασκευής οργανώνεται με κείμενα, εποπτικό υλικό και προθήκες με πραγματικά αντικείμενα που αφορούν κυρίως σε θέματα λαογραφικού ενδιαφέροντος. Την έκθεση εμπλουτίζουν αναρτημένα αυτοφερόμενα στατικά πάνω με κείμενα και εποπτικό υλικό, δύο αυτόνομες προθήκες με

παραδοσιακές φορεσιές, πολυμεσική οθόνη αφής με θέμα τις μουσικές και την παράδοση στο Ζαγόρι, καθώς και βιντεοπροβολέας για την παρουσίαση της φύσης στο Ζαγόρι σε στοιχειωδώς διαμορφωμένο για τις ανάγκες προβολής χώρο. Επιπρόσθετα, στον εκθεσιακό χώρο υπάρχει ένα διαδραστικού τύπου έκθεμα με χάρτη και πληροφορίες για τις κύριες διαδρομές περιήγησης στην περιοχή, το οποίο ωστόσο δεν λειτουργεί, καθώς και σύγχρονη κατασκευή με οθόνη αφής για τη φύση στο Ζαγόρι.

Ο εκθεσιακός χώρος δεν εξυπηρετεί πλέον τις ανάγκες του ολοένα αυξανόμενου κοινού του, το οποίο συνθέτουν κυρίως η εκπαιδευτική κοινότητα και οι διερχόμενοι τουρίστες. Παράλληλα δεν αναδεικνύει ικανοποιητικά τον πλούτο και τη σπουδαιότητα του Ζαγορίου και του Εθνικού Πάρκου συνολικότερα, αλλά ούτε και ανταποκρίνεται στις συντονισμένες προσπάθειες του Φορέα Διαχείρισης για διαφύλαξη, ανάδειξη και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις αξίες και τη σπουδαιότητα της περιοχής. Την ανάγκη αναβάθμισης της έκθεσης του Κέντρου Πληροφόρησης επιτείνει η μεγάλη επισκεψιμότητα και ζήτηση, κυρίως από την εκπαιδευτική κοινότητα, την οποία καταγράφει η υποδομή, παρά την υποτυπώδη οργάνωσή της, λόγω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που οργανώνονται και πραγματοποιούνται από τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης.

Συμπερασματικά, τα κύρια προβλήματα που καθιστούν επιβεβλημένη την εκ νέου οργάνωση και τον εμπλουτισμό του εκθεσιακού χώρου αφορούν:

- ❖ Στη θεματική της έκθεσης που κρίνεται ελλιπής και αποσπασματική. Παρότι, το Κέντρο των Ασπραγγέλων θίγει και προβάλλει σημαντικά θέματα που αφορούν στο περιβάλλον του Ζαγορίου, απουσιάζει αισθητά, τόσο η συνολική προσέγγιση της περιοχής και της πολύπλευρης σπουδαιότητάς της, όσο και η ένταξή της στο ευρύτερο περιβάλλον του Εθνικού Πάρκου. Παράλληλα, δεν γίνεται καμία αναφορά στον ρόλο, το έργο και τη δράση του Φορέα Διαχείρισης.

- ❖ Στον τρόπο οργάνωσης της έκθεσης που κρίνεται ξεπερασμένος. Οι σύγχρονες μουσειογραφικές πρακτικές και αντιλήψεις υποστηρίζουν ότι ένας σημαντικός παράγοντας αφομοίωσης της πληροφορίας και αύξησης του ενδιαφέροντος του επισκέπτη σε έναν εκθεσιακό χώρο, σχετίζεται με την αλληλεπίδραση μεταξύ επισκεπτών και εκθεμάτων. Κυρίως όσον αφορά στα παιδιά, που αποτελούν την κυριότερη ομάδα επισκεπτών του Κέντρου, έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι προτιμούν τα δυναμικά και διαδραστικά εκθέματα, τα οποία μπορούν να αγγίζουν και να επεξεργασθούν, με αποτέλεσμα να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο και να επιδεικνύουν εντονότερο ενδιαφέρον για έννοιες επιστημονικές και θέματα δυσνόητα. Το ίδιο ισχύει και για τους ενήλικες, οι οποίοι, αν και συχνά διστάζουν να αλληλεπιδράσουν με τέτοιου είδους εκθέματα, όταν βρίσκονται μαζί με τα παιδιά τους, αφιερώνουν περισσότερο χρόνο, αλληλεπιδρώντας και οι ίδιοι με τα διαδραστικά εκθέματα μιας υποδομής. Παρότι, το Κέντρο Πληροφόρησης εξοπλίσθηκε με δυναμικά εκθέματα και πολυμεσικές εφαρμογές, αυτές, δεν εξυπηρετούν ικανοποιητικά τους σκοπούς τους, ενώ ορισμένες δεν λειτουργούν καν. Συνολικά, ο τρόπος παρουσίασης των θεμάτων κρίνεται ξεπερασμένος, ενώ σημαντικά προβλήματα δημιουργούν και οι φθορές των εκθεσιακών υλικών που προκλήθηκαν λόγω χρόνου. Επιπλέον, ο στατικός τρόπος παράθεσης της πλειονότητας των θεμάτων της έκθεσης δεν επιτρέπει την επικαιροποίηση της πληροφορίας με σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα που αφορούν στο περιβάλλον της προστατευόμενης περιοχής, όπως οφείλει να προβλέπει ένας σύγχρονος εκθεσιακός χώρος, εντάσσοντας στην οργάνωση της έκθεσής του σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα που παρέχουν τη δυνατότητα εμπλουτισμού και αναδιάρθρωσης της πληροφορίας.
- ❖ Στα εκθέματα, των οποίων τόσο η μορφή, όσο και η παρατακτική χωροθέτηση δεν συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ελκυστικού εσωτερικού, αναγκαίου για να κρατηθεί αμείωτο το ενδιαφέρον του επισκέπτη. Συνολικότερα, ο εκθεσιακός χώρος δεν διέπεται από κανέναν μουσειογραφικό και εικαστικό σχεδιασμό (κατάλληλα επιλεγμένα χρώματα, γραφιστικά αποδοσμένες επιφάνειες κ.λπ.), αναγκαίο για την έλξη του ενδιαφέροντος του επισκέπτη και την ευχάριστη παραμονή του στον χώρο της έκθεσης.
- ❖ Στην αδυναμία της έκθεσης να ανταποκριθεί πλέον ικανοποιητικά στις ανάγκες του ολοένα αυξανόμενου κοινού της. Τα κενά που εντοπίζονται στο θεματικό περιεχόμενο, στην οργάνωση και τη δομή της έκθεσης, είναι εμφανέστατα και αποτυπώνονται στο γεγονός ότι η παροχή πρόσθετων πληροφοριών από το προσωπικό του Φορέα (είτε για θέματα ειδικού ενδιαφέροντος, είτε για τουριστικές πληροφορίες) κρίνεται παραπάνω από επιβεβλημένη, όπως επιβεβαιώθηκε και από τις σχετικές συζητήσεις στελεχών του Φορέα Διαχείρισης με μέλη της Ομάδας Έργου.
- ❖ Στην αδυναμία συνολικά του χώρου να ανταποκριθεί πλέον ικανοποιητικά στην πολύπλευρη λειτουργία της υποδομής, ως Κέντρο Πληροφόρησης, ως υποδομή συγκέντρωσης, εκκίνησης και διάχυσης του επισκέπτη στην περιοχή, ως χώρος εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης της εκπαιδευτικής κοινότητας, ως σημείο αναφοράς για το Ζαγόρι, αλλά και για ολόκληρη την περιοχή του Εθνικού Πάρκου, ως χώρος φιλοξενίας των υπηρεσιών του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου. Η υφιστάμενη οργάνωση του χώρου δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ως προς την ορθή επιτέλεση βασικών λειτουργιών του (π.χ. έλλειψη χώρων για την εκπόνηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, αποθήκευση αντικειμένων και υλικού του Φορέα Διαχείρισης εντός του εκθεσιακού χώρου κ.λπ.).

1.3. Το Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου

Το Κέντρο Πληροφόρησης στην είσοδο του Μετσόβου κατασκευάστηκε και εξοπλίστηκε με εκθέματα την ίδια χρονική περίοδο και στο ίδιο πλαίσιο με αυτό των Ασπραγγέλων. Η έκταση παραχωρήθηκε το 1997 από τον τότε Δήμο Μετσόβου στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων. Τόσο η κατασκευή του κτηρίου, όσο και ο εξοπλισμός του, χρηματοδοτήθηκαν, μαζί με το Κέντρο των Ασπραγγέλων, από το Ε.Π.ΠΕΡ. στο πλαίσιο του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Η λειτουργία του ξεκίνησε το 2003 από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Ήπειρος Α.Ε., ενώ το 2004 μεταβιβάστηκε στον Φορέα Διαχείρισης. Έκτοτε λειτουργήσε ανά διαστήματα, ενώ από το 2007 έως σήμερα η λειτουργία του είναι αδιάλειπτη. Το 2012, ο Δήμος Μετσόβου παραχώρησε εκ νέου τη χρήση του στον Φορέα Διαχείρισης για 25 έτη.

Όσον αφορά στα κατασκευαστικά γνωρίσματά του, πρόκειται, επίσης, για δώροφο πέτρινο κτίσμα που εξωτερικά ακολουθεί τις επιταγές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής των κτισμάτων του Μετσόβου, ενώ εσωτερικά διέπεται από σύγχρονες κατασκευαστικές αρχές και οργάνωση. Η είσοδος γίνεται μέσω τοξωτής στοάς στην ανατολική πλευρά του κτηρίου. Ακριβώς απέναντι από τη θύρα εισόδου διαμορφώνεται η κλίμακα ανόδου στον όροφο, ο οποίος οργανώνεται με χώρους γραφείων, ενώ έχει προβλεφθεί και η δημιουργία χώρου βιβλιοθήκης. Σήμερα, στο σύνολό τους, οι χώροι του ορόφου είναι ανενεργοί (κυρίως λόγω του μικρού αριθμού εργαζομένων στο Κέντρο) και χρησιμοποιούνται επί το πλείστον για αποθηκευτικές ανάγκες. Όσον αφορά στο ισόγειο, παρουσιάζει ανάλογη οργάνωση με τον αντίστοιχο χώρο του Κέντρου Πληροφόρησης των Ασπραγγέλων. Διαθέτει έναν ενιαίο εκθεσιακό χώρο και πτέρυγα στα νότια την οποία συνθέτουν τρεις διαδοχικοί χώροι: γραφείο – χώρος υποδοχής, χώροι υγιεινής και αποθήκη δίπλα στην οποία χωροθετείται ο ανελκυστήρας ανόδου στον όροφο. Δευτερεύουσα θύρα εισόδου στο ισόγειο ανοίγεται στη βόρεια πλευρά.

Όσον αφορά στον εκθεσιακό χώρο, είναι ακριβώς όμοιας φιλοσοφίας, δομής και οργάνωσης με τον εκθεσιακό χώρο των Ασπραγγέλων. Κεντρικό έκθεμα αποτελεί και εδώ η κατασκευαστικά όμοια αμφίπλευρη κατασκευή που φέρει στην μία όψη της χάρτη της περιοχής του Μετσόβου με κεκλιμένο διαδραστικό αναλόγιο, ενώ η πίσω όψη της διαμορφώνεται επίσης με προθήκες αντικειμένων και επιφάνειες με κείμενα και εποπτικό υλικό, που επίσης σχετίζεται με πολιτιστικά θέματα, και συγκεκριμένα με τις κύριες παραδοσιακές ασχολίες των κατοίκων της περιοχής του Μετσόβου. Την έκθεση εμπλουτίζουν και εδώ αυτόνομες προθήκες με παραδοσιακές φορεσιές, αυτοφερόμενα πανώ με κείμενα και φωτογραφίες, πολυμεσική εφαρμογή και βιντεοπροβολέας που πραγματεύονται θέματα σχετικά με τη γεωλογική αξία του Εθνικού Πάρκου και με επιλεγμένα φυτικά είδη της περιοχής, όπως το ρόμπολο, η μαύρη πεύκη και η ελάτη.

Ακριβώς όμοια είναι και τα προβλήματα που εντοπίζονται στον εκθεσιακό χώρο του Κέντρου και αφορούν στην αποσπασματική θεματική, στην πεπερασμένη δομή και οργάνωση της έκθεσης, στην αδυναμία των μέσων που χρησιμοποιούνται να εξυπηρετήσουν σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις, στις φθορές και τα προβλήματα που παρουσιάζουν ορισμένα από τα εκθέματα, και εν γένει στην αδυναμία του χώρου να μεταδώσει αποτελεσματικά θέματα που αφορούν στη σπουδαιότητα και τις αξίες τόσο της περιοχής που πραγματεύεται η έκθεση, όσο και του ευρύτερου περιβάλλοντος του Εθνικού Πάρκου μέσα στο οποίο εντάσσεται.

Οι διαφορές των δύο Κέντρων, Μετσόβου και Ασπραγγέλων, αφορούν σχεδόν αποκλειστικά θέματα λειτουργίας. Στο Κέντρο Πληροφόρησης του Μετσόβου εργάζεται περιορισμένος αριθμός στελεχών του Φορέα Διαχείρισης (φύλακες και ξεναγοί) και δεν επιτελούνται άλλες διοικητικές λειτουργίες, οπότε οι ανάγκες σε χώρους γραφείων είναι περιορισμένες. Επιπρόσθετα, πραγματοποιείται μικρότερος αριθμός ξεναγήσεων στην έκθεση και κατά βάση δεν υλοποιούνται οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα. Σε κάθε περίπτωση, σχεδόν όλος ο όροφος του κτηρίου είναι διαθέσιμος είτε για την υλοποίηση παρουσιάσεων - διαλέξεων είτε για τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

1.4. Το Κέντρο Πληροφόρησης Μαυραναίων

Το Κέντρο Πληροφόρησης βρίσκεται στην είσοδο του οικισμού των Μαυραναίων του Νομού Γρεβενών. Η θέση του σηματοδοτεί μία επίσης σημαντική πύλη εισόδου στην προστατευόμενη περιοχή, εξασφαλίζοντας εύκολη και άμεση πρόσβαση στο δυτικό τμήμα του Εθνικού Πάρκου και στον Εθνικό Δρυμό Βόρειας Πίνδου (Βάλια Κάλντα).

Πρόκειται για διώροφο κτήριο ενταγμένο σε συγκρότημα κτισμάτων που φιλοξενούσαν τις υπηρεσίες του πρώην Δήμου Θ. Ζιάκα. Το κτίσμα παραχωρήθηκε από τον Δήμο Γρεβενών στον Φορέα Διαχείρισης το 2011. Κατά το χρονικό διάστημα 2007 - 2011 το Κέντρο Πληροφόρησης λειτουργούσε σε άλλο κτήριο εντός του οικισμού των Μαυραναίων. Ο περιφραγμένος αύλειος χώρος του συγκροτήματος οργανώνεται με υπαίθριο στεγασμένο καθιστικό (εξαγωνικό κιόσκι) και κιόσκι πληροφόρησης (info kiosk) εγκατεστημένο στο πλαίσιο προγράμματος Leader, το οποίο ωστόσο σήμερα δεν λειτουργεί και χρήζει απομάκρυνσης.

Όσον αφορά στο κτίσμα που φιλοξενεί το Κέντρο Πληροφόρησης, είναι ορθογώνιας κάτοψης με προβαλλόμενη τη νοτιοανατολική πλευρά του, επιχρισμένο εξωτερικά, καλύπτεται με τετράριχτη στέγη και έχει ξύλινα κουφώματα.

Η είσοδος στον χώρο γίνεται μέσω προθαλάμου - χώρου υποδοχής που διαμορφώνεται στην προβαλλόμενη εξωτερικά νοτιοανατολική πλευρά του κτίσματος. Από τον χώρο αυτό εξασφαλίζεται η πρόσβαση, τόσο στον όροφο που χρησιμοποιείται ως χώρος γραφείων από το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης αλλά και του Δήμου, όσο και στον ισόγειο εκθεσιακό χώρο. Από τον ίδιο χώρο γίνεται και η πρόσβαση στους χώρους υγιεινής στη νοτιοανατολική γωνία του κτηρίου. Στον χώρο υπάρχει σήμερα έπιπλο γραφείου για τις ανάγκες υποδοχής του επισκέπτη. Η είσοδος στον εκθεσιακό χώρο του ισόγειου γίνεται μέσω θύρας στον βόρειο τοίχο του προθαλάμου. Ακριβώς απέναντι από τη θύρα εισόδου στον εκθεσιακό χώρο ανοίγεται θύρα πρόσβασης σε χώρο - δωμάτιο που χρησιμοποιείται ως ιατρείο του οικισμού (περιοδική χρήση).

Όσον αφορά στον εκθεσιακό χώρο είναι ορθογώνιας κάτοψης με παράθυρα στη νότια πλευρά και φωτιστική θυρίδα με υαλότουβλα στη βόρεια. Το δάπεδο καλύπτεται με σύγχρονα πλακάκια σε άσπρο – μαύρο, ενώ στο ταβάνι διαμορφώνονται γύφινα ανάγλυφα γείσα και φατνώματα μέσα στα οποία εντάσσονται σύγχρονα φωτιστικά σώματα. Ο χώρος οργανώνεται με μεγάλο τραπέζι συνεδριάσεων στο κέντρο και βοηθητικά έπιπλα περιμετρικά στους τοίχους (γραφεία, βιβλιοθήκη, ντουλάπα, καναπές, συρταριέρα). Όσον αφορά στο εκθεσιακό υλικό είναι υποτυπώδες και αφορά αποκλειστικά και μόνο σε αφισέτες κολλημένες στους περιμετρικούς τοίχους καθώς και σε δύο αυτοφερόμενα πανώ. Το μόνο πρόσθετο αντικείμενο που σχετίζεται με τη χρήση του χώρου ως εκθεσιακού είναι μία αυτοφερόμενη οθόνη αφής. Τέλος, στο χώρο υπάρχει και μικρό έπιπλο – επιδαπέδια ραφιάρα έκθεσης συσκευασμένων τοπικών προϊόντων (π.χ. τσάι του βουνού, μανιτάρια, ζυμαρικά).

Σε αντίθεση με τα Κέντρα Πληροφόρησης Ασπραγγέλων και Μετσόβου, όπου απαιτείται εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των υφιστάμενων εκθέσεων, στην περίπτωση του Κέντρου Πληροφόρησης των Μαυραναίων, δεν μπορεί να μιλήσει κανείς για αναβάθμιση, καθώς επί της ουσίας δεν υφίσταται οργανωμένη έκθεση. Το υποτυπώδες της έκθεσης και η λειτουργία του χώρου αποκλειστικά λόγω του ζήλου των στελεχών του Φορέα Διαχείρισης που εργάζονται στην ενημερωτική υποδομή, καθιστά αυτονόητη την ανάγκη δημιουργίας ενός χώρου που θα ανταποκρίνεται στη σπουδαιότητα του περιβάλλοντος το οποίο πραγματεύεται, θα καλύπτει τις ανάγκες του υφιστάμενου

κοινού της, θα συμβάλλει στην προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών, θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του Φορέα Διαχείρισης και στους σκοπούς δημιουργίας του Κέντρου. Την ανάγκη οργάνωσης της έκθεσης της υποδομής με βάση σύγχρονα δεδομένα και πρακτικές ενισχύει η μεγάλη επισκεψιμότητα που σημειώνει η υποδομή, αλλά και η συνεχώς αυξανόμενη ζήτησή της από σχολεία της περιοχής.

Συμπερασματικά, βάσει όλων των ανωτέρω σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση, τις ελλείψεις και τα προβλήματα των εκθεσιακών χώρων των τεσσάρων Κέντρων Πληροφόρησης του Φορέα Διαχείρισης, η ανάγκη οργάνωσης των εκθέσεων κρίνεται αυτονόητη και επιτακτική, προκειμένου οι υποδομές διέπονται από επιστημονική αρτιότητα και η εκθεσιακή εμπειρία να είναι ενδιαφέρουσα και απολαυστική για όσο το δυνατόν περισσότερες ομάδες κοινού. Να περιλάβουν σύγχρονες πρακτικές, να ανταποκριθούν σε σύγχρονες ανάγκες, να προωθήσουν τον διάλογο με τον επισκέπτη, να τον διοχετεύσουν ικανοποιητικά στο περιβάλλον του Εθνικού Πάρκου. Να προσφέρουν ενδιαφέρουσες ευκαιρίες εκπαίδευσης και αναψυχής, να συμβάλλουν με τρόπο ουσιαστικό τόσο στη διαφύλαξη και ανάδειξη του πλούτου και της πολύπλευρης αξίας της περιοχής του Πάρκου, να προβάλουν το έργο και τη δράση του Φορέα Διαχείρισης.

Παρά τα σημαντικά προβλήματα και τις ελλείψεις των εκθεσιακών χώρων, οι υποδομές καταγράφουν ικανοποιητική ζήτηση και ολοένα αυξανόμενη επισκεψιμότητα, λόγω των πετυχημένων προγραμμάτων υποδοχής, ενημέρωσης και εκπαίδευσης που οργανώνονται από τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης που στηρίζει τη λειτουργία τους. Έτσι, παρά τα προβλήματα των εκθεσιακών χώρων, οι υποδομές σηματοδοτούν ενδιαφέροντες προορισμούς για την εκπαιδευτική κοινότητα, η οποία συνθέτει την κυριότερη ομάδα επισκεπτών τους. Πρόκειται, κυρίως για μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι επιδεικνύουν έντονο ενδιαφέρον για τα προγράμματα που πραγματοποιούνται από τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης.

Τέλος, η σπουδαιότητα του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου επιτείνει την ανάγκη δημιουργίας άρτια οργανωμένων υποδομών που θα καλύπτουν σύγχρονες ανάγκες, θα ακολουθούν σύγχρονες εκθεσιακές πρακτικές, θα προσφέρουν με τον βέλτιστο τρόπο μια ποικιλία υπηρεσιών, τόσο στους επισκέπτες, όσο και στην τοπική κοινωνία, σηματοδοτώντας ισχυρούς πόλους έλξης, σημείο αναφοράς για την περιοχή. Υποδομών που θα αναδεικνύουν με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο τη σπουδαιότητα και τις αξίες, θα διαμορφώνουν ένα ικανοποιητικό πλαίσιο για την προβολή, αλλά και την ενίσχυση του πολύπλευρου έργου και των δράσεων του Φορέα Διαχείρισης, θα προσδώσουν υψηλή προστιθέμενη αξία στις παρεχόμενες υπηρεσίες στην περιοχή και θα συμβάλλουν στην ανάδειξη, τόσο της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής σπουδαιότητας του Εθνικού Πάρκου, όσο και του έμπρακτου ενδιαφέροντος των κατοίκων της περιοχής για τη διατήρησή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Η προσπάθεια οργάνωσης μιας πετυχημένης και οικονομικά βιώσιμης ενημερωτικής υποδομής απαιτεί μεθοδικό σχεδιασμό και έρευνα, προκειμένου να καθορισθούν τα βασικά γνωρίσματα που θα τη διέπουν και θα διασφαλίζουν τη βιωσιμότητά της στον χρόνο. Στα βασικά αυτά γνωρίσματα περιλαμβάνονται οι **σκοποί** (γενικός και ειδικός) για τους οποίους σχεδιάστηκε η υποδομή, προκειμένου να τους εξυπηρετήσει με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο, το **κοινό** που αναμένεται να στηρίξει τη λειτουργία της, ώστε η υποδομή να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις ανάγκες και τις προσδοκίες του, καθώς και το **περιεχόμενο**, το οποίο θα αναλάβει να προβάλλει ικανοποιητικά τα θέματα που πραγματεύεται η υποδομή, καλύπτοντας τις ανάγκες του κοινού της και εξυπηρετώντας τους σκοπούς για τους οποίους δημιουργήθηκε.

Για τον σαφή καθορισμό των σκοπών, γενικών και ειδικών, που καλούνται να εκπληρώσουν τα Κέντρα Πληροφόρησης του Φορέα Διαχείρισης στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, με την εκ νέου οργάνωση του εκθεσιακού χώρου τους και την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών τους, συνυπολογίσθηκαν τα ακόλουθα δεδομένα:

- ❖ Τα γνωρίσματα και η σπουδαιότητα του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τόσο του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου συνολικά, όσο και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του χώρου μέσα στο οποίο εντάσσεται η κάθε υποδομή, αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τη διαμόρφωση των σκοπών των Κέντρων και αντικείμενο προβολής για τους επισκέπτες τους. Πρόκειται για δεδομένα που συνηγορούν στη δημιουργία υποδομών ικανών να συνθέσουν, αφενός ένα δίκτυο διαφύλαξης και προβολής του Εθνικού Πάρκου, λειτουργώντας συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά μεταξύ τους και αφετέρου να συνεισφέρουν στην προστασία και ανάδειξη των επιμέρους περιοχών στις οποίες χωροθετούνται.
- ❖ Η θέση των Κέντρων Πληροφόρησης στα όρια του Εθνικού Πάρκου και σε σημεία που σηματοδοτούν πύλες εισόδου στην προστατευόμενη περιοχή θέτει τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία χώρων που θα λειτουργούν ως σημεία συγκέντρωσης, προετοιμασίας και ενημέρωσης, εκκίνησης και ικανοποιητικής διοχέτευσης του επισκέπτη στην περιοχή του Πάρκου.
- ❖ Τα γνωρίσματα και οι ανάγκες του κοινού τους, σύμφωνα με όσα αναλύονται στο Κεφάλαιο 3 της παρούσας, συνηγορούν στην οργάνωση υποδομών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, που θα παρέχουν ενδιαφέρουσες και αλληλοσυμπληρούμενες ευκαιρίες ψυχαγωγίας και μάθησης, καλύπτοντας τις ανάγκες ομάδων με διαφορετικά μεταξύ τους γνωρίσματα.
- ❖ Οι υφιστάμενες λειτουργίες και οι παρεχόμενες υπηρεσίες, καθώς και η ιδιαίτερη φυσιογνωμία των τριών Κέντρων Πληροφόρησης (πλην της Κλειδωνιάς που δεν έχει τεθεί ακόμη σε λειτουργία), όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί στο πέρασμα του χρόνου και αναδείχθηκαν μέσα από τις συζητήσεις των μελών της Ομάδας Έργου με στελέχη του Φορέα Διαχείρισης. Αν και κοινές σε γενικές γραμμές, οι υπηρεσίες που τα τρία Κέντρα παρέχουν στο υφιστάμενο κοινό τους, εμφανίζονται διαφοροποιημένες στα επιμέρους σημεία τους (βλέπε σχετικά Κεφάλαιο 4 της παρούσας), γεγονός που προδιαγράφει διαφοροποιημένους επιμέρους σκοπούς και ζητούμενα.
- ❖ Οι προσδοκίες και οι στόχοι των εμπνευστών του έργου. Όπως αποσαφηνίσθηκε κατά τη συνεργασία της Ομάδας Έργου με στελέχη του Φορέα Διαχείρισης,

προσδοκία του Φορέα είναι η δημιουργία σύγχρονων οργανωμένων υποδομών, οι οποίες θα αναδεικνύουν με τον βέλτιστο τρόπο την περιβαλλοντική και πολιτιστική σπουδαιότητα τόσο της περιοχής μέσα στην οποία εντάσσονται, όσο και του Εθνικού Πάρκου συνολικά, παρέχοντας τόσο κοινές, όσο και διαφορετικές εναλλακτικές ενημέρωσης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας, θα καλύπτουν ικανοποιητικά τις απαιτήσεις των επισκεπτών τους και θα συμβάλλουν στην προσέλκυση περισσότερων, θα ενισχύουν και θα στηρίζουν με τρόπο ουσιαστικό το έργο του Φορέα, θα λειτουργούν ως ισχυρό σημείο αναφοράς και πόλος έλξης, συνεισφέροντας στη γενικότερη ανάπτυξη και οικονομική τόνωση της περιοχής, μέσω της προώθησης του αειφόρου τουρισμού.

- ❖ Τα οικονομικά δεδομένα που αφορούν στην οργάνωση, αλλά και στη μελλοντική λειτουργία των Κέντρων Πληροφόρησης. Κατά τον σχεδιασμό, το ύψος των διαθέσιμων κονδυλίων θέτει ένα πλαίσιο δυνατοτήτων για τον καθορισμό των στόχων, του περιεχομένου και κυρίως των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν για την ικανοποιητική μετάδοση της πληροφορίας.

Συνυπολογίζοντας τα ανωτέρω, τα Κέντρα Πληροφόρησης καλούνται να επιτελέσουν έναν διττό ρόλο, να αποτελέσουν τους κομβικούς σταθμούς ενημέρωσης, προσανατολισμού και σωστής διάχυσης των επισκεπτών στο Εθνικό Πάρκο αλλά και τους κύριους πυρήνες μάθησης και διαφύλαξης του φυσικού και πολιτιστικού του πλούτου.

Ειδικότερα, τα Κέντρα Πληροφόρησης καλούνται:

- ❖ Να αποτελέσουν χώρους που θα συμβάλλουν αποφασιστικά στη διαφύλαξη και ανάδειξη της οικολογικής και πολιτιστικής πολυπλοκότητας της περιοχής, στην ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης και της αρμονικής συμβίωσης του ανθρώπου με το περιβάλλον.
- ❖ Να βοηθήσουν την άνετη, συνετή και ικανοποιητική περιήγηση του επισκέπτη σε ολόκληρη την περιοχή του Εθνικού Πάρκου, αλλά και στην επιμέρους περιοχή στην οποία το καθένα εντάσσεται.
- ❖ Να συνεισφέρουν στην καλλιέργεια μιας δημιουργικής σχέσης της τοπικής κοινωνίας, των επισκεπτών και ειδικά των νέων, με την περιβαλλοντική ιστορία του τόπου, δρώντας ως πόλος έλξης και συμμετοχής, συνδυάζοντας τη γνώση με την ψυχαγωγική εμπειρία.
- ❖ Να αφηγηθούν μέσα από τις λειτουργίες τους τα σύγχρονα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της κοινότητας, και κατά συνέπεια να ενισχύσουν τη συνοχή του κοινωνικού ιστού, έτσι ώστε οι κάτοικοι να αποκτήσουν συνείδηση του τόπου τους και των δυνατοτήτων του μέλλοντός τους. Το πρωτογενές κοινό τους είναι σημαντικό να αποτελέσουν καταρχήν οι κάτοικοι της περιοχής, οι δημιουργοί και φορείς του τοπικού πολιτιστικού κεφαλαίου, και να συμμετάσχουν ενεργά στη λειτουργία και προβολή τους.
- ❖ Να εμπλουτίσουν την πολιτιστική δραστηριοποίηση του τόπου, καθώς καλούνται να αποτελέσουν σημεία αναφοράς για εκδηλώσεις και δραστηριότητες της τοπικής κοινότητας.
- ❖ Να τονώσουν οικονομικά την περιοχή, με την προώθηση του αειφόρου τουρισμού και την προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών.
- ❖ Να διαμορφώσουν ενδιαφέρουσες προτάσεις αναψυχής, τόσο για την τοπική κοινωνία και τους κατοίκους των γειτονικών αστικών κέντρων και της ευρύτερης περιοχής.
- ❖ Να σηματοδοτήσουν ένα ελκυστικό και πετυχημένο στον χρόνο δίκτυο υποδομών που θα λειτουργούν ως σημείο αναφοράς για το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου.

Τα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης καλούνται να αποτελέσουν τόπο συνάντησης όλων των παραπάνω δεδομένων, συνθέτοντας ένα οργανωμένο ένα **δίκτυο υποδομών**:

- ❖ **προσανατολισμού, εκκίνησης και διάχυσης των επισκεπτών**, που θα βοηθά το κοινό του να περιηγηθεί και να διοχετευθεί άνετα και ικανοποιητικά στο περιβάλλον του Εθνικού Πάρκου και της ευρύτερης περιοχής, αντλώντας χρήσιμα στοιχεία, τα οποία θα του χρησιμεύσουν ως εφόδια κατά τη διάρκεια της περιήγησής του και θα τον βοηθήσουν να ανακαλύψει τον πλούτο της,
- ❖ **ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης**, για να καταφέρει ο επισκέπτης να αξιολογήσει και να κατανοήσει την αξία των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών στοιχείων που έχει να αναδείξει η περιοχή, όπως και να τα χειρισθεί συνετά, κατανοώντας τις λεπτές ισορροπίες που διέπουν τη σχέση του με αυτά,
- ❖ **ερμηνείας** όλων των ιδιαίτερων συνθηκών που ευνόησαν τη δημιουργία ενός πολυσήμαντου περιβάλλοντος τεράστιας φυσικής και πολιτιστικής αξίας,
- ❖ **εκπαίδευσης**, που θα συνεισφέρει στη μάθηση, στη δημιουργία χαρακτήρων ικανών να χειριστούν αποτελεσματικά θέματα που σχετίζονται με την αειφόρο χρήση και διαχείριση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος της χώρας,
- ❖ **ψυχαγωγίας**, που θα παρέχει τη δυνατότητα μιας ευχάριστης περιήγησης στον χώρο των εκθέσεων, καθώς και ευκαιρίες για ενδιαφέρουσες δραστηριότητες και εκδηλώσεις.

Η συνδιαλλαγή τους, η συμπληρωματική και όχι ανταγωνιστική λειτουργία τους και η σύνδεσή τους με ποικίλες και πολύμορφες ενημερωτικές, εκπαιδευτικές, αναψυχικές δραστηριότητες θα συντελέσει αποφασιστικά στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας τους ως χώρους τεκμηρίωσης και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΟΙΝΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Ένα από τα κύρια γνωρίσματα των σύγχρονων υποδομών ενημέρωσης είναι ότι τάσσονται στην υπηρεσία του κοινού τους, αφού χάρη στην προτίμησή του ζουν και αναπτύσσονται. Επομένως, για να είναι πετυχημένες θα πρέπει να είναι ελκυστικές, να παρέχουν έγκυρες και καίριες πληροφορίες, να θέτουν ερωτήματα, να προκαλούν ερεθίσματα που εξάπτουν την περιέργεια, προκειμένου να προωθείται η ευαισθητοποίηση των επισκεπτών τους.

Απαιτείται, έτσι, αποτελεσματικός τρόπος προσέγγισης του κοινού, ώστε να διευκρινισθούν τα κύρια γνωρίσματα και οι ανάγκες του. Βέβαια, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι επισκέπτες ανήκουν σε ποικίλες ομάδες, πολύ διαφορετικές ως προς τα ενδιαφέροντα, το μορφωτικό τους επίπεδο, τις ανάγκες και τα γενικότερα γνωρίσματά τους, με αποτέλεσμα, η αποτελεσματική και σε ενιαίο επίπεδο επικοινωνία μαζί τους να αποτελεί ένα εγχείρημα αρκετά δύσκολο.

Στην περίπτωση των τεσσάρων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου και προκειμένου για τη διερεύνηση και αποτύπωση στοιχείων που αφορούν στην υφιστάμενη κίνηση και στο προφίλ των επισκεπτών τους, αλλά και ευρύτερα στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου, συνυπολογίσθηκαν και αξιολογήθηκαν τα καταγεγραμμένα ετήσια στοιχεία που τέθηκαν στη διάθεση της Ομάδας Έργου από τον Φορέα Διαχείρισης και αφορούν στην επισκεψιμότητα των σε λειτουργία Κέντρων (Ασπραγγέλων, Μετσόβου, Μαυραναίων). Στοιχεία επίσης που αφορούν στην επισκεψιμότητα και στο τουριστικό προφίλ των επισκεπτών στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου συνολικά, αντλήθηκαν από πρόσφατες και επιστημονικά έγκυρες πηγές που τέθηκαν στη διάθεση της Ομάδας Έργου, προκειμένου για τη διαμόρφωση μιας κατά το δυνατόν πληρέστερης εικόνας για τους επισκέπτες της προστατευόμενης περιοχής. Χρήσιμα, τέλος, ήταν και τα δεδομένα που προέκυψαν από τις συζητήσεις μελών της Ομάδας Έργου με στελέχη του Φορέα Διαχείρισης.

Τα δεδομένα και τα στοιχεία που αντλήθηκαν από όλες τις ανωτέρω πηγές κωδικοποιούνται συνοπτικά στα ακόλουθα:

Οι επισκέπτες του Εθνικού Πάρκου

Τα στοιχεία που αφορούν στην επισκεψιμότητα στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου αντλήθηκαν από την πτυχιακή εργασία του Γ. Ζιώγα στο Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΤΕΙ Λάρισας «*Επιστημονική παρακολούθηση σε προστατευόμενες περιοχές – Διερεύνηση της επισκεψιμότητας στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου*». Η σχετική έρευνα πραγματοποιήθηκε την περίοδο 2010 - 2011 με ανοιχτές συνεντεύξεις (δομημένα ερωτηματολόγια) που απευθύνονταν, σε επισκέπτες και ξενοδόχους της περιοχής. Διενεργήθηκε σε 26 επιλεγμένα σημεία του Εθνικού Πάρκου που σηματοδοτούν σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς στην περιοχή (οικισμοί Ζαγορίου, καταφύγιο Αστράκας, γέφυρα Αρίστης, Μέτσοβο και χιονοδρομικό κέντρο, γεφύρι Κόνιτσας κ.ά.), με τη συμμετοχή 350 ατόμων, και συγκεκριμένα 220 επισκεπτών οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 0,22% του συνόλου των επισκεπτών στο Εθνικό Πάρκο (100.000 με βάση την έρευνα της ΕΣΥΕ το 2009) και 130 ξενοδόχων που αντιπροσωπεύουν το 65,7% του συνόλου των ιδιοκτητών ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην περιοχή.

Βάσει των στοιχείων που προέκυψαν από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων των επισκεπτών, το 51,6% των επισκεπτών είναι άνδρες και το 48,6% γυναίκες. Οι

ηλικιακές ομάδες των επισκεπτών αφορούν κυρίως σε άτομα ηλικίας 19 - 30 ετών (το 42,3%) και 31 - 45 ετών (το 40,5%). Ακολουθούν οι ηλικίες 46 - 60 ετών (13,6%), ενώ μικρό είναι το ποσοστό των επισκεπτών ηλικίας κάτω των 18 ετών (2,7%) και άνω των 60 (0,9%).

Οι επισκέπτες κατά κύριο λόγο προέρχονται από την Ελλάδα (95,5%) και συγκεκριμένα από τη Στερεά Ελλάδα (33,6%) και τη Μακεδονία (31,9%). Ακολουθούν η Ήπειρος, η Θεσσαλία, η Πελοπόννησος, τα νησιά του Ιονίου, και με μικρότερο ποσοστό η Θράκη και τα νησιά του Αιγαίου. Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση, το μεγαλύτερο ποσοστό αφορούν σε άγαμους (52,30%), το 30% σε έγγαμους με παιδιά, το 11,8% σε έγγαμους χωρίς παιδιά και ακολουθούν με μικρά ποσοστά οι λοιπές κατηγορίες (διαζευγμένοι, χήροι). Το μορφωτικό τους επίπεδο, στη συντριπτική τους πλειοψηφία αφορούν σε ανθρώπους υψηλού μορφωτικού επιπέδου, ενώ μόλις το 1,36% είναι απόφοιτοι του Δημοτικού και η πλειονότητα αφορά σε άτομα ευαισθητοποιημένα σε θέματα προστασίας της φύσης. Οι κύριοι λόγοι επίσκεψης στην περιοχή σχετίζονται με την αναψυχή – εκδρομή (47,3%), γνωριμία με την περιοχή (21,4%), σπορ στη φύση (19,5%), διακοπές (9,1%) και έρευνα (2,7%).

Όσον αφορά στη συχνότητα και τη διάρκεια της επίσκεψης στην περιοχή, το 47,3% απάντησε ότι επισκέπτεται την περιοχή για πρώτη φορά, το 24,1% για δεύτερη φορά, ενώ το 28,6% απάντησε πολλές φορές. Η διάρκεια της επίσκεψης κυμαίνεται από μία ημέρα (το 26,8%) έως 4 - 5 μέρες (24,1%). Πιο συνηθισμένη είναι η παραμονή για 2 - 3 ημέρες (το 48,65%), ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό απάντησε ότι η επίσκεψή του θα διαρκέσει περισσότερες από 5 ημέρες (0,45%).

Το 28,65% των ερωτώμενων απάντησε ότι επισκέφθηκε την περιοχή καθημερινές, η πλειονότητα με ποσοστό 46,35% απαντά Σαββατοκύριακο, ενώ το 25% την επισκέφθηκε αργίες.

Η πεζοπορία, η απόλαυση του τοπίου, η φωτογράφιση είναι οι κύριες δραστηριότητες στις οποίες μετέχουν και σε πολύ μικρότερο βαθμό, η ποδηλασία, τα υδάτινα σπορ (π.χ. ράφτινγκ), το κυνήγι – ψάρεμα, η επίσκεψη σε αρχαιολογικούς ή θρησκευτικούς χώρους.

Όσον αφορά στη γνώση τους για την περιοχή, εμφανίζεται σχετικά ελλιπής: το 51,8% του δείγματος δήλωσε άγνοια για την ύπαρξη του Εθνικού Πάρκου, το 61,8% δεν γνώριζε τους ισχύοντες κανονισμούς στην προστατευόμενη περιοχή, το 54,5% αγνοούσε για την ύπαρξη σπάνιων ειδών φυτών στην περιοχή, το 75% δήλωσε άγνοια για την ύπαρξη των Κέντρων Πληροφόρησης, ενώ το 49% όσων απάντησαν θετικά γνώριζε μόνο το Κέντρο Πληροφόρησης στο Πάπιγκο. Ακολουθούσε με 14,5% το Κέντρο Πληροφόρησης της Βωβούσας, με 7,3% το Κέντρο Πληροφόρησης των Ασπραγγέλων, με 7,3% το Κέντρο Πληροφόρησης των Μαυραναίων και με 3,6% το Κέντρο Πληροφόρησης του Μετσόβου. Το 81,4% δεν γνώριζε για την ύπαρξη του Φορέα Διαχείρισης.

Τέλος, σχετικά με την ικανοποίησή τους από την επίσκεψη στην περιοχή, η σχεδόν το σύνολο δηλώνει ευχαριστημένο (99,55%) και αποφασισμένο να επισκεφθεί ξανά την περιοχή (98,6%).

Τα δεδομένα που αντλήθηκαν από την έρευνα στους ξενοδόχους αναφέρουν ότι το 58,5% των επισκεπτών φθάνει στην περιοχή για ήρεμη διαμονή, το 23,8% για σπορ στη φύση, το 14,6% για περίπατο στη φύση και το 3,1% για άλλες δραστηριότητες (ορειβασία, πεζοπορία, συνέδριο).

Όσον αφορά στην περίοδο υλοποίησης της επίσκεψης, ο χειμώνας παρουσιάζει τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα (ποσοστό 36,7%) και τις άλλες τρεις εποχές (άνοιξη,

φθινόπωρο, καλοκαίρι) υπάρχει σχεδόν ισοκατανομή (21,4%, 21,1% και 20,8% αντίστοιχα).

Η μεγαλύτερη πληρότητα στα καταλύματα καταγράφεται τους μήνες Δεκέμβριο (28,9%) και Ιανουάριο (25,2%). Μεγάλη επίσης επισκεψιμότητα καταγράφεται κατά τους μήνες Φεβρουάριο (22%), Μάρτιο (22,1%) και Απρίλιο (24,4%). Τους μήνες Μάιο, Ιούνιο και Ιούλιο εμφανίζεται πτώση με την πληρότητα στα καταλύματα να ανέρχεται σε ποσοστά 12% - 11%. Τον Αύγουστο καταγράφεται και πάλι άνοδος στο 23,3%, τον Σεπτέμβριο 17,6%, τον Οκτώβριο 20,4% και τον Νοέμβριο 19,9%. Σύμφωνα με τους ξενοδόχους οι τουρίστες επισκέπτονται την περιοχή του Εθνικού Πάρκου με ποσοστό 23,3% τα Σαββατοκύριακα, με ποσοστό 10,4% τις καθημερινές, με το μεγαλύτερο ποσοστό 37,1% τις αργίες και με 29,2% επισκέπτονται την περιοχή τα τριήμερα.

Η συντριπτική πλειονότητα των επισκεπτών στις ξενοδοχειακές μονάδες είναι Έλληνες με ποσοστό 89,4%, ενώ οι επισκέπτες από χώρες της αλλοδαπής φθάνουν μόλις στο ποσοστό του 10,6%. Επισκέπτες από χώρες του εξωτερικού δήλωσαν ότι έχουν κυρίως οι ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών μονάδων στο Ζαγόρι και το Μέτσοβο. Το 38% των επισκεπτών που διαμένουν προέρχεται από τη Μακεδονία, το 35% από την Αττική, το 12% από την Ήπειρο, το 8% από την Θεσσαλία, ενώ το 7% προέρχεται από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Το 28% των αλλοδαπών επισκεπτών προέρχεται από τη Γερμανία, το 25% από το Ισραήλ, το 22% από την Ιταλία, το 20% από την Αγγλία και τέλος το 5% από άλλες χώρες.

Το 9,6% του τουρισμού στην περιοχή είναι θρησκευτικός, το 0,8% είναι αρχαιολογικός, το 7% είναι συνεδριακός, το 10,1% φυσιολατρικός, το 18,7% εκπαιδευτικός, το 7,1% μουσειακός, το 21,% οικολογικός, το 14,6% περιπέτειας στη φύση και τέλος το 11,1% ανήκει στην κατηγορία του κυνηγετικού τουρισμού.

Οι ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου εκτιμούν ότι ο κύριος λόγος για τον οποίο έρχονται οι επισκέπτες στην περιοχή, σε ποσοστό 41,2%, είναι για τους παραδοσιακούς οικισμούς, μόλις το 16,4% έρχεται για το Εθνικό Πάρκο, ενώ τα χειμερινά και εναλλακτικά σπορ στη φύση συγκεντρώνουν τα ίδια ποσοστά στις απαντήσεις τους και κυμαίνονται στο 21,2%.

Το 90% των ερωτηθέντων απάντησε ότι γνωρίζει ότι στην περιοχή υπάρχει το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου.

Συγκεντρωτικά, από την ανάλυση των ερωτηματολογίων των επισκεπτών, διαπιστώνεται ότι οι επισκέπτες της περιοχής είναι κυρίως νεαρής ηλικίας και οικογένειες με μικρά παιδιά, προερχόμενοι από περιοχές κοντινές στο Εθνικό Πάρκο (Βόρεια Ελλάδα, Ήπειρος) και από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, με αρκετά καλό επίπεδο μόρφωσης, αλλά και παιδείας, πράγμα που διαφαίνεται μέσα από τις απόψεις και θέσεις που εξέφρασαν στον ερευνητή. Οι περισσότεροι από αυτούς επισκέπτονται την περιοχή από 2 - 5 μέρες, σε περιόδους αργιών και σαββατοκύριακων, η πλειονότητα των οποίων για να χαλαρώσει από τους έντονους ρυθμούς της πόλης και να έλθει σε επαφή με τη ζωή στην ύπαιθρο, να κάνουν σπορ στη φύση ή για να γνωρίσουν την περιοχή (όσοι την επισκέπτονται πρώτη φορά). Επίσης, αισθάνονται μεγάλη ικανοποίηση από την επίσκεψή τους και η συντριπτική πλειοψηφία δηλώνει ότι επιθυμεί να την επισκεφθεί ξανά. Τέλος οι περισσότεροι από αυτούς επισκέπτονται τα αξιοθέατα της περιοχής οδικώς, ενώ ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 20% προτιμά να τα απολαύσει κάνοντας πεζοπορία στα μονοπάτια, ενώ όλοι τους επιθυμούν να υπάρχει σωστή σήμανση προσανατολισμού και ενημέρωσης. Όσον αφορά τις ερωτήσεις σχετικά με την προστατευόμενη περιοχή, οι μισοί σχεδόν γνώριζαν ότι διέπεται από καθεστώς προστασίας σε ποσοστό (48,2%), όμως το 61,8% δήλωσε ότι δεν γνώριζε τους κανόνες που ισχύουν σε αυτή. Η πλειονότητα θα ήθελε να υπάρχουν περισσότερα μέσα για ενημέρωση και ξενάγηση στο φυσικό τοπίο της περιοχής, ενώ οι μισοί σχεδόν θα επιθυμούσαν να δώσουν ένα μικρό χρηματικό αντίτιμο για τέτοιου

είδους δραστηριότητες. Όσοι απαντούν αρνητικά εστιάζουν κυρίως στη δύσκολη οικονομική συγκυρία της τελευταίας περιόδου. Επίσης, οι περισσότεροι δηλώνουν ότι θα ήταν διατεθειμένοι να καταγγείλουν κάποια παρανομία που θα έβλεπαν σε ποσοστό 75% και να αφιερώσουν χρόνο για αυτό σε ποσοστό 65%. Τέλος, όσον αφορά την γνώμη τους για ελεγχόμενες δραστηριότητες και αποκλεισμό κάποιων περιοχών, είτε μόνιμο, είτε κατά περιόδους, επισημαίνουν το γεγονός ότι υπάρχει πρόβλημα με την διαχείριση, προστασία και φύλαξη των ευαίσθητων οικολογικά περιοχών του Εθνικού Πάρκου, αλλά και γενικότερα στην Ελλάδα και πιστεύουν ότι κάτι πρέπει να γίνει, είτε με νέα μέτρα, είτε με καλύτερη φύλαξη και διαχείριση, προβληματισμένοι όμως για το εάν θα πρέπει να αποκλειστεί εντελώς από αυτές, η παρουσία του ανθρώπου.

Συγκεντρωτικά, από την ανάλυση των ερωτηματολογίων των ξενοδόχων, εκτιμάται ότι οι περισσότεροι από τους επισκέπτες έρχονται για ήρεμη και χαλαρή διαμονή σε ποσοστό σχεδόν 60% και λιγότεροι για σπορ στη φύση 25%, κυρίως οικογένειες με παιδιά και νέα ζευγάρια, προερχόμενοι από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, την Βόρεια Ελλάδα και την Ήπειρο, ενώ μόλις το 10% των επισκεπτών προέρχεται από χώρες του εξωτερικού, όπως η Γερμανία, το Ισραήλ και η Ιταλία. Παράλληλα χαρακτηρίζουν τον τουρισμό στην περιοχή τους ως οικολογικό, εκπαιδευτικό και περιπέτειας στην φύση, ενώ ακολουθεί ο κυνηγετικός και φυσιολατρικός τουρισμός. Σχετικά με την χρονική κατανομή της επισκεψιμότητας αυτή είναι μεγάλη κυρίως τους χειμερινούς μήνες, το Πάσχα και τον Αύγουστο και σε περιόδους κυρίως σε αργιών και τριημέρων. Τέλος, σύμφωνα πάντα με τους ιδιοκτήτες η πλειονότητα των επισκεπτών έρχεται στην περιοχή σε ποσοστό 41,2% για τους παραδοσιακούς οικισμούς, για εναλλακτικά σπορ στη φύση 42,4%, ενώ για το Εθνικό Πάρκο μόλις το 16,4%. Επιπρόσθετα στις ερωτήσεις για την προστατευόμενη περιοχή, το 60% θεωρεί ότι η θεσμοθέτηση του Εθνικού Πάρκου βοηθά την επιχείρησή τους, αλλά χρειάζονται καλύτερες υποδομές σε μονοπάτια και χώρους αναψυχής.

Οι επισκέπτες των Κέντρων Πληροφόρησης

Βάσει των καταγραμμένων από τον Φορέα Διαχείρισης στοιχείων σε σχέση με την επισκεψιμότητα των Κέντρων Πληροφόρησης που λειτουργούν υπ' ευθύνη του στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου (Ασπραγγέλων, Μαυραναίων, Μετσόβου, Βοβούσας, Μεσοβουνίου, Πάπιγκου, Κρανιάς, Μηλιάς), καθόλη τη διάρκεια της λειτουργίας τους από τον Φεβρουάριο 2007 έως και τον Μάιο 2013, τις υποδομές επισκέφθηκαν συνολικά 47.004 επισκέπτες.

Όσον αφορά στο προφίλ της επίσκεψης στα Κέντρα Πληροφόρησης, κατά κύριο λόγο αφορά στην αναλυτική παρουσίαση – ξενάγηση για το Εθνικό Πάρκο και τη σημασία του και ειδικότερα για τη συγκεκριμένη περιοχή στην οποία εντάσσεται το Κέντρο, καθώς και στη δωρεάν παροχή ενημερωτικού υλικού.

Η μεγαλύτερη επισκεψιμότητα συνολικά στα Κέντρα Πληροφόρησης καταγράφηκε το έτος 2008 (8.600 επισκέπτες) και η μικρότερη το 2012 (5.655 επισκέπτες). Αναλυτικά, το 2007 επισκέφθηκαν τα Κέντρα Πληροφόρησης 6.216 άτομα, το 2008 8.600 άτομα, το 2009 7.482 άτομα, το 2010 7.482 άτομα, το 2011 7.916 άτομα, το 2012 5.655 άτομα και το πρώτο εξάμηνο του 2013 4.082 άτομα.

Συνολικά, για όλα τα έτη λειτουργίας των Κέντρων Πληροφόρησης, τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα καταγράφουν τα Κέντρα Πληροφόρησης των Ασπραγγέλων και της Βοβούσας. Τα δύο πρώτα έτη λειτουργίας (2007 και 2008) υψηλή επισκεψιμότητα είχε και το Κέντρο Πληροφόρησης της Μηλιάς, η οποία στη συνέχεια ακολούθησε πτωτική πορεία και το 2013 ο Φορέας Διαχείρισης ανέστειλε τη λειτουργία του. Ένας από τους κύριους λόγους για την πτώση της επισκεψιμότητας ήταν η παράδοση τμημάτων της Εγνατίας οδού, οπότε και μειώθηκε η τουριστική κίνηση και η κίνηση των διερχόμενων οχημάτων από την περιοχή.

Το Κέντρο Πληροφόρησης Μαυραναίων από την έναρξη της λειτουργίας του ως σήμερα παρουσιάζει αυξητική τάση διπλασιάζοντας επί της ουσίας τον αριθμό των επισκεπτών του (374 άτομα το 2007, 807 άτομα το 2012).

Το Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου είχε πτωτική τάση τα έτη 2009 – 2011 (μικρότερος αριθμός επισκεπτών το 2009, 172 άτομα). Το 2012 αυξήθηκε ο αριθμός των επισκεπτών του (764 άτομα) και διαφαίνεται ότι και το 2013 θα υπάρξει σχετική αύξηση των επισκεπτών.

Το Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων κατά μέσο όρο δέχεται ετησίως περί τους 4.000 επισκέπτες. Εξαίρεση αποτελούν τα έτη 2007, 2010 και 2012 όπου παρατηρήθηκε αξιόλογη μείωση των επισκεπτών (1.479 το 2007, 2.961 άτομα το 2010 και 2.760 άτομα το 2012).

Όσον αφορά στους μήνες του έτους, η μεγαλύτερη επισκεψιμότητα εμφανίζεται με διαφορά τον Αύγουστο και η μικρότερη τον Φεβρουάριο. Τους μήνες Μάρτιο – Μάιο, Ιούλιο και Σεπτέμβριο – Οκτώβριο παρατηρείται επίσης υψηλή επισκεψιμότητα.

Σχετικά με το προφίλ των επισκεπτών παρατηρείται ότι τα τρία πρώτα χρόνια της λειτουργίας των Κέντρων Πληροφόρησης ο κύριος όγκος των επισκεπτών τους ήταν κατά κύριο λόγο μεμονωμένοι Έλληνες εκδρομείς. Ενώ το 2008 καταγράφεται σημαντική αύξηση του αριθμού των επισκεπτών τους η οποία οφειλόταν στην συμμετοχή του Φορέα Διαχείρισης στο πρόγραμμα «Καλλιστώ» του Υπουργείου Παιδείας κατά τη διάρκεια του οποίου επισκέφτηκαν τα Κέντρα του Εθνικού Πάρκου 31 σχολικές ομάδες και ξεναγήθηκαν σε αυτά 1.747 μαθητές.

Με την πάροδο της πρώτης τριετίας η τουριστική επισκεψιμότητα της περιοχής, παρουσιάζει μεν μείωση για τους Έλληνες (λόγω της οικονομικής κρίσης) αλλά αύξηση για τους αλλοδαπούς επισκέπτες, ιδιαιτέρως μετά την τοποθέτηση (το 2010) ξενόγλωσσων επιγραφών στις προσόψεις των υποδομών (ΚΠ Ασπραγγέλων, Μετσόβου και Μαυραναίων).

Επίσης ο όρος «Εθνικό Πάρκο (National Park)», προσδίδει προστιθέμενη αξία στην περιοχή και αποτελεί πόλο έλξης για τους ειδικού ενδιαφέροντος επισκέπτες, αναδεικνύοντας σταδιακά την περιοχή σε τουριστικό προορισμό. Επισκέπτες με πιο ειδικά ενδιαφέροντα (φύση, χλωρίδα, πανίδα), μετά και από τις ενέργειες ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης (έντυπα, ιστοσελίδα κ.ά.) επιλέγουν ως προορισμό ή ενσωματώνουν την επίσκεψη στο Εθνικό Πάρκο στον προγραμματισμό τους.

Επιπρόσθετα, παρατηρείται και αύξηση των επισκέψεων οργανωμένων ομάδων (σχολεία, πανεπιστημιακά ιδρύματα) που επισκέπτονται την περιοχή στα πλαίσια εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων αλλά και τουριστικών γραφείων που σταδιακά την τελευταία ιδίως διετία εντάσσουν την επίσκεψη και ξενάγηση σε κάποιο από τα Κέντρα Πληροφόρησης στα προγράμματα εκδρομών τους στην περιοχή.

Επίσης η δημιουργία έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού προβολής του Εθνικού Πάρκου από το Φορέα Διαχείρισης και η δωρεάν διανομή του σε τουριστικά γραφεία και τουριστικές επιχειρήσεις, που δραστηριοποιούνται κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές της Ηπείρου (Πάργα, Ηγουμενίτσα, Πρέβεζα) αλλά και στα νησιά της Κέρκυρας και της Λευκάδας, σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού, οδήγησε στην αύξηση των επισκεπτών που έρχονται αυθημερόν στην περιοχή κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Σχετικά με το προφίλ της επίσκεψης στην περιοχή κατά την πρώτη τριετία η επίσκεψη στην περιοχή ήταν ολιγοήμερη για αναψυχή και αφορούσε την επίσκεψη σε κάποιο σημείο θέας και σε πολιτισμικά μνημεία, κυρίως οικισμούς και γεφύρια.

Από το 2010 και μετά η σημαντική αύξηση του αριθμού των ξένων επισκεπτών των Κέντρων Πληροφόρησης σε συνδυασμό με την αύξηση των ειδικών επισκεπτών άλλαξε το προφίλ της επίσκεψης η οποία πλέον αφορά ολιγοήμερη επίσκεψη για την υλοποίηση πεζοπορικών διαδρομών και δραστηριοτήτων, παρατήρηση ειδών χλωρίδας και πανίδας (κυρίως ορνιθοπανίδας) και επίσκεψη σε μνημεία πολιτισμού.

Επίσης, αναφορικά με τους επισκέπτες που έρχονται αυθημερόν στην περιοχή, το προφίλ της επίσκεψής τους αφορά ολιγόωρη επίσκεψη σε σημεία θέας και πολιτισμικά μνημεία και υλοποίηση σύντομων πεζοπορικών διαδρομών.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στην οργάνωση από το Φορέα Διαχείρισης ειδικών εξορμήσεων (εκδρομών) για σχολεία (κυρίως Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης) που συνδυάζονται με ξενάγηση στο χώρο του Κέντρου Πληροφόρησης Ασπραγγέλων, από το 2010 και μετά.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι ένας σημαντικός αριθμός των επισκεπτών των Κέντρων Πληροφόρησης, μετά την πλήρη ενημέρωσή τους και το υλικό που παραλαμβάνουν δωρεάν, επιλέγουν να παρατείνουν τη διαμονή τους στην περιοχή προκειμένου να γνωρίσουν όσο το δυνατόν περισσότερες περιοχές του Εθνικού Πάρκου και να συμμετέχουν σε δραστηριότητες όπως πεζοπορίες, ορειβασία, ράφτιγκ, καγιάκ, αλεξίπτωτο πλαγιάς, σκι, ιππασία κ.ά.

Ζητούμενο και πρόκληση ταυτόχρονα για τα Κέντρα Πληροφόρησης ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου είναι η σημαντική αύξηση του αριθμού των επισκεπτών τους τα επόμενα έτη για τις υποδομές που ήδη λειτουργούν και η διεκδίκηση ενός αξιόλογου ποσοστού επισκεψιμότητας από το Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς, καθώς το Εθνικό Πάρκο δέχεται έναν αξιόλογο αριθμό επισκεπτών (περί τους 100.000 επισκέπτες ετησίως, όπως προαναφέρθηκε).

Συνυπολογίζοντας τις παρούσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, δεδομένα που σχετίζονται με τους διαθέσιμους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους του Φορέα Διαχείρισης για την εύρυθμη λειτουργία των Κέντρων, τη μείωση των μετακινήσεων των μεμονωμένων επισκεπτών για λόγους αναψυχής, αλλά και τον περιορισμό των μετακινήσεων των σχολικών μονάδων, εκτιμάται ότι μια αύξηση της τάξης του 200% στην επισκεψιμότητα των Κέντρων Πληροφόρησης μπορεί να επιτευχθεί την επόμενη διετία (2014 – 2015).

Η θέση του Εθνικού Πάρκου πλησίον του οδικού άξονα της Εγνατίας οδού (γεγονός που προσδίδει εύκολη πρόσβαση από τη Βόρεια Ελλάδα και τη Θεσσαλία), αλλά και η γειτνίαση με άλλους ιδιαιτέρως σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς (π.χ. παραλιακό μέτωπο Θεσπρωτίας και Πρέβεζας, Μετέωρα), οι οποίοι δέχονται ετησίως μεγάλο αριθμό ελλήνων και ξένων επισκεπτών, μπορεί να υποστηρίξει την αύξηση της επισκεψιμότητας των ενημερωτικών υποδομών, αρκεί αυτές να συνθέσουν και να επικοινωνήσουν με τέτοιο τρόπο το νέο τους προφίλ ώστε να αποτελέσουν χρήσιμες πηγές πληροφόρησης και προσέλκυσης στην περιοχή.

Για την επίτευξη του στόχου αύξησης της επισκεψιμότητας τα Κέντρα Πληροφόρησης θα αντλήσουν τους επισκέπτες τους ενδεικτικά:

Α) Από το μαθητικό δυναμικό των Νομών Ιωαννίνων και Γρεβενών (ως παράδειγμα το μαθητικό δυναμικό της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης των δύο νομών είναι 10.000 και 8.000 μαθητές αντίστοιχα), καθώς και από το μαθητικό δυναμικό και εν γένει την εκπαιδευτική κοινότητα των όμορων νομών και της υπόλοιπης χώρας. Ενδεικτικές δράσεις δίνονται ακολούθως:

- ❖ δικτύωση των Κέντρων Πληροφόρησης με τα σχολεία των οικισμών που βρίσκονται εντός και περιφερειακά του Εθνικού Πάρκου,

- ❖ προβολή των εκπαιδευτικών υλικών και των προγραμμάτων / δραστηριοτήτων που ο Φορέας μπορεί να υλοποιήσει στις υποδομές του και στην ίδια την προστατευόμενη περιοχή,
- ❖ συντονισμένη ενημέρωση στην έναρξη της σχολικής χρονιάς των Διευθυντών Εκπαίδευσης και των Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των δύο Νομών, αλλά και όλης της χώρας (π.χ. μέσω επιστολών, email κ.λπ.) για την ύπαρξη των Κέντρων και των υπηρεσιών που αυτά προσφέρουν,
- ❖ ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας με τους εκπαιδευτικούς των δύο Νομών που υλοποιούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης,
- ❖ ανάπτυξη συνεργασίας με τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που βρίσκονται στους δύο Νομούς, αλλά και με αυτά που συμμετέχουν σε θεματικά δίκτυα,
- ❖ οργάνωση ποικιλίας δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και προβολή τους σε εκπαιδευτικά forum (π.χ. δικτυακή πύλη για την περιβαλλοντική εκπαίδευση του Πανεπιστημίου Αιγαίου, ιστότοπος ΚΠΕ Καστοριάς),
- ❖ αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media), με τα οποία η νεολαία έχει ιδιαίτερη εξοικείωση.

Ο Φορέας Διαχείρισης έχει αναγνωρίσει την αναγκαιότητα συντονισμένης προσέγγισης της εκπαιδευτικής κοινότητας και προς την κατεύθυνση αυτή αφενός έχει σχεδιάσει και παραγάγει εκπαιδευτικό υλικό με τίτλο *«Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου. Ας μάθουμε ...ας παίξουμε»* για παιδιά ηλικίας 6 – 12 ετών, αφετέρου πραγματοποιεί κάποιες από τις ανωτέρω δράσεις σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό.

Β) Από την ακαδημαϊκή κοινότητα, μέσω της ανάπτυξης συνεργασιών με ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας, καθώς και ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα. Το Εθνικό Πάρκο γειτνιάζει με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και έχει πολύ εύκολη και σχετικά γρήγορη πρόσβαση από άλλα μεγάλα ιδρύματα της χώρας όπως το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Η προσέλκυση φοιτητών και ερευνητικού προσωπικού μπορεί να υποστηριχθεί από δράσεις όπως η διοργάνωση ειδικών εξορμήσεων – ξεναγήσεων στην προστατευόμενη περιοχή, ειδικών εκδηλώσεων εκλαϊκευμένων επιστημονικών ομιλιών όπως π.χ. *«το καφενείο της επιστήμης»* κ.ά.

Γ) Από την υφιστάμενη τουριστική κίνηση της περιοχής, οργανώνοντας κατάλληλο πρόγραμμα προβολής των Κέντρων Πληροφόρησης και των υπηρεσιών που αυτά προσφέρουν. Οι δράσεις προβολής και προώθησης θα απευθύνονται στους παροχείς τουριστικών υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται εντός του Πάρκου, σε τουριστικά πρακτορεία που οργανώνουν ή και μετακινούν επισκέπτες στο Εθνικό Πάρκο. Επιπρόσθετα, μπορούν να περιλαμβάνουν καταχωρήσεις στα ΜΜΕ, προβολή σε επιλεγμένες θέσεις – σταθμούς (π.χ. αεροδρόμιο Ιωαννίνων, λιμάνι Ηγουμενίτσας).

Δ) Από τον πληθυσμό που ζει και εργάζεται στα δύο μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα, των Ιωαννίνων και των Γρεβενών που βρίσκονται πλησίον του Εθνικού Πάρκου, αλλά και από τους μεγάλους οικισμούς που βρίσκονται στις παρυφές του Εθνικού Πάρκου (π.χ. Κόνιτσα, Μέτσοβο), καθώς η τοπική κοινωνία αποτελεί μία από τις κύριες ομάδες στόχους με τις οποίες επιθυμεί να επικοινωνήσει ο Φορέας Διαχείρισης και οι ενημερωτικές υποδομές του. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να διοργανωθούν από κοινού με τους Δήμους στις εγκαταστάσεις των Κέντρων Πληροφόρησης (π.χ. στον περιβάλλοντα χώρο του Κέντρου στους Ασπράγγελους ή τη Κλειδωνιάς) περιβαλλοντικού περιεχομένου εκδηλώσεις με αφορμή κάποιους εορτασμούς, όπως της Πρωτομαγιάς, της Καθαράς Δευτέρας, Παγκόσμια Ημέρα Δασών, Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος κ.λπ.). Ειδικότερα στο Ζαγόρι, κυρίως τους θερινούς μήνες διοργανώνεται πληθώρα εκδηλώσεων από ποικίλους φορείς, κάποιες από τις οποίες θα μπορούσαν είτε να διεξαχθούν στις ενημερωτικές υποδομές του φορέα Διαχείρισης είτε

να διοχετεύσουν επισκέπτες προς αυτές (π.χ. το ΖαγόριWood που διεξάγεται τα τελευταία έτη στα Πεδινά).

Ζητούμενο είναι, επίσης, για τον Φορέα Διαχείρισης, η επιμήκυνση της περιόδου επίσκεψης στα Κέντρα Πληροφόρησης. Ως παράδειγμα, τα Κέντρα Πληροφόρησης κατά τους χειμερινούς μήνες παρουσιάζουν χαμηλή επισκεψιμότητα, σε αντίθεση με το Εθνικό Πάρκο το οποίο την ίδια περίοδο παρουσιάζει την υψηλότερη επισκεψιμότητα. Η διαφήμιση των ενημερωτικών υποδομών και η διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων, μπορεί να προσελκύσει κοινό (π.χ. οργάνωση θεματικών εικαστικών εργαστηρίων τα Χριστούγεννα, τις Απόκριες και το Πάσχα, η οργάνωση θερινών campus δημιουργικής απασχόλησης παιδιών).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Τα Κέντρα Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, προκειμένου να απαντήσουν στις σύγχρονες προκλήσεις, να καταστούν βιώσιμες υποδομές και να επιτύχουν τους σκοπούς τους, καλούνται να επιτελέσουν διάφορες λειτουργίες και να προσφέρουν μια ευρεία ποικιλία υπηρεσιών:

- ❖ στο κοινό τους,
- ❖ στην τοπική κοινωνία στην οποία εντάσσονται, αλλά και
- ❖ να στηρίξουν το έργο του Φορέα Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίκου – Αώου και Πίνδου που φέρει την ευθύνη οργάνωσης και λειτουργίας τους.

Απαιτήση είναι να καταστούν φορείς ενημερωτικοί, ψυχαγωγικοί, εκπαιδευτικοί και πάνω από όλα κοινωνικά χρήσιμοι και αποδεκτοί. Το έργο τους δεν πρέπει να περιορίζεται στην εκθεσιακή τους λειτουργία, η οποία αποτελεί τον πυρήνα δράσης τους και τον βασικό δίαυλο επικοινωνίας με το κοινό τους.

Σήμερα, τα Κέντρα Πληροφόρησης των Ασπραγγέλων, του Μετσόβου και των Μαυραναίων, προσφέρουν ποικίλες υπηρεσίες στο κοινό τους, κάποιες υπό τις οποίες είναι κοινές (π.χ. ενημέρωση των επισκεπτών) ενώ άλλες επιτελούνται σε ορισμένα Κέντρα (π.χ. ξεναγήσεις στο πεδίο). Ακόμη όμως και για εκείνες που είναι κοινές (π.χ. σχεδιασμός και υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων), διαφέρει ο βαθμός επιτέλεσής τους ανά υποδομή. Το Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς αποτελεί εξαίρεση, καθώς δεν έχει τεθεί ακόμη σε λειτουργία.

Για τον εκ νέου προσδιορισμό των υπηρεσιών που θα κληθούν να παράσχουν τα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης, αναλύθηκε και αξιολογήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση (βλέπε Κεφάλαιο 1), λήφθηκαν υπόψη οι προσδοκίες του Φορέα Διαχείρισης και οι διαθέσιμοι οικονομικοί και ανθρωπίνοι πόροι για τη λειτουργία των Κέντρων (όπως αυτά αποτυπώθηκαν σε σχετικές συναντήσεις εργασίας που πραγματοποιήθηκαν με στελέχη του Φορέα), οι σκοποί (γενικός και ειδικός) που καλούνται να υπηρετήσουν (βλέπε Κεφάλαιο 2), καθώς και οι ομάδες κοινού στις οποίες στοχεύουν (βλέπε Κεφάλαιο 3).

Βάσει των ανωτέρω, τα Κέντρα Πληροφόρησης, θα πρέπει να συνθέσουν τη φυσιογνωμία τους, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, ως:

- ❖ *Υποδομές υποδοχής, προσανατολισμού, εκκίνησης και διάχυσης των επισκεπτών* στο Εθνικό Πάρκο, ώστε ο επισκέπτης να μπορεί να περιηγηθεί σωστά και με ασφάλεια για να γνωρίσει τον φυσικό και πολιτιστικό του πλούτο.
- ❖ *Υποδομές ευαισθητοποίησης*, για να αντιληφθεί και να ευαισθητοποιηθεί ο επισκέπτης για την αξία των περιβαλλοντικών, πολιτισμικών και ιστορικών στοιχείων που έχει να αναδείξει η περιοχή, αλλά και να τα χειριστεί συνετά, κατανοώντας τις λεπτές ισορροπίες που διέπουν τη σχέση του με αυτά.
- ❖ *Υποδομές ερμηνείας* όλων των ιδιαίτερων γνωρισμάτων και συνθηκών που ευνόησαν τη δημιουργία ενός πολύπλευρου, πολυσήμαντου και σπουδαίου περιβάλλοντος στη Βόρεια Πίνδο.
- ❖ *Χώροι τεκμηρίωσης και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής*, με τη λειτουργία μόνιμης έκθεσης, στην οποία θα αξιοποιούνται ποικίλα μουσειογραφικά μέσα (στατικά, δυναμικά, διαδραστικά).

- ❖ *Χώροι συνάντησης, ευαισθητοποίησης και δραστηριοποίησης* της τοπικής κοινωνίας σε θέματα περιβάλλοντος και ανάδειξης της πολύτιμης φυσικής κληρονομιάς, παράγοντες καθοριστικοί για την χωροταξική ανάπτυξη και την ποιοτική τουριστική αξιοποίηση της περιοχής. Να αποτελέσουν τον συνδεδετικό κρίκο, τη βάση του κοινωνικού ιστού της ευρύτερης περιοχής, το σημείο αναφοράς όλων εκείνων των έργων και δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με αυτή, να αγαπηθούν και να οικειοποιηθούν από την ευρύτερη τοπική κοινωνία.
- ❖ *Χώροι προαγωγής της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για την Αειφορία*, με την οργάνωση και διεξαγωγή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων εντός του κτηρίου τους, στον αύλειο χώρο και στην ίδια την προστατευόμενη περιοχή, με την ανάπτυξη συνεργασιών με την εκπαιδευτική κοινότητα, με την προώθηση της δια βίου μάθησης στους ενήλικες.
- ❖ *Χώροι έμπνευσης και ψυχαγωγίας για παιδιά και ενήλικες*, με την οργάνωση εικαστικών εκθέσεων, εργαστηρίων καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης κ.λπ.
- ❖ *Χώροι προώθησης της αναψυχής και ανάδειξης της περιοχής*, με την οργάνωση ξεναγήσεων στην προστατευόμενη περιοχή, τη διεξαγωγή εκδηλώσεων, την παροχή ενημερωτικού υλικού και άλλων υλικών προβολής του Εθνικού Πάρκου και των προϊόντων του κ.λπ.
- ❖ *Χώροι εργασίας και δραστηριοποίησης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικών Δρυμών Βίου – Αώου και Πίνδου*, λειτουργώντας είτε ως έδρα του Φορέα, είτε ως χώροι εργασίας στελεχών του.

Δεδομένου του μεγάλου εύρους των υπηρεσιών (υφιστάμενων και νέων) που καλείται να προσφέρει το κάθε Κέντρο Πληροφόρησης, εξειδικεύθηκε και παρουσιάζεται στη συνέχεια η νέα διευθέτηση των χρήσεων τους (εντός του κελύφους του κτηρίου και στον περιβάλλοντα χώρο):

Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς

Στον ισόγειο χώρο του κτηρίου διευθετούνται οι χρήσεις ως ακολούθως:

Χώρος υποδοχής & εξυπηρέτησης επισκεπτών - Βιβλιοθήκη - Αποθηκευτικός χώρος
Η αναγκαιότητα ύπαρξης χώρου υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών του Κέντρου Πληροφόρησης, χώρου εργασίας του στελέχους που θα φέρει την ευθύνη λειτουργίας της υποδομής, μικρού αποθηκευτικού χώρου για ενημερωτικού υλικό που θα διατίθεται στους επισκέπτες καθώς και η ύπαρξη μικρής κλίμακας βιβλιοθήκης με βασική πληροφορία για το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου και ειδικότερα τον Εθνικό Δρυμό Βίκου – Αώου, επιτάσσει την αξιοποίηση του γραφείου που βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με την κεντρική είσοδο του κτηρίου. Τα περιορισμένα τετραγωνικά του γραφείου απαιτούν την πολύ καλή διευθέτηση των χρήσεων του ώστε να είναι φιλικός και λειτουργικός. Όσον αφορά στον εξοπλισμό του θα μπορούσε να αξιοποιηθούν υφιστάμενα έπιπλα (γραφείο, καρέκλες, βιβλιοθήκες) από άλλες υποδομές (π.χ. από το Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων).

Εκθετήριο - Διάλογος με το κοινό

Σε κατάλληλα σχεδιασμένο χώρο και σε άμεση γειτνίαση με την κεντρική είσοδο του κτηρίου και την είσοδο στον εκθεσιακό χώρο και στον χώρο υποδοχής, προτείνεται η διευθέτηση ενός μικρού χώρου που θα λειτουργεί ως εκθετήριο - με αναμνηστικά και άλλα είδη (π.χ. τοπικά προϊόντα) του Φορέα Διαχείρισης ή και τρίτων (π.χ. γυναικείων συνεταιρισμών). Επιπρόσθετα, προτείνεται η δημιουργία ειδικής κατασκευής η οποία θα λειτουργήσει ως μέσο διαλόγου του Κέντρου Πληροφόρησης και του Φορέα Διαχείρισης με το κοινό του (π.χ. ανάρτηση σημαντικών ανακοινώσεων του Φορέα, βιβλίων επισκεπτών).

Εκθεσιακός χώρος - Χώρος ανάπαυσης

Ο εκθεσιακός χώρος του Κέντρου Πληροφόρησης καταλαμβάνει όλη την υπόλοιπη επιφάνεια του ισογείου. Η μόνιμη έκθεση θα αποτελέσει τον πυρήνα του Κέντρου, τη βασική συνθετική ενότητα του κτηρίου, την οποία κατά κύριο λόγο θα επισκεφθεί το κοινό. Με τη χρήση ποικίλων μουσειογραφικών μέσων και σε λιτές σχεδιαστικές γραμμές θα αναπτυχθεί η θεματική που θα πραγματεύεται η έκθεση της συγκεκριμένης υποδομής (βλέπε Κεφάλαιο 5). Η θέση του Κέντρου δίπλα στο ποτάμι και η θέα από τα ανοίγματά του, η φυσιογνωμία του κελύφους και η ύπαρξη τζακιού στον εκθεσιακό χώρο, επιβάλλει την αξιοποίησή τους και τη διαμόρφωση μικρού και σύγχρονου καθιστικού, παρέχοντας τη δυνατότητα στον επισκέπτη αφενός να ξεκουραστεί και να απολαύσει την επίσκεψή του στο Κέντρο αφετέρου να αφιερώσει περισσότερο χρόνο σε επιμέρους στοιχεία της έκθεσης και να εμβαθύνει σε θέματα που του κεντρίζουν το ενδιαφέρον. Η βεράντα του κτηρίου θα αξιοποιηθεί ως συνέχεια του εκθεσιακού χώρου αλλά κυρίως ως χώρος ανάπαυσης και απόλαυσης του τοπίου από τους επισκέπτες, καθώς έχει εντυπωσιακή θέα στο πέτρινο γεφύρι του Βοϊδομάτι και στον ποταμό.

Χώρος εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων

Τα περιορισμένα τετραγωνικά μέτρα του κτηρίου δεν επιτρέπουν την οργάνωση και την προσφορά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ως πάγια λειτουργία του Κέντρου Πληροφόρησης. Εν δυνάμει θα μπορούσε να αξιοποιηθεί περιστασιακά η βεράντα του κτηρίου και ο περιβάλλον χώρος, εφόσον οι καιρικές συνθήκες το επιτρέπουν και υπάρχουν διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι και ανθρώπινο δυναμικό.

Στο υπόγειο του κτίσματος διατηρούνται οι χρήσεις, όπως αυτές σχεδιάστηκαν, ήτοι: χώροι υγιεινής, λεβητοστάσιο, μικρή κουζίνα για τις ανάγκες του προσωπικού του Κέντρου Πληροφόρησης και αποθηκευτικός χώρος.

Για τη σωστή λειτουργία του χώρου, ο περιβάλλον χώρος το κτηρίου θα πρέπει να οριοθετηθεί και σε αυτόν να χωροθετηθούν χρήσεις, όπως χώρος στάθμευσης οχημάτων, θέσεις ανάπαυσης και απόλαυσης της θέας, σημεία πληροφόρησης κ.λπ. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να προβλεφθεί σήμανση του κτηρίου, καθώς και να αναρτηθεί σχετική πινακίδα με το ωράριο λειτουργίας του Κέντρου για την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού.

Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων

Το Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων έχει διττό ρόλο, αφενός να λειτουργήσει ως ενημερωτική υποδομή (όπως τα υπόλοιπα Κέντρα), αφετέρου ως έδρα των υπηρεσιών του Φορέα Διαχείρισης. Οι δύο αυτές κύριες χρήσεις χωροθετούνται διακριτά στο κτήριο καταλαμβάνοντας η κάθε μία αντιστοίχως το ισόγειο και τον όροφο.

Αναλυτικά, στον ισόγειο χώρο διευθετούνται οι ακόλουθες χρήσεις:

Είσοδος Κέντρου Πληροφόρησης - Αποθηκευτικός χώρος

Αξιοποίηση του υφιστάμενου προθάλαμου του Κέντρου Πληροφόρησης ως εισόδου – καλωσορίσματος στο Κέντρο αλλά και ως αποθηκευτικού, για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών του Φορέα Διαχείρισης (εφόσον αρθούν τα προβλήματα υγρασίας που παρουσιάζει σήμερα ο χώρος).

Εκθετήριο - Διάλογος με το κοινό

Σε κατάλληλα σχεδιασμένο χώρο και σε άμεση συνάφεια με την είσοδο στον εκθεσιακό χώρο και τον χώρο υποδοχής, προτείνεται η διευθέτηση ενός μικρού χώρου που θα λειτουργεί ως εκθετήριο - με αναμνηστικά και άλλα είδη (π.χ. τοπικά προϊόντα) του Φορέα Διαχείρισης ή και τρίτων. Επιπρόσθετα, προτείνεται η δημιουργία ειδικής κατασκευής η οποία θα λειτουργήσει ως μέσο διαλόγου του

Κέντρου Πληροφόρησης και του Φορέα Διαχείρισης με το κοινό του (π.χ. ανάρτηση σημαντικών ανακοινώσεων του Φορέα, βιβλίο επισκεπτών).

Εκθεσιακός χώρος

Όπως και στο Κέντρο της Κλειδωνιάς, ο εκθεσιακός χώρος θα αποτελέσει τον πυρήνα λειτουργίας του Κέντρου. Η νέα μόνιμη έκθεση θα αναπτυχθεί στον υφιστάμενο εκθεσιακό χώρο, αξιοποιώντας ποικίλα μέσα για την ελκυστική και μεστή απόδοση των θεματικών της ενοτήτων. Η νέα μουσειογραφική οργάνωση της έκθεσης θα λάβει υπόψη της την κλίμακα ανόδου στον όροφο, ώστε να οριοθετείται με σαφήνεια ο εκθεσιακός χώρος και να μην διακόπτεται από την κίνηση των στελεχών του Φορέα στον εργασιακό τους χώρο. Τα περιορισμένα τετραγωνικά μέτρα του κτηρίου και οι πολλές λειτουργίες που καλείται να επιτελέσει δεν επιτρέπουν την αφιέρωση τμήματος του κτηρίου για την οργάνωση περιοδικών εκθέσεων. Η λειτουργία αυτή θα μπορούσε να σχεδιασθεί στον περιβάλλοντα χώρο (π.χ. με τη δημιουργία ημιυπαίθριου περιπτέρου ή κιοσκίου ελαφριάς μορφής). Επιπρόσθετα, μελλοντικά θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα αξιοποίησης τμήματος του περιβάλλοντος χώρου, ως εκθεσιακού, με τη χρήση επιλεγμένων υπαίθριων εκθεμάτων. Εκθέματα κατάλληλα σχεδιασμένα για εξωτερικούς χώρους, ανθεκτικά στις καιρικές συνθήκες της περιοχής, στεγασμένα καθιστικά με αναρτημένο πληροφοριακό υλικό, υπαίθρια περιβαλλοντικά παιχνίδια και δραστηριότητες, μπορούν να συνθέσουν έναν γοητευτικό και ενδιαφέρον χώρο.

Αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων - Υποδοχή επισκεπτών

Η εκπαιδευτική διάσταση του Κέντρου Πληροφόρησης Ασπραγγέλων είναι εξέχουσας σημασίας και η οργάνωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σε μόνιμη βάση αποτελεί προτεραιότητα. Σήμερα, οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες γίνονται εντός του εκθεσιακού χώρου είτε στον περιβάλλοντα χώρο. Για τη σωστή οργάνωση των δραστηριοτήτων αυτών, ορίζεται ως αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων το υφιστάμενο γραφείο γραμματείας - προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης στο ισόγειο του κτηρίου. Η αίθουσα θα αποτελέσει συνέχεια του εκθεσιακού χώρου και στοχεύει να γίνει ιδανικό ορμητήριο για τους μικρούς και μεγάλους επισκέπτες της υποδομής, φιλοξενώντας εκπαιδευτικές δραστηριότητες και λειτουργώντας ως ένα «εργαστήριο της φύσης». Χρήστες του χώρου θα είναι κυρίως τα παιδιά αλλά και ενήλικες που θέλουν μέσα από το «παιχνίδι» να ανακαλύψουν τα μυστικά του Εθνικού Πάρκου.

Ο εκθεσιακός χώρος, οργανωμένος σύμφωνα με σύγχρονες μουσειολογικές πρακτικές και μουσειοπαιδαγωγικές ανάγκες θα παρέχει τη δυνατότητα για την ανάπτυξη ποικίλων ψυχαγωγ παιδαγωγικών δραστηριοτήτων, οι οποίες θα κορυφώνονται στη συγκεκριμένη αίθουσα, αλλά και στον περιβάλλοντα χώρο της υποδομής.

Η αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, λόγω της φύσης των χρηστών της (κυρίως παιδιά), αλλά και της ιδιομορφίας της χρήσης της για εκπαιδευτικές δραστηριότητες (ζωγραφική, χαρτοκοπτική, δραματοποίηση, γλυπτική κ.λπ.) πρέπει να έχει ευέλικτη διάταξη (εργασία ατομική, εργασία σε ομάδα, εργασία σε ολομέλεια). Επίσης, να δίδει τη δυνατότητα αποθήκευσης αντικειμένων και αναλώσιμων υλικών (μπογιές, μαρκαδόροι, χαρτιά, κόλλες γλασσέ κ.λπ.) για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και γενικότερα για τη λειτουργία του Κέντρου, ανάρτησης και έκθεσης υλικών (π.χ. ζωγραφίες παιδιών, μακέτες κ.λπ.), προβολών και παρουσιάσεων, ύπαρξης μικρής παιδικής βιβλιοθήκης.

Στην αίθουσα αυτή χωροθετείται και ο χώρος εργασίας ενός ατόμου του Φορέα Διαχείρισης, το οποίο θα φέρει την ευθύνη αφενός για την υποδοχή και εξυπηρέτηση των επισκεπτών του Κέντρου, αφετέρου για την οργάνωση και υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Για τη βέλτιστη οργάνωση και λειτουργία της αίθουσας εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μπορεί να αξιοποιηθεί και ο περιβάλλον χώρος, που με κατάλληλη διαμόρφωση μπορεί, αφενός να περιλαμβάνει στεγασμένο χώρο για την ολιγόλεπτη στάση, ξεκούραση και προφύλαξη των μαθητικών ομάδων από τον ήλιο και τη βροχή, αφετέρου να αποτελέσει προέκταση της αίθουσας με τον σχεδιασμό και τη φιλοξενία επιλεγμένων υπαίθριων παιχνιδιών (π.χ. μονοπάτια θησαυρού, υπαίθρια

παζλ κ.ά.) τα οποία μέσω της παιγνιώδους μάθησης θα συμβάλλουν στη γνωριμία των μαθητών με το Εθνικό Πάρκο και ειδικότερα το Ζαγόρι και στην ευαισθητοποίησή τους.

Στον όροφο του κτηρίου διατηρούνται οι υφιστάμενες χρήσεις, ήτοι οι χώροι εργασίας των στελεχών του Φορέα Διαχείρισης, καθώς οι χώροι συνεδριάσεων - συσκέψεων και διεξαγωγής συναντήσεων (με την τοπική κοινωνία κ.ά.).

Στο πλαίσιο της νέας οργάνωσης της υποδομής και με σκοπό την ενίσχυση των υπηρεσιών που προσφέρει στους επισκέπτες της, προτείνεται η αξιοποίηση του περιβάλλοντος χώρου του Κέντρου, με τη διαμόρφωση κατάλληλων υποδομών, ώστε να λειτουργήσει ως προθάλαμος και ως προέκταση του εσωτερικού. Ενδεικτικά, στον περιβάλλοντα χώρο μπορούν να σχεδιασθούν τα ακόλουθα:

- ❖ Μικρός βοτανικός κήπος με αρωματικά και φαρμακευτικά είδη της περιοχής.
- ❖ Κιόσκια με πάγκους και καθιστικά για τη στάση, ανάπαυση και προφύλαξη των επισκεπτών από τον ήλιο και τη βροχή.
- ❖ Υπαίθριος εκθεσιακός χώρος.
- ❖ Ημιστεγασμένο κιόσκι για τη φιλοξενία περιοδικών εκθέσεων οργανωμένων από τον Φορέα Διαχείρισης (π.χ. έκθεση ζωγραφικής με έργα παιδιών που επισκέπτονται το Κέντρο) αλλά και από τρίτους.
- ❖ Παιδική χαρά με περιβαλλοντικά παιχνίδια (π.χ. τσουλήθρα - κουκουβάγια, τραμπάλα - τσακάλι, δένδρο αναρρίχησης κ.ά.).
- ❖ Χώρος εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (π.χ. επιδαπέδια παζλ με περιβαλλοντικά θέματα, κατασκευές με τροφικές πυραμίδες κ.ά.).

Τέλος, ο περιβάλλον χώρος του Κέντρου Πληροφόρησης θα πρέπει να εξοπλισθεί με πινακίδα για το ωράριο λειτουργίας του για τη βέλτιστη εξυπηρέτηση του κοινού.

Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου

Στον ισόγειο χώρο του κτηρίου διευθετούνται οι ακόλουθες χρήσεις:

Είσοδος Κέντρου Πληροφόρησης - Υποδοχή επισκεπτών - Εκθετήριο

Διατηρείται ο υφιστάμενος χώρος εισόδου στο κτήριο και χώρος υποδοχής των επισκεπτών με τις δύο θέσεις εργασίας στελεχών του Φορέα Διαχείρισης. Στον χώρο αυτόν διατηρείται επίσης η ύπαρξη μικρής κλίμακας εκθετηρίου - πωλητηρίου, καθώς η δυνατότητα αποθήκευσης ενημερωτικού και άλλου υλικού.

Εκθεσιακός χώρος

Όμοιας λογικής με αυτόν του Κέντρου Πληροφόρησης Ασπραγγέλων, ο εκθεσιακός χώρος θα αποτελέσει τον πυρήνα της υποδομής, τη βασική συνθετική ενότητα του κτηρίου, την οποία κατά κύριο λόγο θα επισκεφθεί το κοινό. Θα αναπτύσσεται στον υφιστάμενο εκθεσιακό χώρο, ακολουθώντας λιτές σχεδιαστικές γραμμές και αξιοποιώντας σύγχρονα, στατικά, δυναμικά και διαδραστικά μέσα.

Στον όροφο του κτηρίου διευθετούνται οι ακόλουθες χρήσεις:

Χώροι εργασίας στελεχών του Φορέα Διαχείρισης

Διατηρούνται τα υφιστάμενα ενεργά γραφεία για την υποστήριξη των διοικητικών και επιστημονικών εργασιών των στελεχών του Φορέα Διαχείρισης.

Βιβλιοθήκη - Αναγνωστήριο - Χώρος συσκέψεων

Προτείνεται η αξιοποίηση ενός από τα γραφεία του ορόφου του κτηρίου και η κατάλληλη διαμόρφωσή του ως χώρου βιβλιοθήκης – αναγνωστηρίου, δηλαδή ως χώρου συγκέντρωσης της σχετικής βιβλιογραφίας για το Εθνικό Πάρκο και εν γένει

της σχετικής βιβλιογραφίας για τις προστατευόμενες περιοχές και τον φυσικό πλούτο τους, αλλά και ως χώρου εργασίας ειδικών επιστημόνων και ερευνητών που επισκέπτονται το Κέντρο Πληροφόρησης και το Εθνικό Πάρκο. Επίσης, προτείνεται να αξιοποιηθεί και ως χώρος ολιγομελών συναντήσεων εργασίας και συσκέψεων.

Αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων - Χώρος προβολών και συναντήσεων - Χώρος περιοδικών εκθέσεων

Η σημερινή αίθουσα προβολών και συναντήσεων προτείνεται αφενός να συνεχίσει τη λειτουργία της ως τέτοια, αφετέρου να οργανωθεί και να λειτουργήσει ως αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, με τις προδιαγραφές αυτής του Κέντρου Πληροφόρησης Ασπραγγέλων (βλέπε ανωτέρω). Επιπρόσθετα, με κατάλληλη διαμόρφωση και εξοπλισμό δύναται να λειτουργήσει και ως χώρος περιοδικών εκθέσεων.

Ο περιβάλλον χώρος θα πρέπει να εξοπλισθεί με πινακίδα για το ωράριο λειτουργίας του Κέντρου Πληροφόρησης για τη βέλτιστη εξυπηρέτηση του κοινού του.

Κέντρο Πληροφόρησης Μαυραναίων

Στο ισόγειο του κτηρίου διευθετούνται οι ακόλουθες χρήσεις:

Είσοδος Κέντρου Πληροφόρησης - Υποδοχή επισκεπτών - Εκθετήριο

Στον προθάλαμο του εκθεσιακού χώρου διαμορφώνεται θέση εργασίας στελέχους του Φορέα Διαχείρισης αρμόδιου για την υποδοχή και την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Στον ίδιο χώρο δημιουργείται μικρής κλίμακας εκθετήριο – πωλητήριο, καθώς και αποθηκευτικός χώρος ενημερωτικού και άλλου υλικού.

Εκθεσιακός χώρος

Όμοιας λογικής με αυτών των άλλων Κέντρων Πληροφόρησης, ο εκθεσιακός χώρος θα αποτελέσει τον πυρήνα της υποδομής. Η μουσειογραφική του προσέγγιση θα έχει κοινές σχεδιαστικές γραμμές με αυτή των υπόλοιπων εκθέσεων των Κέντρων Πληροφόρησης.

Στον όροφο του κτηρίου διαμορφώνονται οι ακόλουθοι χώροι:

Χώροι εργασίας των στελεχών του Φορέα Διαχείρισης

Διατηρούνται τα υφιστάμενα ενεργά γραφεία για την υποστήριξη των διοικητικών και επιστημονικών εργασιών των στελεχών του Φορέα Διαχείρισης.

Βιβλιοθήκη - Αναγνωστήριο - Χώρος συσκέψεων

Προτείνεται η αξιοποίηση ενός από τα γραφεία του ορόφου του κτηρίου και η κατάλληλη διαμόρφωσή του ως χώρου βιβλιοθήκης – αναγνωστηρίου, δηλαδή ως χώρου συγκέντρωσης της σχετικής βιβλιογραφίας για το Εθνικό Πάρκο και εν γένει της σχετικής βιβλιογραφίας για τις προστατευόμενες περιοχές και τον φυσικό πλούτο τους, αλλά και ως χώρου εργασίας ειδικών επιστημόνων και ερευνητών που επισκέπτονται το Κέντρο Πληροφόρησης και το Εθνικό Πάρκο. Επίσης, προτείνεται να αξιοποιηθεί και ως χώρος ολιγομελών συναντήσεων εργασίας και συσκέψεων.

Σε παρακείμενο κτήριο (αίθουσα συνεδριάσεων του Δ.Σ. του πρώην Δήμου Θ. Ζιάκα) προτείνεται η διαμόρφωση χώρου περιοδικών εκθέσεων, διεξαγωγής συναντήσεων και υλοποίησης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Στην περίπτωση που αυτό δεν είναι εφικτό, εκπαιδευτικές δραστηριότητες θα μπορούν να υλοποιηθούν εντός του εκθεσιακού χώρου, με τους περιορισμούς που αυτός επιβάλλει (αριθμός παιδιών, τύπος δραστηριοτήτων κ.λπ.).

Ο περιβάλλον χώρος θα πρέπει κατ' ελάχιστο να εξοπλισθεί με πινακίδα για το ωράριο λειτουργίας του Κέντρου Πληροφόρησης για τη βέλτιστη εξυπηρέτηση του κοινού του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΙΔΕΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

5.1. Η κεντρική ιδέα και οι βασικές αρχές οργάνωσης των εκθέσεων

Προκειμένου για τον προσδιορισμό της κεντρικής ιδέας που θα διέπει τον τρόπο οργάνωσης των εκθεσιακών χώρων, της θεματικής και των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν για την απόδοσή της, λήφθηκαν υπόψη και συνυπολογίσθηκαν τα ακόλουθα δεδομένα:

- ❖ Η χωροθέτηση των υποδομών σε κύριες πύλες εισόδου στο Εθνικό Πάρκο και ο κοινός ρόλος τους ως χώροι που οργανώθηκαν για την προβολή και ανάδειξη της προστατευόμενης περιοχής, προδιαγράφουν την αντιμετώπιση των τεσσάρων Κέντρων Πληροφόρησης ως ένα αδιάσπαστο σύνολο, ως ένα δίκτυο προβολής του Εθνικού Πάρκου. Προς την κατεύθυνση αυτή, οι εκθεσιακοί τους χώροι θα πρέπει να διέπονται από κοινά στοιχεία και κοινές αρχές οργάνωσης, ώστε να είναι αντιληπτή στον επισκέπτη η μεταξύ τους σχέση και συνάφεια. Παράλληλα, ωστόσο, θα πρέπει να είναι ξεκάθαρα διακριτά και τα στοιχεία εκείνα που τους διαφοροποιούν. Ο συγκερασμός των ανωτέρω αποτελεί πρόκληση για τον σχεδιασμό των εκθέσεων, τόσο από άποψη οργάνωσης, όσο και από άποψη θεματικού περιεχομένου, ώστε να μην προκύψει σειρά όμοιων υποδομών που απλώς διαφοροποιούνται ως προς το περιεχόμενό τους, όπως συμβαίνει σήμερα με τα Κέντρα Πληροφόρησης Ασπραγγέλων και Μετσόβου που οργανώθηκαν στο ίδιο πλαίσιο. Βασικό ζητούμενο αποτελεί η δημιουργία χώρων που, παρότι δομούνται σε κοινή βάση, παρέχουν διαφορετικές δυνατότητες, ευκαιρίες και υπηρεσίες στον επισκέπτη τους, οργανώνουν το περιεχόμενό τους με διαφορετικά κατά περίπτωση μέσα, καθιστούν ακόμη και ως εικόνα άμεσα σαφή τη διαφορετικότητά τους.
- ❖ Η ιδιαίτερη φυσιογνωμία και τα ειδικά γνωρίσματα του χώρου μέσα στον οποίο εντάσσεται η κάθε υποδομή, προδιαγράφουν σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενό της. Έτσι, τα κύρια στοιχεία του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο χωροθετείται κάθε Κέντρο Πληροφόρησης και συγκεκριμένα της Κόνιτσας, του Ζαγορίου, του Μετσόβου, της περιοχής των Γρεβενών και της Βάλια Κάλντα, αναδεικνύονται σε επίκεντρο της θεματικής κάθε εκθεσιακού χώρου και χρησιμοποιούνται ως βάση για την οργάνωση των εκθέσεων. Με τον τρόπο αυτό εξυπηρετείται, αφενός η ανάγκη συμπληρωματικής και όχι ανταγωνιστικής λειτουργίας των τεσσάρων υποδομών, ενώ αφετέρου παρέχεται στον επισκέπτη η δυνατότητα να αντλήσει όλη την απαραίτητη πληροφορία για την περιοχή μέσα στην οποία κάθε φορά κινείται. Παράλληλα, προβάλλονται τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε επιμέρους περιοχής του Εθνικού Πάρκου, αναδεικνύεται η πολυδιάστατη φυσιογνωμία και σπουδαιότητα του συνόλου της προστατευόμενης περιοχής και ερμηνεύονται οι λόγοι που οδήγησαν στη θεσμοθέτησή της ως Εθνικό Πάρκο.
- ❖ Η φυσιογνωμία των υποδομών ως Κέντρα Πληροφόρησης και όχι ως τυπικοί μουσειακοί χώροι, επιβάλλει την οργάνωση των εκθέσεων με τρόπο αντιπροσωπευτικό του ρόλου τους. Προς την κατεύθυνση αυτή, απαιτείται να ληφθούν υπόψη ανάγκες όπως: συνοπτικά αποδοσμένης, άμεσης και σαφής πληροφορίας, επιλεκτικής παρουσίασης θεμάτων από το σύνολο των δυνατοτήτων πληροφόρησης ώστε να αναδειχθούν τα κυριότερα γνωρίσματα της περιοχής με τον βέλτιστο τρόπο, επιλογής κατάλληλων μέσων απόδοσης της

θεματικής, ένταξης τουριστικών πληροφοριών, πληροφοριών που σχετίζονται με τις δυνατότητες περιήγησης κ.λπ.

- ❖ Οι σκοποί, γενικοί και ειδικοί, που επιδιώκεται να εκπληρωθούν μέσω της εκ νέου οργάνωσης των υποδομών, όπως αυτοί αποτυπώθηκαν στο Κεφάλαιο 2. Η ανάγκη να λειτουργήσουν ως εστίες συγκέντρωσης, πληροφόρησης και ερμηνείας περιβάλλοντος, ως σημεία εκκίνησης και ορθής διάχυσης του επισκέπτη στο Εθνικό Πάρκο, να προβάλλουν την περιοχή που πραγματεύονται, να συμβάλλουν στην προστασία της, να ενισχύσουν το έργο και τη δράση του Φορέα Διαχείρισης, προδιαγράφουν εκθεσιακούς χώρους πολυδιάστατους ως προς την οργάνωση και τη θεματική τους, ελκυστικούς ως προς τη διαμόρφωσή τους, ενδιαφέροντες και σύγχρονους ως προς τα μέσα απόδοσης του περιεχομένου τους.
- ❖ Το κοινό που αναμένεται να στηρίξει τη λειτουργία των υποδομών, (όπως αυτό προσδιορίστηκε στο Κεφάλαιο 3 της παρούσας) αναδεικνύει ως ζητούμενο της οργάνωσης των εκθεσιακών χώρων την κάλυψη των αναγκών και των απαιτήσεων του. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτείται μια ποικιλία μέσων οργάνωσης των εκθέσεων, ένας συνδυασμός στατικών, δυναμικών και διαδραστικών εκθεμάτων, που θα συμβάλλουν στη δημιουργία ελκυστικών χώρων ικανών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες (α) του γρήγορου επισκέπτη, αλλά και εκείνου που αποζητά να αντλήσει πιο αναλυτική και ειδική πληροφόρηση για την περιοχή, (β) του μεμονωμένου επισκέπτη ώστε να αντλήσει άμεσα και εύκολα όλη την πληροφορία που απαιτείται για να κινηθεί άνετα και αποτελεσματικά στην περιοχή, αλλά και των σχολικών ομάδων προκειμένου για την ικανοποιητική μεταφορά της γνώσης, μέσω της διάδρασης, της ψυχαγωγίας, της συμμετοχής σε ειδικά οργανωμένα προγράμματα, (γ) της οικογένειας που αναζητά έναν χώρο για να περάσει ευχάριστα, αλλά και εποικοδομητικά τον χρόνο με τα παιδιά της.
- ❖ Οι προσδοκίες του Φορέα Διαχείρισης, που αποζητά σύγχρονους οργανωμένους χώρους, οι οποίοι θα ανταποκρίνονται στη σπουδαιότητα της περιοχής ευθύνης του, θα συμβάλλουν με τρόπο ουσιαστικό στην προστασία και ανάδειξη του πλούτου και της σπουδαιότητας του Εθνικού Πάρκου, θα διευκολύνουν και θα οργανώνουν την κίνηση και περιήγηση στην περιοχή, θα στηρίζουν το έργο και τη δράση του, θα αναδεικνύουν έμπρακτα το ενδιαφέρον της τοπικής κοινωνίας για την προστασία και ανάδειξη του Εθνικού Πάρκου.
- ❖ Η ανάγκη δημιουργίας ενός δικτύου υποδομών που δεν θα λειτουργούν ανταγωνιστικά, αλλά συμπληρωματικά μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει την οργάνωση τόσο των εκθεσιακών χώρων, όσο και των παρεχόμενων υπηρεσιών με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι άμεσα διακριτά, τόσο τα κοινά μεταξύ τους στοιχεία, όσο και εκείνα που διαφοροποιούν την οργάνωση και το θεματικό περιεχόμενό τους.
- ❖ Πρακτικά ζητήματα και δεδομένα όπως τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε κτίσματος, η διαμόρφωση και τα κατασκευαστικά χαρακτηριστικά κάθε εκθεσιακού χώρου, οι δυνατότητες και οι περιορισμοί που αυτά θέτουν, οι υφιστάμενες και προσδοκώμενες ειδικές υπηρεσίες που καλείται να παρέχει η κάθε υποδομή, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για τον τρόπο οργάνωσης των εκθέσεων.
- ❖ Τα διαθέσιμα κονδύλια για την εκ νέου οργάνωση των εκθεσιακών χώρων προδιαγράφουν επίσης σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές των μέσων παρουσίασης της θεματικής και τη διαμόρφωση των εκθεσιακών χώρων.
- ❖ Τα πορίσματα διεθνών ερευνών που αφορούν στον μουσειολογικό σχεδιασμό εκθέσεων και στις προσδοκίες των επισκεπτών σχετικών υποδομών, αποτελούν επίσης υπόβαθρο για την οργάνωση των εκθεσιακών χώρων των Κέντρων.

Συνυπολογίζοντας τα ανωτέρω, ως κεντρική ιδέα οργάνωσης των εκθέσεων των τεσσάρων Κέντρων Πληροφόρησης, επιλέγεται η δημιουργία ελκυστικών, σύγχρονων και δυναμικών εκθεσιακών χώρων που συμπλέκονται, αλλά και διαχωρίζονται μεταξύ τους, τόσο ως προς τη διαμόρφωση, όσο και ως προς τη θεματική τους. Χώρων που διέπονται, τόσο από κοινές, όσο και από διαφορετικές αρχές οργάνωσης. Υποδομών που αποτελούν κεντρικούς «σταθμούς» ενός ενιαίου και αδιάσπαστου δικτύου. Που λειτουργούν συμπληρωματικά, αλλά και αυτόνομα, που συστρατεύονται για να αναδείξουν τον πλούτο και τη σπουδαιότητα του Εθνικού Πάρκου, αλλά και διαχωρίζουν με σαφήνεια τον ρόλο τους, χρησιμοποιώντας διαφορετικά κατά περίπτωση μέσα, αναλαμβάνοντας να επικεντρωθούν στα στοιχεία του στενού περιβάλλοντός τους. Οι εκθέσεις τους αποσκοπούν να αναλύσουν το Εθνικό Πάρκο στα επιμέρους συστατικά του και να ανασυνθέσουν ξανά τη φυσιογνωμία του, ώστε ο επισκέπτης τους να κατανοήσει και να ερμηνεύσει καίρια θέματα που αφορούν στο περιβάλλον του και να αντλήσει ουσιαστική γνώση.

Προς την κατεύθυνση αυτή, επιλέγεται η δημιουργία χώρων που διέπονται από διαφορετική λογική, όσον αφορά στη διαμόρφωσή τους, αλλά τη θεματική τους, αναλαμβάνοντας να φωτίσουν διαφορετικές όψεις και πτυχές του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου (αναλυτικά η προτεινόμενη διαμόρφωση και θεματική κάθε Κέντρου δίδεται ακολουθώντας στο Κεφάλαιο 5.2.). Ενδεικτικά:

- ❖ Το Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς αναδεικνύει το βόρειο - βορειοδυτικό τμήμα του Πάρκου, αναλαμβάνοντας την παρουσίαση βασικών στοιχείων που συνθέτουν πλούτο του Εθνικού Δρυμού Βίκου - Αώου και στοιχειοθετούν τη φυσιογνωμία της περιοχής της Κόνιτσας και του όρους Σμόλικα.
- ❖ Το Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων αναλαμβάνει την παρουσίαση του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου του Ζαγορίου, φωτίζοντας από διαφορετική οπτική το περιβάλλον του Εθνικού Δρυμού Βίκου - Αώου και αναδεικνύοντας τη σπουδαιότητα του δυτικού τμήματος του Εθνικού Πάρκου.
- ❖ Το Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου πραγματεύεται την περιοχή του Μετσόβου, αναδεικνύει επιλεκτικά στοιχεία του Εθνικού Δρυμού Βόρειας Πίνδου (Βάλια Κάλντα) και προβάλλει τη νοτιοανατολική περιοχή του Εθνικού Πάρκου.
- ❖ Το Κέντρο Πληροφόρησης Μαυραναίων αναλαμβάνει, από τη δική του σκοπιά, την αναλυτική παρουσίαση του Εθνικού Δρυμού Βόρειας Πίνδου (Βάλια Κάλντα), και πραγματεύεται τον πλούτο της βορειοανατολικής περιοχής του Εθνικού Πάρκου, από την πλευρά του Νομού Γρεβενών.

Παράλληλα, η ανάγκη ανάδειξης των τεσσάρων Κέντρων σε κύριους «σταθμούς» ενός ενιαίου δικτύου πραγματώνεται μέσω της επιλογής κοινών σε όλους τους χώρους θεματικών ενοτήτων που θα λειτουργούν ως σημεία αναφοράς σε κάθε εκθεσιακό χώρο. Η θεματική των κοινών αυτών ενοτήτων εξειδικεύεται στο Κεφάλαιο 5.2. της παρούσας. Ενδεικτικά αφορά στη συνολική παρουσίαση του Εθνικού Πάρκου, στην ανάγκη προστασίας του, στον ρόλο και στο έργο του Φορέα Διαχείρισης, καθώς και στην προώθηση του «διαλόγου» του επισκέπτη με τις υποδομές. Ο τρόπος απόδοσης της θεματικής των συγκεκριμένων ενοτήτων περιγράφεται αδρομερώς, ανά Κέντρο ακολουθώντας και θα εξειδικευθεί από την «Έκθεση Διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου», που θα ακολουθήσει της παρούσας κατά τη Β' Φάση του Έργου.

Όσον αφορά στις βασικές αρχές που διέπουν την οργάνωση των εκθεσιακών χώρων, προτείνονται λιτές και καθαρές σχεδιαστικές γραμμές, γραφιστικά ελκυστικές εκθεματικές επιφάνειες, εύληπτος και μεστός λόγος που εγείρει τον συναισθηματικό παράγοντα, κατάλληλες κατά περίπτωση χρωματικές επιλογές, διαμόρφωση και οργάνωση συμβατή με τη φυσιογνωμία των υποδομών ως Κέντρα Πληροφόρησης, αλλά

και με την αρχιτεκτονική δομή των εκθεσιακών χώρων τους. Σε βασική επίσης αρχή οργάνωσης αναδεικνύεται η αρχιτεκτονική, μουσειογραφική και εικαστική διευθέτηση του εκθεσιακού περιεχομένου με τρόπο που θα καθιστά σαφή στον επισκέπτη τη διαφοροποίηση των υποδομών ως προς την οργάνωση και το περιεχόμενό τους, αλλά και τον μεταξύ τους συσχετισμό ως χώρους ανάδειξης του Εθνικού Πάρκου.

Όσον αφορά στο θεματικό περιεχόμενο, από το σύνολο των δυνατοτήτων πληροφόρησης, επιλέχθηκαν θέματα που κρίθηκαν ως σπουδαιότερα και πιο αντιπροσωπευτικά του πλούτου και της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας, τόσο του Πάρκου, όσο και των περιοχών μέσα στις οποίες χωροθετείται το κάθε Κέντρο. Βασικό, επίσης ζητούμενο υπήρξε η παροχή πληροφοριακών στοιχείων που θα διευκολύνουν την άνετη και ικανοποιητική περιήγηση του επισκέπτη, είτε στη γύρω περιοχή, είτε στη συνολική έκταση του Πάρκου. Έτσι, οι εκθέσεις συγκεντρώνουν και πληροφορίες για διαδρομές που μπορεί κανείς να ακολουθήσει ανάλογα με τις ανάγκες και τον διαθέσιμο χρόνο του, όπως και τουριστικές πληροφορίες. Την ανάγκη ενεργούς συμμετοχής του επισκέπτη στην προστασία και ορθή χρήση της περιοχής, εξυπηρετεί η παρουσίαση θεμάτων σχετικών με το καθεστώς προστασίας και τους ισχύοντες κανονισμούς, με τους κανόνες συμπεριφοράς κατά την περιήγηση στην περιοχή, σε σχέση με τα προβλήματα και τις απειλές που αντιμετωπίζει η προστατευόμενη περιοχή. Με έναυσμα τα ανωτέρω, αναδεικνύεται και ο ρόλος του Φορέα Διαχείρισης όσον αφορά στην προστασία, αειφόρο χρήση και διαχείριση της περιοχής. Αναλυτικά, η θεματική που πραγματεύεται ο εκθεσιακός χώρος κάθε υποδομής, όπως και η κοινή σε όλα τα Κέντρα θεματική, παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 5.2.

Όσον αφορά στον τρόπο και τα μέσα απόδοσης της θεματικής προτείνονται εξαιρετικά συνοπτικά, εύληπτα, μεστά και ελκυστικά κείμενα, εντυπωσιακό και κατάλληλα επιλεγμένο οπτικό υλικό (σκίτσα, χάρτες, φωτογραφίες, σχέδια κ.ά.), διαδραστικά και δυναμικά εκθέματα (π.χ. οθόνες αφής, πολυμεσικές εφαρμογές, οθόνες 360°, ηχητικά ντοκουμέντα, ταινίες τεκμηρίωσης, βιντεοπροβολές κ.ά.), αλλά και πραγματικά σε ορισμένες περιπτώσεις και ανάλογα με τις εκθεσιακές ανάγκες υλικά (π.χ. σύνεργα μαστόρων στο Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς, βότανα που μοσχοβολούν στους Ασπράγγελους, σκεύη και αντικείμενα που σχετίζονται με παραδοσιακές δραστηριότητες στο Μέτσοβο, μανιτάρια και πετρώματα στο Κέντρο Πληροφόρησης των Μαυραναίων). Τα μέσα αυτά εξυπηρετούν τις ανάγκες εναλλαγής του τρόπου απόδοσης της θεματικής, παρέχουν τη δυνατότητα για περαιτέρω και πιο εξειδικευμένη πληροφορία, προκαλούν τη φαντασία και την περιέργεια, καθιστούν ευχάριστη την παραμονή του επισκέπτη στον χώρο. Ο τρόπος και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την οργάνωση των χώρων περιγράφονται αδρομερώς ανά Κέντρο ακολούθως. Η οριστικοποίηση και εξειδίκευσή τους θα γίνει στο πλαίσιο της Β' Φάσης του Έργου, από την «Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου επιλεγμένων Κέντρων Πληροφόρησης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου» που θα ακολουθήσει της παρούσας.

5.2. Το αναλυτικό σενάριο των εκθέσεων

Για την απόδοση της κεντρικής ιδέας γύρω από την οποία θα περιπλέκεται η έκθεση κάθε Κέντρου και την υλοποίηση των βασικών αρχών που θα διέπουν την οργάνωση των εκθεσιακών χώρων, προτείνεται η δημιουργία ελκυστικών εσωτερικών, διαμορφωμένων με μουσειογραφικά μέσα που θα καταφέρουν να συνθέσουν έναν σύγχρονο και δυναμικό χώρο με άμεσες ή έμμεσες αναφορές στο φυσικό περιβάλλον, στα γνωρίσματα και τις ιδιαιτερότητες, τόσο του Εθνικού Πάρκου, όσο και της περιοχής που θαπραγματεύεται ο κάθε εκθεσιακός χώρος.

Όσον αφορά στο θεματικό περιεχόμενο κάθε έκθεσης, οργανώνεται πάνω σε θεματικές ενότητες οι οποίες υπαγορεύτηκαν, κατά κύριο λόγο, από τη θέση κάθε Κέντρου και αναλαμβάνουν να αναδείξουν τα επιλεγμένα προς παρουσίαση θέματα. Οι θεματικές ενότητες επιλέχθηκε να είναι τόσο ανεξάρτητες, όσο και αλληλένδετες μεταξύ τους. Προωθείται έτσι, η επιλεκτική, γρήγορη και εύκολη περιήγηση του επισκέπτη στην έκθεση, ο οποίος, είτε επιλέξει να κινηθεί στον χώρο όπως ο ίδιος επιθυμεί, είτε ακολουθήσει την πορεία που υποδεικνύει η οργάνωση του χώρου, θα καταφέρει να περιηγηθεί ικανοποιητικά στην έκθεση, χωρίς να χρειάζεται την πληροφορία της μίας θεματικής ενότητας για να προχωρήσει στην επόμενη. Όσον αφορά στον αριθμό των θεματικών ενοτήτων κάθε έκθεσης προδιαγράφηκε (α) από τις δυνατότητες που κάθε εκθεσιακός χώρος παρέχει (έκταση, μορφή), (β) από τα στοιχεία που συνθέτουν τη φυσιογνωμία της περιοχής μέσα στην εντάσσεται και αναδείχθηκαν ως κυριότερα μέσα από τη βιβλιογραφική έρευνα και τη συνεργασία με στελέχη του Φορέα Διαχείρισης, (γ) από το πληροφοριακό υλικό που επιλέχθηκε και αποφασίσθηκε να παρουσιασθεί, όπως αυτό προέκυψε επίσης από τη συνεργασία της Ομάδας Έργου με στελέχη του Φορέα Διαχείρισης, αλλά και (δ) από τον προβλεπόμενο χρόνο διάρκειας της επίσκεψης. Ως ανώτερο όριο μέγιστης δυνατότητας επικέντρωσης της προσοχής ενός μέσου ενήλικα επισκέπτη σε μια έκθεση θεωρούνται τα 30 λεπτά, ενώ ο μέσος χρόνος επικέντρωσης της προσοχής σε μια μεγάλη θεματική ενότητα υπολογίζεται στο 1-1,5 λεπτό. Επομένως, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, ο αριθμός και η έκταση των ενοτήτων να είναι ανάλογα του χρόνου παραμονής του επισκέπτη στην έκθεση, ώστε στον σύντομο χρόνο που θα έχει στη διάθεσή του, να καταφέρνει να αντλήσει τις πληροφορίες που του παρέχονται, χωρίς να κουρασθεί και χωρίς να αποσπασθεί η προσοχή του.

Για την επιλογή των θεμάτων που πραγματεύεται και προβάλλει η έκθεση κάθε Κέντρου, συγκεντρώθηκε το σύνολο της κύριας πληροφορίας που αφορά στη φυσιογνωμία, στα κύρια γνωρίσματα και τη σπουδαιότητα της περιοχής μέσα στην οποία χωροθετείται η υποδομή, αξιοποιώντας επιστημονικά έγκυρες βιβλιογραφικές πηγές (βιβλιοθήκη ΕΚΒΥ, υλικό του Φορέα Διαχείρισης, Διαδίκτυο). Αξιοποιήθηκαν επίσης δεδομένα που προέκυψαν από τη συνεργασία με στελέχη του Φορέα Διαχείρισης και ειδικούς επιστήμονες με μακρόχρονη γνώση και πείρα στην περιοχή μελέτης. Την επιλογή της τελικής θεματολογίας των εκθέσεων από το σύνολο των δυνατοτήτων πληροφόρησης για την περιοχή, υπαγόρευσε η ανάγκη να αναδειχθούν ικανοποιητικά τα κύρια θέματα που αφορούν στην κάθε περιοχή, ώστε ο επισκέπτης να μην «χαθεί» μέσα στην πληθώρα του πληροφοριακού υλικού και να καταφέρει να συνθέσει μια ικανοποιητική εικόνα για τη φυσιογνωμία του Εθνικού Πάρκου, μέσα από την άντληση των πιο καίριων θεμάτων που τη δομούν. Τέλος, σημειώνεται ότι μέρος της θεματικής δεν θα καλύπτεται με λόγο, αλλά εικαστικά, ή με τη χρήση κατάλληλων μουσειογραφικών μέσων. Τα στοιχεία, επίσης, που παρατίθενται ακολούθως θα αποτελέσουν τη βάση για τη σύνταξη των τελικών κειμένων της έκθεσης, τα οποία θα προκύψουν κατά το στάδιο δημιουργίας και εγκατάστασής της και θα υποστούν κατάλληλη γλωσσική και μουσειοπαιδαγωγική επιμέλεια, ώστε να συμβάλουν με τον βέλτιστο τρόπο στην ικανοποιητική περιήγηση του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο.

Η κοινή θεματική των Κέντρων Πληροφόρησης

Α. Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου. Την ανάγκη συνολικής παρουσίασης του Εθνικού Πάρκου, η οποία κρίθηκε σημαντικό να υπάρχει σε όλα τα Κέντρα Πληροφόρησης, εξυπηρετεί μία θεματική ενότητα, σαφώς διακριτή από τις υπόλοιπες και κοινή και στους τέσσερις εκθεσιακούς χώρους. Η ενότητα αυτή συνθέτει τον κύριο άξονα κάθε εκθεσιακού χώρου, λειτουργώντας ως το στοιχείο εκείνο που συνδέει τα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης μεταξύ τους. Θεματικά, συγκεντρώνει επιλεκτικά πληροφοριακά στοιχεία για το Εθνικό Πάρκο τα οποία θα βοηθούν τον επισκέπτη κάθε Κέντρου να εντάξει την περιοχή μέσα στην οποία κινείται στο ευρύτερο περιβάλλον της, να την κατανοήσει ως μέρος ενός συνόλου εξαιρετικής σπουδαιότητας, να προσανατολισθεί, να οργανώσει την περιήγησή του όπως ο ίδιος επιθυμεί, να αντιληφθεί την έκταση της προστατευόμενης περιοχής και τους λόγους που υπαγόρευαν την κήρυξή της σε Εθνικό Πάρκο. Τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν κατά περίπτωση για την εκθεσιακή υλοποίησή της, περιγράφονται αδρομερώς ανά Κέντρο ακολούθως, ενώ θα οριστικοποιηθούν και εξειδικευθούν κατά την εκπόνηση της Β' Φάσης του έργου. Ενδεικτικά, για την απόδοση του περιεχομένου προτείνεται η επιλογή μέσων ικανών να συγκεράσουν την ανάγκη για στατική (π.χ. κείμενο) και δυναμική πληροφορία (π.χ. διαδραστικός χάρτης ή μακέτα, πολυμεσική εφαρμογή), παρέχοντας στον χρήστη ποικίλες δυνατότητες (προσανατολισμού, πληροφόρησης, ερμηνείας περιβάλλοντος, ενημέρωσης για τις λοιπές υποδομές κ.ά.).

Όσον αφορά στο περιεχόμενο της, η κοινή σε όλες τις εκθέσεις θεματική ενότητα - άξονας περιλαμβάνει τα ακόλουθα θέματα:

- ❖ *Η γνωριμία (Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου):* Συνολική παρουσίαση του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, της φυσιογνωμίας (έκταση, όρια, καθεστώς προστασίας κ.λπ.), των κύριων γνωρισμάτων του και της σχέσης του με τους δύο Εθνικούς Δρυμούς (Βίκου - Αώου και Βάλια Κάλντα) και τις υπόλοιπες προστατευόμενες περιοχές που εντάσσονται μέσα στα όριά του, καθώς και των κύριων παραγόντων που το καθιστούν ιδιαίτερης σπουδαιότητας και αξίας.
- ❖ *Η εξερεύνηση (Διαδρομές περιήγησης):* Παρουσίαση των διαδρομών (π.χ. με αυτοκίνητο, πεζοπορικές) που μπορεί να ακολουθήσει ο επισκέπτης προκειμένου να κινηθεί άνετα και ικανοποιητικά στο Εθνικό Πάρκο, να προσεγγίσει τα σπουδαιότερα στοιχεία που συνθέτουν το περιβάλλον του και να διαμορφώσει μια αντιπροσωπευτική εικόνα της φυσιογνωμίας του. Εκτός από την παρουσίαση των κύριων διαδρομών κίνησης μέσα στο Πάρκο, κάθε Κέντρο θα επικεντρώνεται στις διαδρομές που προσφέρονται με αφετηρία την εκάστοτε υποδομή για να γνωρίσει την περιοχή μέσα στην οποία αυτό χωροθετείται.
- ❖ *Η γνώση (Υποδομές ενημέρωσης του Εθνικού Πάρκου («Βρίσκεστε εδώ»)):* Συνοπτική παρουσίαση των Κέντρων Πληροφόρησης του Φορέα, αλλά και των λοιπών υποδομών που λειτουργούν εντός Εθνικού Πάρκου, της φυσιογνωμίας και των θεμάτων που πραγματεύονται.

Β. Η ανάγκη προστασίας. Μία επίσης κοινή σε όλες τις εκθέσεις θεματική ενότητα θα συγκεντρώνει στοιχεία που αφορούν σε θέματα προστασίας, ορθής χρήσης και διαχείρισης της περιοχής, προκειμένου για την ευαισθητοποίηση του επισκέπτη, την κατανόηση των λεπτών ισορροπιών που διέπουν τη σχέση του με τη φύση, την ανάγκη να κινηθεί συνετά στην προστατευόμενη περιοχή μετέχοντας ενεργά στη διαφύλαξή της. Προς την κατεύθυνση αυτή, η συγκεκριμένη ενότητα αφορά στα ακόλουθα:

- ❖ *Η ευαισθητοποίηση (Διαχείριση και προστασία):* Συνοπτική αναφορά στις πιέσεις και τα προβλήματα, καθώς και στην ανάγκη συνετής χρήσης και αειφορικής διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου.

- ❖ *Η δράση (Ο Φορέας Διαχείρισης και το έργο του):* Συνοπτική παρουσίαση του ρόλου και του έργου του Φορέα για την προστασία, διαχείριση και αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.
- ❖ *Η συμπεριφορά (Το savoir vivre του επισκέπτη):* Διαμόρφωση κανόνων συμπεριφοράς και συνετής κίνησης του επισκέπτη στο Εθνικό Πάρκο.

Τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την εκθεσιακή υλοποίηση και απόδοση της συγκεκριμένης ενότητας περιγράφονται αδρομερώς ακολούθως ανά Κέντρο Πληροφόρησης και θα εξειδικευθούν κατά περίπτωση από την Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου που θα ακολουθήσει της παρούσας.

Γ. Ο «διάλογος» με τον επισκέπτη. Ως κοινή σε όλες τις εκθέσεις ενότητα επιλέγεται να είναι και ο «διάλογος» του Κέντρου με τον επισκέπτη του. Για τη συγκεκριμένη ενότητα προτείνεται η διαμόρφωση ενός ιδιαίτερου σε κάθε Κέντρο εκθέματος - κατασκευής, που θα προκαλεί την αλληλεπίδραση του επισκέπτη με την υποδομή. Ενδεικτικά, η συγκεκριμένη «κατασκευή» (η μορφή της οποίας θα προσδιορισθεί και θα εξειδικευθεί κατά τη Β' φάση του έργου), θα λειτουργεί ως φορέας ανάρτησης σχολίων από τους επισκέπτες, αλλά και ανάρτησης από τον Φορέα Διαχείρισης νέων και ειδήσεων σχετικών με το Κέντρο Πληροφόρησης και το Εθνικό Πάρκο.

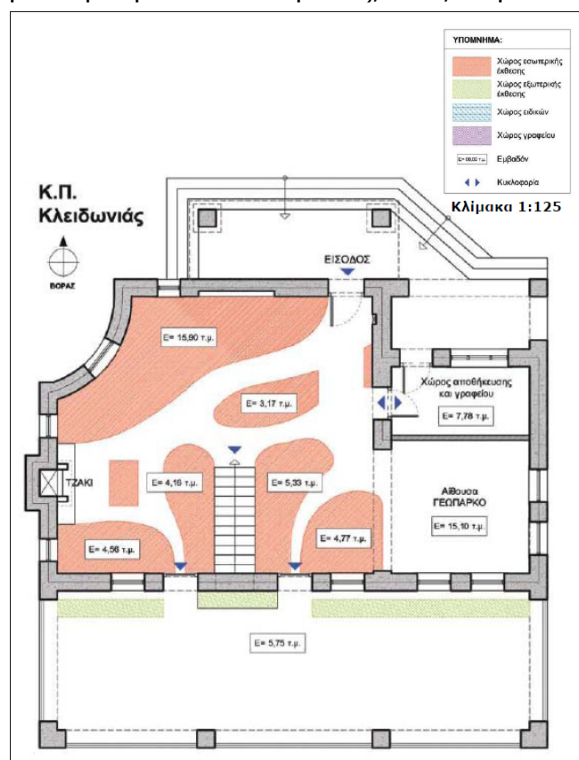
Ακολούθως, περιγράφεται, ανά Κέντρο Πληροφόρησης, η προτεινόμενη διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου, παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες κάθε έκθεσης και το περιεχόμενό τους, σκιαγραφείται ο τρόπος απόδοσης και εκθεσιακής υλοποίησής τους στον χώρο.

Α. Κέντρο Πληροφόρησης Κλειδωνιάς

Ο εκθεσιακός χώρος του Κέντρου Πληροφόρησης στην Κλειδωνιά αναλαμβάνει την προσέγγιση και παρουσίαση του βόρειου - βορειοανατολικού τμήματος του Εθνικού Πάρκου, έχοντας ως άξονα και σημείο αναφοράς του τον Εθνικό Δρυμό Βίκου - Αώου και την ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας. Μέρος της θεματικής θα σχετίζεται με το στοιχείο του νερού, λόγω της χωροθέτησης της υποδομής στην όχθη του Βοϊδομάτη.

Η διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου

Όσον αφορά στη διαμόρφωση και τη συνολική εικόνα της έκθεσης του Κέντρου, επιλέχθηκε η δημιουργία ενός χώρου χωρίς εντάσεις, επιβλητικές κατασκευές και στοιχεία εντυπωσιασμού. Τη συγκεκριμένη επιλογή υπαγόρευσαν, αφενός η φυσιογνωμία του κτίσματος, που, παρότι σύγχρονο, ακολουθεί τις επιταγές της τοπικής

αρχιτεκτονικής, κάνει χρήση συμβατών με το περιβάλλον υλικών (πέτρα, ξύλο) και, αφετέρου, η χωροθέτησή του σε ένα κατάφυτο περιβάλλον μεγάλης αισθητικής αξίας πλάι στην όχθη του Βοϊδομάτη και στο γεφύρι της Κλειδωνιάς. Στόχος είναι ο επισκέπτης να εισέλθει σε έναν χώρο που αποπνέει ηρεμία και συνδυάζει την άντληση χρήσιμης πληροφορίας με την ευχάριστη παραμονή στο εσωτερικό του.

Προς την κατεύθυνση αυτή, επιλέγονται κατασκευαστικά λιτές και γραφιστικά διακριτικές εκθεματικές επιφάνειες, υλικά συμβατά με το περιβάλλον και τη φυσιογνωμία του κτηρίου (π.χ. ξύλο, γυαλί ή plexi glass) ήπιοι χρωματικοί τόνοι, εξαιρετικά συνοπτικά κείμενα, παρουσίαση μόνο της πληροφορίας εκείνης που κρίνεται ως κύρια και χρήσιμη για την κατανόηση του περιβάλλοντος της περιοχής.

Επίσης, αξιοποιούνται τα κατασκευαστικά χαρακτηριστικά του κτηρίου, αφήνονται

κατά περίπτωση ανοιχτά τα παράθυρά του, αλλά και μία από τις θύρες προς τη βεράντα του κτηρίου για απρόσκοπτη θέα προς το ποτάμι και το γεφύρι. Οι εκθεματικές επιφάνειες προσαρμόζονται στους διαθέσιμους τοίχους, ενώ η πληροφορία δίδεται με στατικό κατά κύριο λόγο τρόπο. Σε περιορισμένη κλίμακα, χρησιμοποιούνται και δυναμικά ή διαδραστικά εκθέματα, όπου κατά περίπτωση αυτό κρίθηκε αναγκαίο. Στην ίδια λογική επιδίωξης ευχάριστης παραμονής στον εκθεσιακό χώρο διατηρείται το υφιστάμενο τζάκι στο κέντρο της δυτικής πλευράς του χώρου, ενώ σε χωρική συνάφεια προτείνεται και η διαμόρφωση ενός μικρού πάγκου ανάπαυσης. Ως αναγκαία, τέλος, κρίνεται η δημιουργία προστατευτικών εκατέρωθεν της κλίμακας καθόδου στο υπόγειο. Η μορφή τους προτείνεται να είναι τέτοια ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν, όχι μόνο για λόγους προστασίας, αλλά και ως επιπλέον εκθεματικές επιφάνειες - φορείς πληροφοριακού υλικού.

Οι θεματικές ενότητες της έκθεσης

Εκτός από τις βασικές, κοινές σε όλα τα Κέντρα Πληροφόρησης θεματικές ενότητες (Α. Το Εθνικό Πάρκο, Β. Η ανάγκη προστασίας, Γ. Ο «διάλογος» με τον επισκέπτη), το περιεχόμενο των οποίων προσδιορίστηκε ανωτέρω, το Κέντρο Πληροφόρησης στην Κλειδωνιά αναλαμβάνει την παρουσίαση του Εθνικού Δρυμού Βίκου - Αώου και της περιοχής της Κόνιτσας, μέσα από επτά (7) επιμέρους θεματικές ενότητες, οι οποίες περιγράφονται συνοπτικά ακολούθως:

1η θεματική ενότητα

Ο Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου

- ❖ Ταυτότητα: Παρουσίαση της ταυτότητας του Εθνικού Δρυμού (έκταση, όρια, θεσμοθέτηση, καθεστώς προστασίας κ.λπ.), με στόχο τη διαμόρφωση μιας σαφούς εικόνας του επισκέπτη για την περιοχή μέσα στην οποία κινείται.
- ❖ Σπουδαιότητα: Ανάδειξη της σπουδαιότητας της περιοχής και συσχέτισή της, τόσο με το σύνολο του Εθνικού Πάρκου μέσα στο οποίο εντάσσεται, όσο και με την περιοχή της Κόνιτσας, όπου χωροθετείται το Κέντρο Πληροφόρησης, με σκοπό τη συνολική αντίληψη του χώρου από τον επισκέπτη.
- ❖ Κύρια γνωρίσματα: Παρουσίαση των ιδιαίτερων στοιχείων που συνθέτουν τη φυσιογνωμία του Εθνικού Δρυμού (κορυφές Τύμφης - Αστράκα και Καμήλα-, Βάραθρο Προβατίνας, Χάσμα Έπους, Δρακόλιμνη Τύμφης, Αώος που τον ορίζει στα βόρεια, Βοϊδομάτης που τον διασχίζει, φαράγγι Βίκου), αλλά και των οικισμών που βρίσκονται μέσα στα όριά του (Μεγάλο και Μικρό Πάπιγκο, Βίκος, Μονοδένδρι, Βίτσα).

2η θεματική ενότητα

Το Γεωπάρκο Βίκου - Αώου

Παρουσίαση της ταυτότητάς του και των στοιχείων εκείνων που οδήγησαν στην ένταξή του το 2010 στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωλογικών Μνημείων της UNESCO (ο συγκεκριμένος άξονας θα οργανωθεί από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Ήπειρος Α.Ε. και θα αναπτυχθεί εκτός κυρίως εκθεσιακού χώρου.

3η θεματική ενότητα

Οι ψηλές κορυφές

- ❖ Η Τύμφη: Παρουσίαση του εντυπωσιακού ορεινού όγκου της και των κυριότερων στοιχείων του περιβάλλοντός της (κορυφές Αστράκα και Γκαμήλα, Βάραθρο Προβατίνας, Χάσμα Έπους, Δρακόλιμνη Τύμφης κ.λπ.).
- ❖ Ο Σμόλικας: Παρουσίαση του δεύτερου ψηλότερου βουνού της Ελλάδας και των κύριων γνωρισμάτων του. Ερμηνεία του ονόματός του σε σχέση με την ύπαρξη του λύγκα κατά το παρελθόν.
- ❖ Οι Δρακόλιμνες: Παρουσίαση και αντιπαραβολή των Δρακόλιμνων της Τύμφης και του Σμόλικα, των κύριων γνωρισμάτων τους (σχήμα, βάθος, μέγεθος κ.λπ.), ανάδειξη της σπουδαιότητάς τους ως κατάλοιπα της εποχής των Παγετώνων, αντιπαραβολή του θρύλου για τους δράκους που τις κατοικούσαν και τη μεταξύ τους σχέση, με την επιστημονική πραγματικότητα και τους τρίτωνες που αποδείχθηκαν οι κύριοι κάτοικοί τους. Επιγραμματική αναφορά και στις μικρότερες λίμνες Λούτσα Ρομπόζη και Ξερολούτσα της Τύμφης.

4η θεματική ενότητα

Τα καθαρά ποτάμια (Βοϊδομάτης και Αώος)

Παρουσίαση των ποταμών της περιοχής και εστίαση στους ποταμούς Βοϊδομάτη και Αώο, στα κύρια γνωρίσματά τους, στη σπουδαιότητά τους, στον καθοριστικό για την περιοχή ρόλο τους, στη μεταξύ τους σχέση, στην πορεία που ακολουθούν από τις

πηγές τους έως τη συνάντησή τους κοντά στην περιοχή της Κόνιτσας, την ένωσή τους με τα νερά του Σαραντάπορου και την έξοδό τους από τη χώρα για να χυθούν και να τερματίσουν την πορεία τους στην Αδριατική θάλασσα.

5η θεματική ενότητα

Οι χαράδρες και τα βαθιά φαράγγια (Βίκου και Αώου)

Αναλυτική παρουσίαση των δύο κύριων γεωμορφολογικών σχηματισμών που χαρακτηρίζουν το ανάγλυφο του Εθνικού Πάρκου, της χαράδρας του Αώου και του φαράγγιού του Βίκου. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει και σε άλλους ιδιαίτερους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς (π.χ. Βάραθρο Προβατίνας).

6η θεματική ενότητα

Τα φυτά και τα ζώα

- ❖ Τα φυτά: Συνοπτική παρουσίαση της βλάστησης στην περιοχή και ιδιαίτερη αναφορά σε επιλεγμένα φυτά όπως το σπάνιο ασιατικό είδος *Veronica bornmuelleri*, το είδος *Pachychilon pictus*, το οποίο παρότι πολύ κοινό στην Αλβανία και στην ΠΓΔΜ, θεωρείται σπάνιο για τη χώρα μας, αλλά και για την Ευρώπη (ο ποταμός Αώος αποτελεί το νοτιότερο όριο της παρουσίας του είδους), τα ενδημικά φυτά *Silene intonsa*, *Saxifraga biflora epirotica*, *Galium sacrorum*, *Hieracium dasycraspedum* και *Hieracium necorinum* που φύονται στον Εθνικό Δρυμό Βίκου – Αώου κ.ά.
- ❖ Τα ζώα: Ανάδειξη της σπουδαιότητας της περιοχής για την πανίδα και παρουσίαση επιλεγμένων ειδών, χαρακτηριστικών και ιδιαίτερος σημαντικών για την περιοχή όπως το αγριόγινδο, ο ασπροπάρης, ο χρυσαετός, ο αλπικός τρίτωνας και ο πινδοβίνος (το ενδημικό είδος πέστροφας που ζει μόνο στον Βοϊδομάτη).

7η θεματική ενότητα

Οι άνθρωποι και ο πολιτισμός τους

- ❖ Ιστορίες «πολιτισμού» γραμμένες απ' τη φύση: Παρουσίαση της μακραίωνης ανθρώπινης παρουσίας στη περιοχή και ανάδειξη θέσεων ιδιαίτερου ενδιαφέροντος σε γειτνίαση με το Κέντρο Πληροφόρησης, όπως οι βραχοσκεπές στη θέση Κλειδί (όχθες Βοϊδομάτη) και το Καστράκι κοντά στην Κλειδωνιά. Ανάδειξη της αλληλένδετης και εναρμονισμένης σχέσης του ανθρώπου με τη φύση, μέσα από τη συνοπτική παρουσίαση κύριων στοιχείων του πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής.
- ❖ Τα γεφύρια: Προβολή του εκτεταμένου δικτύου των αριστουργηματικών γεφυριών που βρίσκονται διάσπαρτα στο Εθνικό Πάρκο καθιστώντας τη Βόρεια Πίνδο ξακουστή, με αφορμή την παρουσίαση γεφυριών της περιοχής, όπως του Βοϊδομάτη στην Κλειδωνιά, ακριβώς δίπλα στο Κέντρο Πληροφόρησης και το γεφύρι της Κόνιτσας στον ποταμό Αώο.
- ❖ Η γη της ευλάβειας: Ανάδειξη της σπουδαιότητας της περιοχής για την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική, μέσα από την παρουσίαση των πολυάριθμων ναών και μονών που εντοπίζονται στην περιοχή της Κόνιτσας και τη συσχέτισή τους με τα αναρίθμητα μνημεία του είδους που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλη την έκταση του Εθνικού Πάρκου. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει σε μνημεία που γειτνιάζουν με το Κέντρο, όπως η Μονή Παναγίας Στομίου, η Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρος Κλειδωνιάς (Λιτονιάβιστας), η Μονή Αγίων Αναργύρων στην όχθη του Βοϊδομάτη, αλλά και μονές που ανήκουν στο Ζαγόρι, αλλά βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από το Κέντρο Πληροφόρησης, όπως της Παναγίας Σπηλαιώτισσας στην όχθη του Βοϊδομάτη κοντά στην Αρίστη, οι ναοί του Αγίου Βλασίου στο Μεγάλο Πάπιγκο και των Ταξιάρχων στο Μικρό Πάπιγκο κ.λπ. Αναφορά επίσης στη Μονή Μολυβδοκέπαστης, η οποία αν εκτός ορίων του Εθνικού Πάρκου, γειτνιάζει με την περιοχή και είναι εξέχουσας σημασίας. Επίσης, συνοπτική αναφορά στα τζαμιά που σώζονται στην Κόνιτσα.

- ❖ Τα χωριά της Κόνιτσας και τα Μαστοροχώρια: Παρουσίαση της οικιστικής ενότητας που συνθέτουν τα 43 χωριά της Κόνιτσας (εκ των οποίων 12 εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου και 3 στα όριά του), με έμφαση στην Κόνιτσα και στον παλιό οικισμό της Κλειδωνιάς. Επίσης, ανάδειξη των ξακουστών ομάδων μαστόρων (κομπανίες) της περιοχής και των περίφημων ζωγράφων και αγιογράφων από το χωριό Χιονάδες, τα έργα των οποίων κοσμούν εκκλησιαστικά και κοσμικά κτήρια του Ζαγορίου, αλλά και της χώρας.

Η οργάνωση και τα μέσα απόδοσης της θεματικής

Όσον αφορά στον τρόπο οργάνωσης και στα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την απόδοση του περιεχομένου των θεματικών ενότητων της έκθεσης, θα εξειδικευθούν από την *Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου* της Β' Φάσης του Έργου που θα ακολουθήσει της παρούσας. Ενδεικτικά, προτείνονται τα ακόλουθα:

Η **1η θεματική ενότητα** της έκθεσης (*Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου*) οργανώνεται σε άμεση συνάρτηση με την είσοδο του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο. Προς την κατεύθυνση αυτή αξιοποιείται ο ενιαίος τοίχος της βόρειας πλευράς. Για την απόδοση του θεματικού περιεχομένου διαμορφώνονται γραφιστικά επεξεργασμένες εκθεματικές επιφάνειες με συνοπτικά, μεστά, ελκυστικά, εύληπτα κείμενα, συνοδευόμενα από κατάλληλα επιλεγμένο φωτογραφικό και εποπτικό υλικό. Τη σπουδαιότητα και το εντυπωσιακό τοπίο της περιοχής προτείνεται να οπτικοποιήσει ένα διαδραστικό ή δυναμικό έκθεμα, όπως ενδεικτικά μια οθόνη με λήψεις 360° από το περιβάλλον της περιοχής, κατάλληλη για τον σκοπό αυτό.

Ακολουθώντας, τη βορειοδυτική καμπύλη γωνία του χώρου καταλαμβάνει η **3η θεματική ενότητα** (*Οι ψηλές κορυφές*). Το περιεχόμενο της αναπτύσσεται σε ειδικά διαμορφωμένη επιφάνεια η οποία αφήνει επιλεκτικά εμφανείς τις λίθους της τοιχοποιίας στο σημείο αυτό. Για την απόδοση της θεματικής προτείνονται συνοπτικά, ελκυστικά κείμενα και εντυπωσιακό φωτογραφικό υλικό, προκειμένου να καταστούν σαφή τα ιδιαίτερα γεωλογικά γνωρίσματα και οι σχηματισμοί που καθιστούν τον Εθνικό Δρυμό Βίκου - Αώου ιδιαίτερης αξίας. Για την πληρέστερη τεκμηρίωση του περιεχομένου προτείνεται επίσης η πρόβλεψη χώρου - επιφάνειας κατάλληλης για την έκθεση χαρακτηριστικών πετρωμάτων της περιοχής.

Οι τοίχοι της νοτιοδυτικής πλευράς, εκατέρωθεν του τζακιού χρησιμοποιούνται ως βάση για την οργάνωση λιτών εκθεματικών κατακόρυφων επιφανειών - φορέων της πληροφορίας που αφορά στα φυτά και στα ζώα της περιοχής (**6η θεματική ενότητα**). Για τη διαμόρφωση των εκθεματικών επιφανειών και την εξοικονόμηση διαθέσιμου χώρου, προτείνεται το σφράγισμα τμήματος ή του συνόλου των παραθύρων της συγκεκριμένης πλευράς του κτηρίου. Για την απόδοση του θεματικού περιεχομένου προτείνονται εξαιρετικά συνοπτικά και ιδιαίτερος ελκυστικά κείμενα δηλωτικά του τεράστιου πλούτου της περιοχής, με έμφαση σε ενδημικά και σπάνια είδη φυτών, καθώς και σε ζώα που τεκμηριώνουν τη σπουδαιότητα της περιοχής. Την παρουσίαση συμπληρώνουν δυναμικά ή διαδραστικά εκθέματα σε άμεση σχέση με τις στατικές εκθεματικές επιφάνειες. Ενδεικτικά για την παρουσίαση των ζώων προτείνεται η ανάπτυξη ταινίας τεκμηρίωσης με εικόνες ζώων τις οποίες ο επισκέπτης θα μπορεί να παρακολουθήσει με τη χρήση ειδικών γυαλιών. Αντίστοιχα, για την πληρέστερη παρουσίαση θεμάτων που αφορούν στα φυτά και αναπτύσσονται στην άλλη πλευρά του τζακιού, προτείνεται ενδεικτικά η δημιουργία ενός «ηλεκτρονικού» φυτολογίου, το οποίο ενσωματώνεται στην κατακόρυφη εκθεματική επιφάνεια, περιλαμβάνοντας εικόνες και συνοπτικά στοιχεία για τα σπουδαιότερα φυτικά είδη της περιοχής.

Για την ανάπτυξη της θεματικής σε σχέση με τους δύο ποταμούς (Βοϊδομάτη και Αώο) που υπαγορεύουν σε μεγάλο βαθμό τη φυσιογνωμία, τον πλούτο και τη σπουδαιότητα της περιοχής, αλλά και των εντυπωσιακών φαράγγιών τους (**4η και 5η θεματική ενότητα**) επιλέχθηκε η αξιοποίηση, τόσο του νότιου τοίχου του κτηρίου δυτικά της σκάλας καθόδου στο υπόγειο, όσο και της κατασκευής που θα χρησιμοποιηθεί ως

προστατευτικό της κλίμακας καθόδου στο υπόγειο. Διαμορφώνεται έτσι, μια εκθεματική «αγκαλιά» για την ανάπτυξη όλων των κύριων θεμάτων που αφορούν στο νερό.

Ένας αντίστοιχος χώρος - «αγκαλιά» διαμορφώνεται στην άλλη πλευρά της κλίμακας καθόδου στο υπόγειο, μεταξύ αυτής και της αίθουσας που θα αφιερωθεί στο Γεωπάрко της Πίνδου (**2η θεματική ενότητα**) και θα οργανωθεί από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Ήπειρος Α.Ε. Ο χώρος αυτός χρησιμοποιείται για να συγκεντρώσει όλη την πληροφορία για το ανθρωπογενές - πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής (**7η θεματική ενότητα**). Για τη διαμόρφωσή του προτείνεται η δημιουργία κατακόρυφων εκθεματικών επιφανειών που αναπτύσσονται (α) στην όψη της κατασκευής που λειτουργεί ως προστατευτικό ανατολικά της σκάλας προς το υπόγειο, (β) στις διαθέσιμες (μεταξύ των παραθύρων και της πόρτα εξόδου στη βεράντα) επιφάνειες του νότιου τοίχου του κτηρίου και (γ) στην εκθεματική επιφάνεια που θα κατασκευαστεί για να διαχωρίσει την αίθουσα του Γεωπάρκου από τον κυρίως εκθεσιακό χώρο. Η απόδοση της θεματικής γίνεται, επίσης με στατικό τρόπο, με κείμενα και πλούσιο εποπτικό υλικό, ενώ συμπληρωματικά προτείνεται η διαμόρφωση προθηκών ή επιφάνειας προσαρμοσμένης στις εκθεματικές επιφάνειες, για την έκθεση πραγματικών αντικειμένων (π.χ. παραδοσιακών εργαλείων κτισίματος, στο πλαίσιο της παρουσίασης των μαστόρων της περιοχής της Κόνιτσας).

Όσον αφορά, τέλος, τις **κοινές** με τα άλλα τρία Κέντρα Πληροφόρησης **θεματικές ενότητες** της έκθεσης (Α. *Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου*, Β. *Η ανάγκη προστασίας* και Γ. *Ο «διάλογος» με τον επισκέπτη*), προτείνονται τα ακόλουθα σε σχέση με την εκθεσιακή τους υλοποίηση:

Για την απόδοση της συνολικής πληροφορίας για το Εθνικό Πάρκο, προτείνεται η διαμόρφωση ελεύθερης στον χώρο, περίοπτης κατασκευής, η οποία θα συγκεντρώνει μια σειρά μέσω καταλλήλης για την άντληση χρήσιμων στοιχείων για το Εθνικό Πάρκο (καθεστώς προστασίας, όρια, έκταση, βασικά γνωρίσματα), για τις κύριες διαδρομές που μπορεί να ακολουθήσει κανείς για να κινηθεί αποτελεσματικά στην έκτασή του, αλλά και για τις δυνατότητες περιήγησης που του παρέχει η περιοχή μέσα στην οποία εντάσσεται η υποδομή. Η ίδια κατασκευή θα πρέπει να καθιστά άμεσα σαφές στον επισκέπτη τη θέση του σε σχέση με τη συνολική έκταση του Πάρκου (*«βρίσκεστε εδώ»*), αλλά και σε σχέση με τα υπόλοιπα Κέντρα Πληροφόρησης που πραγματεύονται το περιβάλλον του.

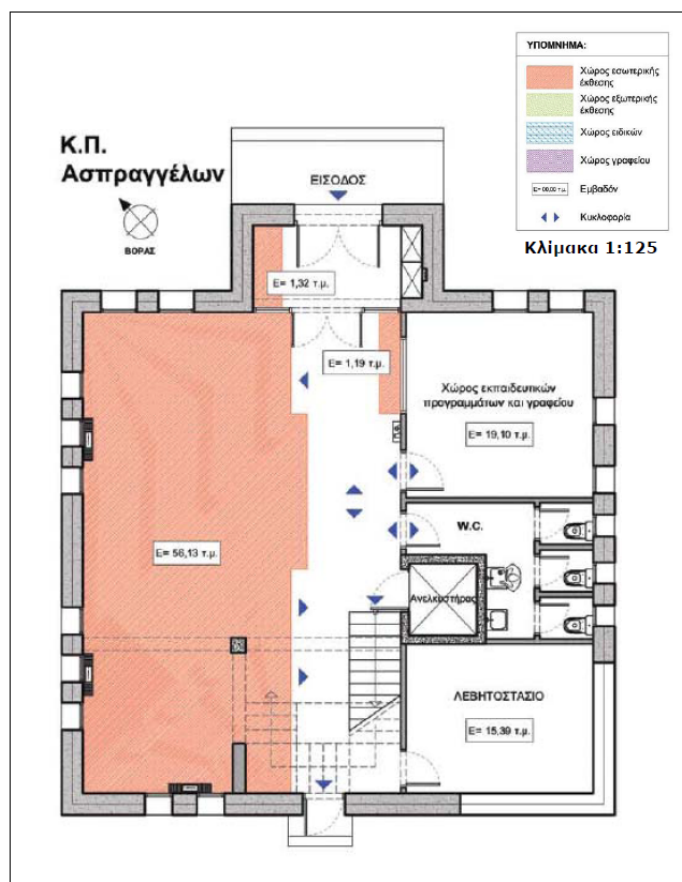
Η πληροφορία που αφορά σε θέματα προστασίας της περιοχής και στον ρόλο του Φορέα Διαχείρισης, προτείνεται να αποδίδεται με τρόπο στατικό (κείμενα και εποπτικό υλικό) πάνω σε ειδικά διαμορφωμένη επιφάνεια που αναπτύσσεται μεταξύ της εισόδου στο Κέντρο και του γραφείου - χώρου υποδοχής που θα διαμορφωθεί στο δωμάτιο της ανατολικής πτέρυγας ακριβώς πλάι στην κεντρική είσοδο. Αντίστοιχα, στον διαθέσιμο τοίχο μεταξύ του χώρου υποδοχής και της εισόδου στην αίθουσα του Γεωπάρκου, προτείνεται η δημιουργία και διευθέτηση ειδικού εκθέματος - κατασκευής που θα προάγει τον «διάλογο» της υποδομής με τον επισκέπτη της, παρέχοντας τη δυνατότητα ανάρτησης σχολίων, εντυπώσεων, νέων και ειδήσεων. Η μορφή της εν λόγω κατασκευής θα εξειδικευθεί από την *Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου της Β' Φάσης* του Έργου που θα ακολουθήσει της παρούσας.

Β. Κέντρο Πληροφόρησης Ασπραγγέλων

Ο εκθεσιακός χώρος του Κέντρου Πληροφόρησης στους Ασπραγγέλους Ζαγορίου αναλαμβάνει από μια άλλη σκοπιά την παρουσίαση του Εθνικού Πάρκου, προσεγγίζοντας το νοτιοδυτικό τμήμα του. Η θεματική του έχει ως πυρήνα οργάνωσης το Ζαγόρι, η περιοχή του οποίου σηματοδοτεί, τόσο ως φυσικό όσο και ως ανθρωπογενές περιβάλλον, μία από τις σπουδαιότερες του Πάρκου. Τη συγκεκριμένη επιλογή υπαγορεύει και στην περίπτωση αυτή η θέση της υποδομής στην πύλη εισόδου στο Ζαγόρι και στη νοτιοανατολική πύλη εισόδου στο Εθνικό Πάρκο.

Η διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου

Η νευραλγική θέση του Κέντρου όσον αφορά στην τουριστική κίνηση στην περιοχή, οι υφιστάμενες, αλλά και επιδιωκόμενες υπηρεσίες στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί μέσω της εκ νέου οργάνωσης του εκθεσιακού περιεχομένου του, υπαγορεύουν τη δημιουργία ενός Κέντρου πληροφόρησης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας, σύγχρονης φιλοσοφίας και μέσων, ενός δυναμικού εκθεσιακού χώρου, βασισμένου σε μεγάλο βαθμό στις δυνατότητες της τεχνολογίας, δομημένου με σύγχρονα μέσα και υλικά.

Για τη διαμόρφωση ενός αρχιτεκτονικά σύγχρονου και δυναμικού χώρου, επιλέγονται γεωμετρικές φόρμες και σχήματα, ενώ κυρίαρχος επιλέγεται να είναι και ο ρόλος του χρώματος. Προς την κατεύθυνση αυτή, ως δομικά στοιχεία οργάνωσης του εκθεσιακού χώρου επιλέγονται το τετράγωνο και ο κύβος.

Επαναλαμβανόμενα τετράγωνα χρησιμοποιούνται για να συνθέσουν μια ενιαία εκθεματική επιφάνεια περιμετρικά της

εσωτερικής τοιχοποιίας, η οποία έχει τη μορφή κάνναβου. Ο κάνναβος παρέχει τη δυνατότητα ποικίλων επιλογών ως προς την οργάνωση της θεματικής της έκθεσης. Ενδεικτικά, τα τετράγωνα που τον συνθέτουν μπορούν να ενοποιηθούν για να διαμορφώσουν τις απαιτούμενες για κείμενο ή εποπτικό υλικό επιφάνειες, ή να διατηρήσουν τις διαστάσεις τους για φιλοξενήσουν π.χ. μια φωτογραφία ανάλογου μεγέθους ή ένα εκτενέστερο κείμενο. Εξερχόμενα ή εισερχόμενα σε σχέση με την κατακόρυφο προσφέρονται για δημιουργία προθηκών ή εσοχών, για τη διαμόρφωση χώρων φιλοξενίας πολυμέσων, για την απόδοση διαφορετικών υφών που δημιουργούν την αίσθηση του ανάγλυφου, «ζωντανεύοντας» και καθιστώντας πιο ενδιαφέρουσες τις εκθεματικές επιφάνειες. Στο ίδιο αποτέλεσμα αποσκοπεί η χρωματική διαφοροποίηση επιλεγμένων τετραγώνων του κάνναβου, που χρησιμοποιούνται κατά περίπτωση π.χ. για τον διαχωρισμό θεματικών ενοτήτων, για τη διαμόρφωση διαχωριστικών ζωνών κ.λπ. Η εκθεματική επιφάνεια που διαμορφώνεται με τη βοήθεια του κάνναβου και

χρησιμεύει ως φορέας μεγάλου μέρους της θεματικής, αναπτύσσεται περιμετρικά της αίθουσας, στη βόρεια, δυτική και νότια πλευρά, καθώς και στους διαθέσιμους τοίχους της ανατολικής πλευράς του χώρου.

Σε συνάφεια με τις περιμετρικές εκθεματικές επιφάνειες, τρισδιάστατοι επαναλαμβανόμενοι κύβοι, χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία μιας περίοπτης και πολυεπίπεδης κατασκευής που θα τοποθετηθεί σε κεντρικό σημείο του χώρου, λειτουργώντας ως σημείο αναφοράς για το σύνολο της έκθεσης, αλλά και ως διαχωριστικό του εκθεσιακού χώρου από τον «διάδρομο» κίνησης στο κτήριο, μεταξύ της κεντρικής εισόδου και της κλίμακας ανόδου στον όροφο. Η συγκεκριμένη κατασκευή συγκεντρώνει την πληροφορία για το Εθνικό Πάρκο, χρησιμεύει για τη σύζευξη και τον εμπλουτισμό επιλεγμένων θεμάτων που αφορούν στο Ζαγόρι και αναπτύσσονται στους περιμετρικούς τοίχους του χώρου, αξιοποιείται ως βάση για τη συγκέντρωση μεγάλου μέρους των διαδραστικών και δυναμικών εκθεμάτων της έκθεσης. Οι κύβοι συνδυάζονται μεταξύ τους για να συνθέσουν ψηλές ή χαμηλές επιφάνειες, εσοχές και προεξοχές, χώρους ικανούς και κατάλληλους να δεχθούν πολυμεσικές εφαρμογές, διαδραστικά και δυναμικά εκθέματα, επιφάνειες πολλών όψεων κατάλληλες για τίτλους, μικρά επεξηγηματικά κείμενα, εποπτικό υλικό κ.λπ. ή ως καμβάς για εντυπωσιακές και χαρακτηριστικές φωτογραφίες από το Ζαγόρι. Ζητούμενο ως τελικό αποτέλεσμα είναι η διαμόρφωση ενός κεντρικού «εκθέματος», δυναμικού, τόσο ως προς το περιεχόμενό του, όσο και ως εικόνα, που θα εμπλουτίζει επιλεκτικά θέματα της έκθεσης και θα συγκεντρώνει μεγάλο μέρος των δυναμικών και διαδραστικών μέσων, συνθέτοντας το «νευραλγικό σημείο» του εκθεσιακού χώρου. Βασικό ζητούμενο για την επιλογή, τόσο της πληροφορίας που θα προβάλλει η συγκεκριμένη κατασκευή από κύβους, όσο και του τρόπου απόδοσής της, είναι αφενός η παρουσίαση διαφορετικών μεταξύ τους θεμάτων που αναδεικνύουν την πολύπλευρη σπουδαιότητα της περιοχής, και αφετέρου, η συγκέντρωση διαφορετικών μέσων (πολυμεσικές εφαρμογές, μακέτες, ηχητικά ντοκουμέντα, ταινίες τεκμηρίωσης, οθόνες αφής, κειμένων, φωτογραφικού υλικού κ.λπ.) που ικανοποιούν την ανάγκη δημιουργίας της συγκεκριμένης κατασκευής.

Αναλυτικά, τα θέματα που επιλέχθηκαν να προβάλει η συγκεκριμένη κατασκευή των κύβων και ο τρόπος παρουσίασής τους περιγράφονται στις ενότητες ακολούθως.

Οι θεματικές ενότητες της έκθεσης

Εκτός από τις βασικές, κοινές σε όλα τα Κέντρα Πληροφόρησης θεματικές ενότητες (Α. Το Εθνικό Πάρκο, Β. Η ανάγκη προστασίας, Γ. Ο «διάλογος» με τον επισκέπτη), το περιεχόμενο των οποίων προσδιορίστηκε ανωτέρω (βλέπε «Η κοινή θεματική των Κέντρων Πληροφόρησης»), η έκθεση του Κέντρου των Ασπραγγέλων, με άξονα το Ζαγόρι, οργανώνεται σε έξι (6) επιμέρους θεματικές ενότητες:

1η θεματική ενότητα

Ζαγόρι. Ο τόπος πίσω από το βουνό

- ❖ Ο τόπος: Οριοθέτηση, χωροθέτηση σε σχέση με το Εθνικό Πάρκο και συνολική, συνοπτική παρουσίαση των οικισμών που αναπτύσσονται σε τρεις γεωγραφικές ενότητες (Δυτικό, Κεντρικό, Ανατολικό Ζαγόρι) και απλώνονται ανάμεσα στο Μιτσικέλι και τη χαράδρα του Αώου για να συνθέσουν το Ζαγόρι.
- ❖ Η σπουδαιότητα: Εισαγωγική, αναφορά στον τρόπο με τον οποίο φύση και άνθρωπος συνδιαλέχθηκαν για να δημιουργήσουν ένα σύνολο ξεχωριστής αξίας.
- ❖ Ιστορίες ...γεωλογικές, ανάγλυφα ...εκκεντρικά: Αναφορά στη γεωλογική ιστορία της περιοχής, παρουσίαση των πετρωμάτων (ασβεστόλιθος και φλύσχης) και των κύριων γεωλογικών σχηματισμών που χαρακτηρίζουν το τοπίο (βάραθρο Προβατίνας, Χάσμα Έπους, Δρακόλιμνη Τύμφης, φαράγγι Βίκου, πέτρινο δάσος Βραδέτου, πόλγη Ασπραγγέλων - Πεδινών, οβίρες Πάπιγκου κ.ά.).

- ❖ Δίκτυα ...υδάτινα: Παρουσίαση των σπουδαιότερων ποταμών της περιοχής, Βοϊδομάτη και Αώο και σε συνοπτική αναφορά σε μικρότερους ποταμούς και ρέματα (π.χ. Ζαγορίτικος, Βάρδας, Μπαγιώτικο ρέμα κ.λπ.).

2η θεματική ενότητα

Ο Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου

Συνοπτική παρουσίαση των κύριων γνωρισμάτων του, ανάδειξη της σπουδαιότητας της περιοχής και συσχέτισή της, τόσο με το σύνολο του Εθνικού Πάρκου, όσο και με το σύμπλεγμα των οικισμών του Ζαγορίου στα νοτιοανατολικά του όρια, με σκοπό τη συνολική αντίληψη του χώρου από τον επισκέπτη.

3η θεματική ενότητα

Το φαράγγι του Βίκου

Αναλυτική περιγραφή του φαραγγιού (μήκος, βάθος, αρχή, πέρας) και ανάδειξη της σπουδαιότητάς του ως κυρίαρχος γεωμορφολογικός σχηματισμός στο Ζαγόρι και ως ένα από τα πιο εντυπωσιακά τοπία της χώρας. Έμφαση στην τεράστια αξία του για τα φυτά και τα ζώα. Αναφορά στις τέσσερις χαρακτηριστικές θέσεις θέας του φαραγγιού (Οξυά, Ι.Μ. Αγίας Παρασκευής Μονοδενδρίου, Μπελόη, παρατηρητήριο στο χωριό Βίκος). Επιγραμματική αναφορά στη χαράδρα του Αώου και στα κύρια γνωρίσματά της. Επιγραμματική αναφορά και σε μικρότερης κλίμακας φαράγγια της περιοχής (Σελλάτο ή Βικάκι και Μεζαριάς).

4η θεματική ενότητα

Ζαγόρι. Ένας πλούτος φυτών και ζώων

- ❖ Η πανίδα: Συνοπτική παρουσίαση της σπουδαιότητας της περιοχής για την πανίδα και ιδιαίτερη αναφορά σε είδη όπως η αρκούδα, το ζαρκάδι, ο λύκος, ο φιδαετός, το γιδοβύζι.
- ❖ Η βλάστηση: Παρουσίαση της βλάστησης στην περιοχή ως ένα οδοιπορικό από την ευμεσογειακή ζώνη που αναπτύσσεται στις απότομες ασβεστολιθικές πλαγιές του φαραγγιού του Βίκου έως την αλπική και ψευδαλπική που είναι κυρίαρχη στις ασβεστολιθικές περιοχές της Τύμφης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δίδεται στη βλάστηση της χαράδρας του Βίκου.
- ❖ Η χλωρίδα: Ανάδειξη της μεγάλης ποικιλίας ειδών της ελληνικής χλωρίδας στην περιοχή του Ζαγορίου, η οποία περιλαμβάνει είδη ενδημικά, αγριολούλουδα σπάνια, δυσεύρετα είδη ορχιδέας, φυτά με εξέχουσα βοτανική αξία. Παρουσίαση επιλεγμένων ειδών (π.χ. *Ramonda serbica*, *Centaurea tymphaea*, *Centaurea pawlowskii*, *Sedum tymphaeum*, *Alyssum heldreichii*, *Silene pindicola*, *Onosma epirotica*, *Minuartia pseudosaxifraga*, *Valeriana crinii*, *Galium sacrorum* κ.ά.) τα οποία είναι ενδημικά σε εθνικό ή βαλκανικό επίπεδο.
- ❖ Τα βότανα του φαραγγιού και οι βικογιατροί: Ενότητα ειδικά αφιερωμένη στη χλωρίδα του φαραγγιού του Βίκου και στους περίφημους βικογιατρούς, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τα βότανα ως γιατρικά και η φήμη τους τον 18ο και 19ο αιώνα είχε απλωθεί στις βαλκανικές χώρες και τη Μικρά Ασία.

5η θεματική ενότητα

Ζαγόρι. Η ανθρώπινη παρουσία

- ❖ Ιστορικά – Αρχαιολογικά στοιχεία: Το ιστορικό της ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή από τους προϊστορικούς χρόνους έως σήμερα, με έμφαση στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι χειρίστηκαν τα όσα τους πρόσφερε, αλλά και όσα τους στέρησε η φύση για να επιβιώσουν, να αναπτυχθούν πνευματικά και να συνθέσουν στην περιοχή ένα οικιστικό σύνολο, ένα πολιτισμικό περιβάλλον τεράστιας σπουδαιότητας. Η διαχρονική ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή θα τεκμηριώνεται μέσα από την αναφορά σε αρχαιολογικές θέσεις και μνημεία (π.χ.

παλαιοιθικά ευρήματα στη θέση Κλειδί, κιβωτιόσχημοι τάφοι εποχής του Χαλκού στο Καλαμπάκι, αρχαίος κτηνοτροφικός οικισμός στη Βίτσα).

- ❖ Οι άνθρωποι και οι ασχολίες τους: Παρουσίαση των κοινωνικών και πολιτισμικών ομάδων της περιοχής και συσχέτιση των επιλογών τους σε συνάρτηση με τις επιταγές της φύσης (οι Ζαγορίσιοι, η ξενιτιά και η πνευματική ανάπτυξη, οι Σαρακατσάνοι και ο νομαδικός τρόπος ζωής τους που άντεξε στον χρόνο για χιλιετίες, οι Βλάχοι του Βόρειου και Ανατολικού Ζαγορίου). Έμφαση θα δοθεί στη μετανάστευση, ενώ επιγραμματικά θα υπάρχει αναφορά σε σημαντικές προσωπικότητες του Ζαγορίου (π.χ. αδελφοί Ριζάρη).

6η θεματική ενότητα

Κατασκευές υπαγορευμένες από τη φύση (Η αρχιτεκτονική στο Ζαγόρι)

- ❖ Η διάρθρωση των οικισμών: Ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο το ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον της περιοχής, το έντονο ανάγλυφο, τα πετρώματα και η βλάστηση υπαγόρευαν τη θέση, τη μορφή και τη χωροταξική οργάνωση των οικισμών του Ζαγορίου.
- ❖ Το ζαγορίσιο σπίτι: Παρουσίαση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στο Ζαγόρι και της σχέσης της με το φυσικό περιβάλλον. Αναφορά στους τύπους σπιτιών (γιαγιά, μάννα, θυγατέρα) που εντοπίζονται στην περιοχή.
- ❖ Οι νερόμυλοι και οι κρήνες: Αναφορά στις ιδιαίτερες κατασκευές που σχετίζονται με το νερό όπως οι νερόμυλοι, οι νεροτριβές, τα νεροπρίονα, οι κρήνες, τα πηγάδια και οι στέρνες. Ιδιαίτερη αναφορά σε κατασκευές που σώζονται ως σήμερα, όπως ο νερόμυλος δίπλα στο γεφύρι του Κόκκορη, η νεροτριβή-μύλος στο Τρίστενο, η μοναδικής αξίας για την ελληνική αρχιτεκτονική κρήνη στο Κουκούλι κ.ά.
- ❖ Τα λίθινα γεφύρια και οι σκάλες: Παρουσίαση των γεφυριών της περιοχής, με έμφαση στον αριθμό και την τεράστια ποικιλία τους, στην τελειότητα της κατασκευής τους. Ανάδειξη τους σε αναπόσπαστο στοιχείο της φυσιογνωμίας της περιοχής, χωρίς το οποίο η παραδοσιακή ελληνική αρχιτεκτονική θα ήταν φτωχότερη, το φυσικό περιβάλλον του Ζαγορίου λιγότερο εντυπωσιακό και η Βόρεια Πίνδος λιγότερο ξακουστή. Έμφαση θα δοθεί στον μεγάλο κατάλογο των γεφυριών που βρίσκονται στο Ζαγόρι, ως μέρος ενός σημαντικού συνόλου αριστουργηματικών γεφυριών, διάσπαρτων μέσα στο Εθνικό Πάρκο. Ακόμη, αναφορά στις σκάλες του Ζαγορίου: την εντυπωσιακή σκάλα του Βραδέτου, τη σκάλα της Βίτσας και αυτής του Κουκουλίου.
- ❖ Τα μοναστήρια και οι εκκλησίες: Μετέωροι σε επιβλητικούς βράχους της Τύμφης, φωλιασμένοι σε φυσικές κοιλότητες ή ενσωματωμένοι στους οικισμούς, οι μεταβυζαντινοί ναοί και οι μονές της περιοχής, αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της ζαγορίσιας αρχιτεκτονικής, αντικατοπτρίζουν την καλλιτεχνική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, διατυμπανίζουν τις δεξιότητες των μαστόρων της Ηπείρου, σηματοδοτούν αριστουργήματα ναοδομίας. Αναφορά σε ενδεικτικά παραδείγματα στην περιοχή όπου χωροθετείται το Κέντρο Πληροφόρησης (π.χ. Ναοί Παναγίας και Αγίου Νικολάου Βίτσας, Μονή Προφήτη Ηλία Βίτσας, Μονή Αγίας Παρασκευής στο Μονοδένδρι, Αγίου Ιωάννη Ρογκοβού στο Τσεπέλοβο, Μονή Ευαγγελίστριας στα Άνω Πεδινά και Ναός των Ταξιαρχών στα Κάτω Πεδινά, Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου στο Κουκούλι, Άγιος Γεώργιος Νεγάδων, Μοναστήρι Βουτσάς στον Βάρδα, Μονές Αγίου Νικολάου και Αγίας Παρασκευής στο Σκαμνέλι κ.ά.).

Η οργάνωση και τα μέσα απόδοσης της θεματικής

Όσον αφορά στον τρόπο οργάνωσης και στα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την απόδοση του περιεχομένου της έκθεσης, θα εξειδικευθούν από την Έκθεση διευθέτησης

του εκθεσιακού περιεχομένου της Β' Φάσης του Έργου που θα ακολουθήσει της παρούσας. Ενδεικτικά, στο πλαίσιο της παρούσας προτείνονται τα ακόλουθα:

Ο προθάλαμος εισόδου στο Κέντρο αξιοποιείται για τη διαμόρφωση εικαστικά αποδοσμένης εκθεματικής επιφάνειας που θα φέρει συνοπτικό κείμενο για το καλωσόρισμα του επισκέπτη στην έκθεση.

Εντός του εκθεσιακού χώρου, οι εκθεματικές επιφάνειες που θα αναπτυχθούν περιμετρικά των τοίχων, στη βόρεια, δυτική και νότια πλευρά, για να συνθέσουν το «κάνναβο» ανάπτυξης της θεματικής της έκθεσης, χρησιμοποιούνται για την παρουσίαση του συνόλου σχεδόν της πληροφορίας για το Ζαγόρι. Ειδικότερα, η εκθεματική επιφάνεια της βόρειας πλευράς, δεξιά της εισόδου, αξιοποιείται για την απόδοση του περιεχομένου της **1ης θεματικής ενότητας** της έκθεσης (*Ζαγόρι. Ο τόπος πίσω από το βουνό*), η οποία αναλαμβάνει μια συνολική παρουσίαση της φυσιογνωμίας του Ζαγορίου, της σπουδαιότητάς του και κύριων στοιχείων του τοπίου του, προκειμένου να προετοιμάσει την είσοδο του επισκέπτη στην έκθεση και να συνθέσει μια συνολική εικόνα της περιοχής που πραγματεύεται η έκθεση. Τα μέσα παρουσίασης των θεμάτων της συγκεκριμένης ενότητας, προτείνεται να είναι στατικά (συνοπτικά κείμενα και εντυπωσιακό φωτογραφικό υλικό).

Η θεματική συνεχίζει στον δυτικό τοίχο της αίθουσας με χρήσιμα πληροφοριακά στοιχεία για τον Εθνικό Δρυμό Βίκου - Αώου (**2η θεματική ενότητα**), ώστε ο επισκέπτης να αποκτήσει σαφή αντίληψη του χώρου και να μπορεί να τακτοποιεί κάθε επιμέρους πληροφορία που του παρέχεται. Η παρουσίαση του Εθνικού Δρυμού γίνεται επίσης με στατικά μέσα (συνοπτικά, εύληπτα κείμενα και κατάλληλα επιλεγμένο φωτογραφικό ή άλλο εποπτικό υλικό).

Ακολουθώντας στον χώρο αναπτύσσεται η **3η θεματική ενότητα** (*Το φαράγγι του Βίκου*). Η σπουδαιότητα του φαραγγιού ως ο κύριος και πιο «διάσημος» σχηματισμός της περιοχής, υπαγορεύει την ανάπτυξη της συγκεκριμένης ενότητας σε κεντρικό σημείο της εκθεματικής επιφάνειας που αναπτύσσεται σε επαφή με τον δυτικό τοίχο της αίθουσας. Για τον ίδιο λόγο και για τη βέλτιστη απόδοση της θεματικής, προτείνεται να υπάρξει διαφορετικός χειρισμός ως προς τον τρόπο διεύθετησης του περιεχομένου, σαφώς διακριτός από τις εκατέρωθεν εκθεματικές επιφάνειες. Ενδεικτικά προτείνεται η διαμόρφωση επιφάνειας κατάλληλης να δεχθεί μια εντυπωσιακή και μεγάλης κλίμακας φωτογραφίας του φαραγγιού. Σε κάθε περίπτωση, το μέσο που θα επιλεγεί για την απόδοση των θεμάτων που σχετίζονται με το φαράγγι του Βίκου, θα πρέπει να είναι ικανό να καταστήσει τη συγκεκριμένη ενότητα κυρίαρχη στον εκθεσιακό χώρο. Συμπληρωματικά, για τη βέλτιστη απόδοση του περιεχομένου προτείνεται και η ενσωμάτωση ενός δυναμικού εκθέματος με θέμα το φαράγγι (π.χ. οθόνη με λήψεις 360°).

Σε ακολουθία με το φαράγγι του Βίκου και τα θέματα που προηγήθηκαν, η παρουσίαση επικεντρώνεται στο βιοτικό περιβάλλον του Ζαγορίου, εστιάζοντας σε θέματα που αφορούν στην πανίδα, τη βλάστηση και τη χλωρίδα της περιοχής (**4η θεματική ενότητα**). Η συγκεκριμένη ενότητα, αφού καταστήσει σαφή τη σπουδαιότητα της περιοχής για τη βλάστηση και την πανίδα, μέσα από μεστά, κατάλληλα αποδοσμένα κείμενα και επιλεγμένο φωτογραφικό υλικό, επικεντρώνεται σταδιακά και διαδοχικά στον πλούτο της χλωρίδας στο Ζαγόρι, στη σπουδαιότητα του φαραγγιού Βίκου και στους περίφημους βικογιατρούς που χρησιμοποιούσαν τα βότανα του φαραγγιού ως γιατρικά. Όσον αφορά στον τρόπο απόδοσης της θεματικής της συγκεκριμένης ενότητας επιλέγονται στατικά εκθέματα (κείμενα, φωτογραφίες και λοιπό εποπτικό υλικό), καθώς και ειδικές κατασκευές με βότανα της περιοχής, τα οποία θα μπορεί να μυρίσει ο επισκέπτης.

Μετά την παρουσίαση των κύριων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος του Ζαγορίου, η θεματική επικεντρώνεται στο ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής (**5η θεματική ενότητα**). Η αφήγηση ξεκινά από την αλληλένδετη σχέση του ανθρώπου με τη φύση της περιοχής διαχρονικά, για να καταλήξει στο σύγχρονο γίνεσθαι και στις κοινωνικές - πολιτισμικές ομάδες της περιοχής (Ζαγορίσιοι, Σαρακατσάνοι, Βλάχοι Βόρειου και

Ανατολικού Ζαγορίου). Ως κύριο θέμα προβολής της συγκεκριμένης ενότητας επιλέχθηκε το θέμα της μετανάστευσης των Ζαγορίσιων στο εξωτερικό και ο συσχετισμός της με το άγονο του εδάφους, με την πνευματική ανάπτυξη της περιοχής, με τον αρχιτεκτονικό πλούτο που χαρακτηρίζει τα Ζαγοροχώρια. Για την ανάδειξη των θεμάτων της συγκεκριμένης ενότητας, προτείνεται η ένταξη και δυναμικών εκθεμάτων παρουσίασης, όπως ενδεικτικά η έκθεση φωτογραφικού λευκώματος (π.χ. *Ζαγορίσιων βίος*) το οποίο θα μπορεί να ξεφυλλίσει ο επισκέπτης της έκθεσης, και η προβολή ταινίας τεκμηρίωσης σχετικής με τη μετανάστευση, (π.χ. αφήγηση σχετικού αποσπάσματος «Η τελευταία αρκούδα της Πίνδου» από το μυθιστόρημα του Δημήτρη Χατζή «Το διπλό βιβλίο»).

Ακολουθώντας, η εκθεματική επιφάνεια που αναπτύσσεται σε επαφή με τον νότιο τοίχο του κυρίως εκθεσιακού χώρου, αφιερώνεται αποκλειστικά σε θέματα που αφορούν στην αρχιτεκτονική στο Ζαγόρι (**6η θεματική ενότητα**). Την έκταση της συγκεκριμένης ενότητας υπαγόρευσε η σπουδαιότητα της περιοχής ως ένα σημαντικό κεφάλαιο του πολιτιστικού πλούτου της χώρας. Η φυσιογνωμία των οικισμών που συνθέτουν το Ζαγόρι και η συνέπειά τους στις επιταγές της φύσης, ο αναρίθμητος αριθμός αριστουργηματικών γεφυριών και ο πλούτος μεταβυζαντινών ναών και μονών της περιοχής, είναι ισάξιας σπουδαιότητας με το φυσικό περιβάλλον και αποτελούν έναν από τους κύριους λόγους επίσκεψης στην περιοχή. Σε σχέση με την απόδοση της θεματικής της συγκεκριμένης ενότητας, επιλέγονται και πάλι μεστά εύληπτα κείμενα και κατάλληλα επιλεγμένο εποπτικό υλικό, ενώ την παρουσίαση εμπλουτίζουν εκθέματα όπως η διαμόρφωση ειδικών επιφανειών παρουσίασης π.χ. κατόψεων των σπιτιών ή οργάνωσης των οικισμών του Ζαγορίου.

Συνοψίζοντας όλα τα ανωτέρω, η εκθεματική επιφάνεια που διαμορφώνει ο κάνναβος περιμετρικά του κυρίως εκθεσιακού χώρου, συγκεντρώνει το σύνολο της θεματικής της έκθεσης. Η πληροφορία δίδεται με στατικά κατά κανόνα μέσα, τα οποία αφορούν σε συνοπτικά, ελκυστικά και μεστά κείμενα και εντυπωσιακό φωτογραφικό υλικό και εποπτικό υλικό. Τα τετράγωνα του κάνναβου συμμετέχουν ενεργά στην απόδοση της θεματικής και προσδίδουν «ζωντάνια» στην εκθεματική επιφάνεια μέσα από τον μεταξύ τους συσχετισμό και την κατά περίπτωση χρωματική απόδοση και διαφοροποίησή τους. Τα δυναμικά μέσα που χρησιμοποιούνται στην περιμετρική επιφάνεια της έκθεσης, επιλέγεται να είναι λιγοστά, ώστε η εκθεματική επιφάνεια να λειτουργήσει σε αντιδιαστολή με την εξαιρετικά δυναμική κατασκευή των κύβων που θα καταλάβει κεντρική θέση στον εκθεσιακό χώρο, αναλαμβάνοντας τον εμπλουτισμό των θεμάτων της έκθεσης με επιλεκτική πληροφορία, αποδοσμένη με δυναμικά μέσα.

Ειδικότερα όσον αφορά στην κεντρική κατασκευή από κύβους, η επιλογή των θεμάτων που θα περιλάβει έγινε με γνώμονα τη διαμόρφωση μιας συνολικής εικόνας για το περιβάλλον της περιοχής, ενώ επιλέχθηκε να συγκεντρώσει και όλη τη σχετική με το **Εθνικό Πάρκο** πληροφορία που θα φιλοξενείται και στα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης. Προς την κατεύθυνση αυτή, εκτός από τα θέματα που αφορούν στο Εθνικό Πάρκο, επιλέχθηκαν διαφορετικά μεταξύ τους θέματα, όπως ενδεικτικά η μουσική στο Ζαγόρι, τα λίθινα γεφύρια, τα Ζαγοροχώρια κ.λπ. που λειτουργούν, τόσο ανεξάρτητα, όσο και συμπληρωματικά της θεματικής της έκθεσης που αναπτύσσεται περιμετρικά στον χώρο.

Ο τρόπος παρουσίασης των επιλεγμένων θεμάτων γίνεται αποκλειστικά με δυναμικά ή διαδραστικά εκθέματα. Προς την κατεύθυνση αυτή, προτείνεται ενδεικτικά, η φιλοξενία:

- μακέτας - χάρτη του Εθνικού Πάρκου,
- πολυμεσικής εφαρμογής για την αναλυτική παρουσίαση της πληροφορίας που σχετίζεται με το Εθνικό Πάρκο,
- ηχητικών ντοκουμέντων για το άκουσμα παραδοσιακών ηπειρώτικων και ζαγορίσιων τραγουδιών,
- πολυμεσική εφαρμογή με εικόνες των λίθινων γεφυριών,
- επιλεγμένου μέσου της σύγχρονης τεχνολογίας για τη μεταφορά απόψεων των οικισμών που συνθέτουν το Ζαγόρι,

- κ.ά.

όπως αυτά θα εξειδικευθούν από την *Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου της Β΄ Φάσης του Έργου*.

Την κατασκευή εμπλουτίζουν, εκτός από τα δυναμικά διαδραστικά εκθέματα, τίτλοι, επεξηγηματικά κείμενα σχετικά με τα επιλεγμένα θέματα και φωτογραφίες χαρακτηριστικές του πλούτου του Ζαγορίου. Οι τίτλοι και τα κείμενα διευθετούνται στις οριζόντιες ή κατακόρυφες όψεις επιλεγμένων κύβων σε άμεση συνάφεια με το μέσο που χρησιμοποιείται για την παρουσίασή τους. Τη δυναμική εικόνα της κατασκευής επιτείνει η χρήση χρώματος σε επιλεγμένους κύβους και το φως από το εσωτερικό τους.

Έτσι, η κεντρική κατασκευή των κύβων συνδιαλέγεται με την περιμετρική εκθεματική επιφάνεια που δομείται με τη βοήθεια κάνναβου περιμετρικά του χώρου, για να εμπλουτίσει την πληροφορία, έρχεται σε αντιδιαστολή μαζί της για να δώσει στον επισκέπτη τη δυνατότητα να κινηθεί στην έκθεση ανάλογα με τις ανάγκες και τον διαθέσιμο χρόνο του, συνδυάζεται μαζί της για να συνθέσει ένα δυναμικό και σύγχρονο Κέντρο Πληροφόρησης.

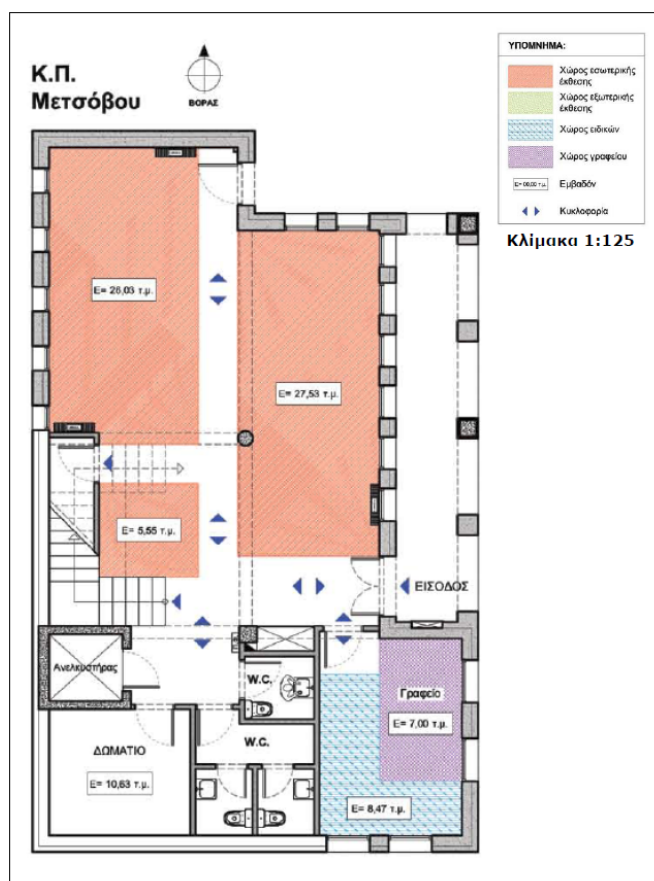
Τέλος, όσον αφορά στις δύο κοινές με τα υπόλοιπα Κέντρα Πληροφόρησης ενότητες που αφορούν α) στην προστασία και διαχείριση της περιοχής και β) στον «διάλογο» με τον επισκέπτη προτείνεται να οργανωθούν ανεξάρτητα από την υπόλοιπη θεματική της έκθεσης, σε επιλεγμένα σημεία του εκθεσιακού χώρου. Ενδεικτικά, για την παρουσίαση των θεμάτων **προστασίας της περιοχής και του ρόλου του Φορέα**, προτείνεται η διαμόρφωση ειδικού χώρου κοντά στην κλίμακα ανόδου στον όροφο (σε συνάφεια δηλαδή με το πέρας της κυρίως έκθεσης). Αντίστοιχα, ο «**διάλογος**» του Κέντρου με τον επισκέπτη του προτείνεται να αναπτυχθεί κοντά στον διάδρομο κίνησης στο κτήριο, σε γειτνίαση με την είσοδο και τον χώρο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Γ. Κέντρο Πληροφόρησης Μετσόβου

Ο εκθεσιακός χώρος του Κέντρου Πληροφόρησης στο Μέτσοβο αναλαμβάνει την προσέγγιση και παρουσίαση του νότιου - νοτιοανατολικού τμήματος του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. Επικεντρώνεται στους δύο κύριους φυσικούς σχηματισμούς που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Μετσόβου: τον Εθνικό Δρυμό Πίνδου (Βάλια Κάλντα) και τις πηγές Αώου με την ομώνυμη τεχνητή λίμνη. Τέλος, παρότι ο οικισμός του Μετσόβου δεν βρίσκεται εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου, αφενός λόγω της σημασίας του και αφετέρου λόγω της χωροθέτησης του Κέντρου Πληροφόρησης στην είσοδο του οικισμού, αξιόλογο μέρος της θεματικής της έκθεσης αφιερώνεται σε αυτόν.

Η διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου

Οι εκθεσιακοί χώροι των Κέντρων Πληροφόρησης Κλειδωνιάς και Ασπραγγέλων, παρότι συνθέτουν διαφορετικές μεταξύ τους εικόνες, βασίζουν την οργάνωσή τους σε κοινές αρχές, έχουν κοινές αναφορές, επιλέγουν κοινά δομικά στοιχεία (π.χ. κάνναβο), τα οποία κατά περίπτωση προβάλλουν, χρησιμοποιούν σε μικρή κλίμακα ή απλώς υπαινίσσονται.

Προς την ίδια κατεύθυνση και με συνέπεια στις κοινές αρχές οργάνωσης που θα πρέπει να διέπουν τα τέσσερα Κέντρα Πληροφόρησης ώστε να είναι διακριτός ο κοινός ρόλος τους ως υποδομές προβολής του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, το Κέντρο Πληροφόρησης στο Μέτσοβο, δανείζεται επιλεκτικά δομικά στοιχεία των εκθέσεων των άλλων υποδομών (π.χ. στοιχεία κάνναβου, κύβου), προσαρμόζοντάς τα στις ανάγκες του συγκεκριμένου χώρου.

Με στόχο μια ενδιαφέρουσα και απολαυστική μουσειακή εμπειρία και έναν εκθεσιακό χώρο που θα χαρακτηρίζεται από λιτότητα και κομψότητα, προτείνονται κατάλληλα υλικά (π.χ. ανοιχτόχρωμα ξύλα), ήπιοι χρωματισμοί, διαφορετικός χειρισμός σε περίπτωση δανεισμού δομικών κατασκευαστικών στοιχείων από τα άλλα Κέντρα (π.χ. σε περίπτωση δανεισμού του στοιχείου του κύβου, η κατασκευή του θα μπορούσε να είναι ξύλινη και να

διατηρεί μόνο το περίγραμμά του, με κενές τις πλευρές του).

Η εικαστική προσέγγιση των εκθεματικών επιφανειών επιλέγεται λιτή και διακριτική (π.χ. ήπιοι χρωματισμοί, χρήση ασπρόμαυρων φωτογραφιών σε αρκετά σημεία). Διαδραστικά - δυναμικά εκθέματα τοποθετούνται επιλεκτικά σε λίγες θέσεις, ενώ προτείνεται η χρήση πραγματικών υλικών (π.χ. αντικείμενα αναπαράστασης της κτηνοτροφικής ζωής και της τυροκομικής δραστηριότητας στο Μέτσοβο) σκηνογραφικά αποδοσμένων με σύγχρονο και αφαιρετικό τρόπο.

Οι υφιστάμενες θύρες (εισόδου και εξόδου κινδύνου) διατηρούνται, ενώ σε σχέση με τα παράθυρα, προτείνεται η κατάργηση εκείνων που είναι σε χαμηλό ύψος και διακόπτουν τη συνέχεια των επιφανειών που δύναται να χρησιμοποιηθούν ως εκθεματικές.

Οι θεματικοί άξονες της έκθεσης

Εκτός από τις βασικές, κοινές σε όλα τα κέντρα θεματικές ενότητες που αφορούν στο Εθνικό Πάρκο (Α. *Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου*, Β. *Η ανάγκη προστασίας*, Γ. «Ο διάλογος» με τον επισκέπτη), η περιήγηση του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο ολοκληρώνεται σε τρεις (3) κύριες θεματικές ενότητες, οι οποίες και συνθέτουν τους άξονες οργάνωσης του εκθεσιακού χώρου, αφού γύρω τους περιπλέκονται όλα τα επιμέρους θέματα της έκθεσης:

1η θεματική ενότητα

Βάλια Κάλντα - Η «ζεστή κοιλάδα» των Βλάχων

- ❖ Ο τόπος: Συνοπτική παρουσίαση της ταυτότητας του Εθνικού Δρυμού Πίνδου (π.χ. έκταση, όρια) και των κύριων γνωρισμάτων του. Συσχέτιση του Εθνικού Δρυμού αφενός με το σύνολο του Εθνικού Πάρκου μέσα στο οποίο εντάσσεται, αφετέρου με την περιοχή του Μετσόβου, όπου εντάσσεται το Κέντρο Πληροφόρησης, με σκοπό τη συνολική αντίληψη του χώρου από τον επισκέπτη.
- ❖ Η σπουδαιότητα: Αναφορά στους λόγους που οδήγησαν στον χαρακτηρισμό της περιοχής ως Εθνικού Δρυμού και στο καθεστώς προστασίας που διέπει την περιοχή σήμερα.
- ❖ Το ανάγλυφο: Περιγραφή του ανάγλυφου της περιοχής, ήτοι της κοιλάδας και των ορεινών όγκων που τη σχηματίζουν και ειδικότερα του κύριου ορεινού όγκου, του όρους Λύγκος και των κορυφών του (Αυγό, Φλέγκα, Κακοπλεύρι, Αυτιά). Ερμηνεία της ονομασίας Βάλια Κάλντα (*ζεστή κοιλάδα στα βλάχικα*) με αναφορά στα γνωρίσματα της περιοχής που της προσέδωσαν αυτή την ονομασία. Συνοπτική παρουσίαση του γεωλογικού προφίλ και της ιστορίας της περιοχής και των κύριων πετρωμάτων της.
- ❖ Το υγρό στοιχείο: Συνοπτική περιγραφή των δύο κύριων υδάτινων σχηματισμών της περιοχής: του Αρκουδορέματος που κυριαρχεί στον Εθνικό Δρυμό συλλέγοντας τα νερά των μικρότερων ρεμάτων και χειμάρρων της περιοχής και των ορεινών λιμνών της Φλέγκας που με την παρουσία τους σφραγίζουν το τοπίο, συντηρώντας ζωή (όπως οι αλπικοί τρίτωνες) που διασώθηκε από την εποχή των παγετώνων.
- ❖ Τα φυτά: Παρουσίαση της βλάστησης του Εθνικού Δρυμού, που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη αρχέγονων δασών, από τα πιο αδιατάρακτα οικοσυστήματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ανάδειξη των κύριων δασικών ειδών (ρόμπολο, μαύρη, πεύκη, ελάτη) που τα συνθέτουν. Ιδιαίτερη αναφορά σε φυτικά είδη όπως το ενδημικό φυτό *Centaurea vlachorum* που φύεται μόνο στον Εθνικό Δρυμό Πίνδου και επιλεγμένων ειδών ορχιδέας, όπως το είδος *Orchis* ή *Leucorchis frivaldii*, το οποίο αναφέρεται ως ενδημικό της Βαλκανικής, σπανίζει όμως στις γειτονικές χώρες και στη Βάλια Κάλντα συναντάται σε μεγάλους πληθυσμούς στις πλαγιές της Φλέγκας.
- ❖ Τα ζώα: Ανάλυση της σπουδαιότητας της περιοχής για την πανίδα και παρουσίαση επιλεγμένων ειδών, χαρακτηριστικών και ιδιαίτερως σημαντικών για την περιοχή όπως η αρκούδα, ο λύκος και οι δρυοκολάπτες που ζουν στα πλούσια δάση της περιοχής.
- ❖ Τα μανιτάρια: Ανάδειξη της περιοχής και της αξίας της για τη μυκοχλωρίδα, παρουσίαση επιλεγμένων ειδών μανιταριών (κοινά, σπάνια, εδώδιμα, δηλητηριώδη) και αναφορά σε βασικούς κανόνες συλλογής μανιταριών.

2η θεματική ενότητα

Μέτσοβο: ο «τόπος της αρκούδας»

- ❖ Ο οικισμός: Ανάδειξη της φυσιογνωμίας, της αρχιτεκτονικής, της ιστορίας και των κύριων γνωρισμάτων του Μετσόβου, ενός οικισμού που γνώρισε σημαντική εμπορική, οικονομική, πνευματική και πολιτιστική άνθηση. Ερμηνεία της ονομασίας του Μετσόβου και συσχέτισή της με την αρκούδα, σήμα κατατεθέν της Βόρειας Πίνδου και της περιοχής του Μετσόβου. Επιγραμματική αναφορά στους δύο οικισμούς της ευρύτερης περιοχής του Μετσόβου, Μηλιά και Χρυσοβίτσα, που βρίσκονται εντός των ορίων του Πάρκου και στα όρια αυτού, αντίστοιχα.
- ❖ Οι άνθρωποι και οι ασχολίες τους: Ενότητα αφιερωμένη στους βλάχους, που κατεξοχήν έζησαν και δραστηριοποιήθηκαν στο Μέτσοβο και την ευρύτερη περιοχή, παρουσιάζοντας τον τρόπο ζωής τους, τις παραδόσεις και τα έθιμα που διατηρούν ως σήμερα. Αναφορά στις κύριες ασχολίες των κατοίκων του Μετσόβου, στο οποίο παλαιότερα γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση η βιοτεχνία μάλλινων υφαντών, ενώ σήμερα η δασοπονία, η ξυλογλυπτική, η βαρελοποιΐα και η παραγωγή τυριών και κρασιού, αποτελούν, μαζί με τον τουρισμό, τις βασικότερες ασχολίες. Επιγραμματική αναφορά σε ιστορικές προσωπικότητες και εθνικούς ευεργέτες που κατάγονται από τον οικισμό (π.χ. Αβέρωφ, Τσοίτσας).
- ❖ Ανθρώπων έργα: Συνοπτική παρουσίαση κύριων υποδομών του οικισμού (π.χ. Πινακοθήκη Ιδρύματος Αβέρωφ, Αρχοντικό Τσοίτσα) και κτισμάτων της ευρύτερης περιοχής π.χ. ο νερόμυλος Γκίνα, η Μονή Αγίου Νικολάου, η Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου.

3η θεματική ενότητα

Οι πηγές του Αώου και η ευρύτερη περιοχή

- ❖ Οι πηγές του ποταμού Αώου και η τεχνητή λίμνη: Περιγραφή των πηγών του Αώου και της ομώνυμης τεχνητής λίμνης και των κύριων γνωρισμάτων τους. Ο ποταμός Αώος είναι ο μόνος ποταμός της χώρας που έχει τις πηγές του στην Ελλάδα και εκβάλλει σε μια άλλη χώρα (Αλβανία). Στους πρόποδες του Μαυροβουνίου, σε υψόμετρο 1350 μέτρων, στο οροπέδιο Πέντε Αλώνια – Πολιτσές, δημιουργήθηκε το 1987 η τεχνητή λίμνη του Αώου με την κατασκευή του υδροηλεκτρικού φράγματος της ΔΕΗ. Βρίσκεται πολύ κοντά στο Μέτσοβο στο οροπέδιο της «Πολιτσάς». Παρουσίαση του τόπου πριν την κατασκευή της λίμνης, του χρονικού της δημιουργίας, καθώς και του τοπίου όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα.
- ❖ Ο Ζυγός και το πέρασμα της Κατάρας: Συνοπτική παρουσίαση του όρους Ζυγού, φυσικό όριο μεταξύ της Βόρειας και Κεντρικής Πίνδου. Ιδιαίτερη αναφορά στις κορυφές Θανασάκης και Βούλγαρης και στην ορεινή διάβαση της Κατάρας, ένα διαχρονικής σπουδαιότητας πέρασμα από την Ήπειρο στη Θεσσαλία.
- ❖ Τα ορεινά λιβάδια: Συνοπτική παρουσίαση των ορεινών λιβαδιών στα οροπέδια του Μετσόβου και της βιοποικιλότητας που στηρίζουν.

Η οργάνωση και τα μέσα απόδοσης της θεματικής

Όσον αφορά στον τρόπο οργάνωσης και στα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την απόδοση του περιεχομένου των θεματικών ενότητων της έκθεσης, θα εξειδικευθούν από την Έκθεση Διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου της Β΄ Φάσης του Έργου που θα ακολουθήσει της παρούσας. Ενδεικτικά, προτείνονται τα ακόλουθα:

Ο εκθεσιακός χώρος του Κέντρου Πληροφόρησης Μετσόβου δομείται εννοιολογικά και εν μέρει κατασκευαστικά σε τέσσερις υπο-χώρους, αφιερωμένους στις κύριες θεματικές

ενότητες, στους «άξονες» γύρω από τους οποίους περιπλέκεται η έκθεση (το Εθνικό Πάρκο, η Βάλια Κάλντα, το Μέτσοβο, οι πηγές του Αώου και η ευρύτερη περιοχή).

Για την καλύτερη κατανόηση της έκθεσης αξιοποιούνται ποικίλα εκφραστικά και εποπτικά μέσα. Εικαστικά σύνολα παραπέμπουν στη χρήση αντικειμένων και συνοδεύονται από σχετικό εποπτικό υλικό, μακέτα, διαδραστικές εφαρμογές, ταινίες τεκμηρίωσης, σύντομα και εύληπτα κείμενα και πλούσιο φωτογραφικό υλικό είναι κάποια από τα ερμηνευτικά μέσα που θα χρησιμοποιηθούν.

Αναλυτικά, δεξιά της εισόδου του εκθεσιακού χώρου αναπτύσσεται η **κοινή θεματική σε όλα τα κέντρα**, η οποία αφορά στο Εθνικό Πάρκο (Α. Το Εθνικό Πάρκο, Β. Η ανάγκη προστασίας, Γ. Ο «διάλογος» με τον επισκέπτη). Τα μέσα που προτείνεται να χρησιμοποιηθούν για την απόδοσή της είναι ίδια με αυτά των δύο προηγούμενων εκθεσιακών χώρων (ενδεικτικά χάρτης ή μακέτα παρουσίασης του Εθνικού Πάρκου, διαδραστική εφαρμογή, στατικές εκθεματικές επιφάνειες με σύντομα κείμενα και πλούσιο εποπτικό υλικό). Η ενότητα με τίτλο «Ο διάλογος με τον επισκέπτη» δύναται, είτε να ενσωματωθεί στον ίδιο χώρο, είτε να τοποθετηθεί στον χώρο που διαμορφώνεται απέναντι από τη θύρα εισόδου και κάτω από την κλίμακα ανόδου στον όροφο (εκεί όπου σήμερα, υπάρχει η κατασκευή παρουσίασης επιλεγμένων διαδρομών στην ευρύτερη περιοχή του Μετσόβου). Εναλλακτικά, στη θέση αυτή θα μπορούσε να αναρτηθεί από την οροφή σχεδόν έως το πάτωμα μεγάλη ελαφρού τύπου εκθεματική επιφάνεια με εποπτικό υλικό (π.χ. μια μεγάλη ασπρόμαυρη φωτογραφία, χαρακτηριστική της περιοχής), έτσι ώστε να αποτελεί στοιχείο εντυπωσιασμού στον χώρο και να περιορίζει την οπτική του επισκέπτη προς τη σκάλα.

Χωρικά, σε συνέχεια των ενότητων που αφορούν στο Εθνικό Πάρκο, αναπτύσσεται η **1η θεματική ενότητα** της έκθεσης (Ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου. Βάλια Κάλντα), η οποία εκτείνεται σε σχήμα Γ και καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη επιφάνεια του ανατολικού τοίχου του εκθεσιακού χώρου και τη βόρεια πλευρά αυτού, ως το σημείο που διακόπτεται από την έξοδο κινδύνου. Στατικά μέσα με κείμενα και εντυπωσιακές φωτογραφίες από τη Βάλια Κάλντα και τα πυκνά και αρχέγονα δάση της, δυναμικά μέσα (όπως ενδεικτικά οθόνες λήψεων 360°) και μικρής κλίμακας κατασκευές με πραγματικά υλικά (όπως προθήκες με καρπούς, φύλλα και φλοιούς επιλεγμένων δένδρων) θα χρησιμοποιηθούν για την απόδοση του φυσικού πλούτου του Εθνικού Δρυμού της Πίνδου.

Στην απέναντι πλευρά του κελύφους (δυτική και βορειοδυτική) αναπτύσσονται οι άλλες δύο θεματικές ενότητες της έκθεσης, με αυτή του Μετσόβου να κατέχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα στον χώρο. Ειδικότερα, η **2η θεματική ενότητα**, για το Μέτσοβο, παρουσιάζει με επιστημονική αρτιότητα, μέσα από εύληπτα και περιεκτικά τον οικισμό και την πνευματική – πολιτιστική-οικονομική άνθηση που γνώρισε ο οικισμός. Ερμηνευτικά μέσα, όπως σύγχρονα δοσμένες σκηνογραφικές συνθέσεις με πραγματικά υλικά από την κτηνοτροφική ζωή και την τυροκομική δραστηριότητα στο Μέτσοβο, πλούσιο φωτογραφικό υλικό (π.χ. ασπρόμαυρες φωτογραφίες), σύντομες ταινίες τεκμηρίωσης της κτηνοτροφικής ζωής και των εθίμων των βλάχων της περιοχής, αναλαμβάνουν, ενδεικτικά, να αποδώσουν με τον καλύτερο τρόπο το θεματικό περιεχόμενο.

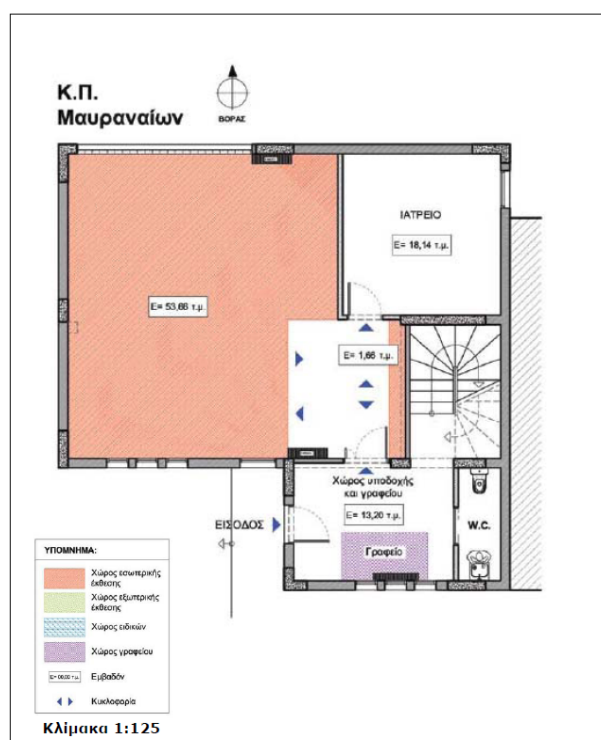
Η **3η θεματική ενότητα** της έκθεσης θα εστιάσει κυρίως στις πηγές του Αώου και την ομώνυμη τεχνητή λίμνη, παρουσιάζοντας εντυπωσιακές φωτογραφίες της περιοχής όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, αλλά και ιστορικά ντοκουμέντα (π.χ. μέσα από ταινίες τεκμηρίωσης ή παλιές φωτογραφίες) για τη δημιουργία της λίμνης και τη διαμόρφωση του τοπίου στο παρελθόν. Εφόσον είναι εφικτό, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στοιχεία αφήγησης από τη δημιουργία της λίμνης (π.χ. από κατοίκους της περιοχής και από τους υπευθύνους της ΔΕΗ για την κατασκευή του φράγματος). Τα επιμέρους θέματα που πραγματεύεται η συγκεκριμένη ενότητα (π.χ. όρος Ζυγός, ορεινά λιβάδια) θα αποδοθούν με στατικό τρόπο (π.χ. κείμενα, φωτογραφίες και λοιπό εποπτικό υλικό).

Δ. Κέντρο Πληροφόρησης Μαυραναίων

Η θέση του Κέντρου Πληροφόρησης στον οικισμό των Μαυραναίων του Νομού Γρεβενών, σε αντιστοιχία με τα υπόλοιπα τρία Κέντρα, υπαγορεύει τη συσχέτιση του θεματικού περιεχομένου της έκθεσής του με την περιοχή μέσα στην οποία εντάσσεται η υποδομή. Προς την κατεύθυνση αυτή, ο εκθεσιακός χώρος οργανώνεται με επίκεντρο το βορειοανατολικό τμήμα του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου (δηλαδή από την πλευρά των Γρεβενών), καθώς και την περιοχή της Βάλια Κάλντα. Γύρω από τους συγκεκριμένους άξονες οργανώνεται όλο το θεματικό περιεχόμενο της έκθεσης.

Η διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου

Οι αρχές που σχετίζονται με τη διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου της υποδομής, κατ' αντιστοιχία με τους άλλους τρεις εκθεσιακούς χώρους, αφορούν, αφενός στην ανάγκη να διέπεται από κοινή λογική οργάνωσης ώστε να είναι εύκολα αντιληπτό στον επισκέπτη ότι αποτελεί αναπόσπαστο μέρος ενός συνόλου, αφετέρου στην επιδίωξη να διαφοροποιείται από τους εκθεσιακούς χώρους των άλλων Κέντρων, όχι μόνο ως προς το περιεχόμενό της, αλλά και ως προς την εικόνα του. Επίσης, κρίνεται αναγκαίο να συνυπολογισθούν τα ειδικά χαρακτηριστικά του χώρου (π.χ. έκταση, διαμόρφωση, ύπαρξη παραθύρων και φωτιστικών θυρίδων), αλλά και οι εκθεσιακές ανάγκες που αναδείχθηκαν βάσει του θεματικού περιεχομένου (π.χ. ανάγκη για προθήκες έκθεσης πραγματικών υλικών).

Με βάσει τα ανωτέρω και ενδεικτικά στο πλαίσιο της παρούσας, προτείνεται η μικρής κλίμακας χρήση και ο δανεισμός επιλεκτικών στοιχείων που δομούν τις εκθέσεις των άλλων Κέντρων (π.χ. στοιχεία κάρναβου, ενιαίες εκθεματικές επιφάνειες κ.λπ.), τα οποία θα προσαρμοστούν στις ανάγκες του συγκεκριμένου χώρου, θα αποδοθούν με διαφορετικό τρόπο και υλικά, θα συνδυαστούν με νέα αρχιτεκτονικά στοιχεία, επιφάνειες και εκθέματα κατάλληλα για τη βέλτιστη απόδοση των θεμάτων της έκθεσης.

Προς την κατεύθυνση αυτή, προτείνεται η δημιουργία ενός ενιαίου ελκυστικού εσωτερικού, που δεν θα διασπάται σε επιμέρους τμήματα, διατηρώντας το ευρύχωρο του υφιστάμενου χώρου. Ειδικότερα, προτείνεται η διαμόρφωση περιμετρικής εκθεματικής επιφάνειας, η οποία δομείται από διαφορετικά μεταξύ τους κατασκευαστικά στοιχεία,

χρησιμοποιεί κατά περίπτωση διαφορετικά υλικά, αποδίδει τις θεματικές ενότητες της έκθεσης με διαφορετικά εικαστικά και γραφιστικά μέσα, ενσωματώνει δυναμικά και διαδραστικά κατά περίπτωση εκθέματα, μεταλλάσσεται και μεταμορφώνεται συνεχώς ανά ενότητα, ώστε να επιβάλλεται στον χώρο, να είναι ενδιαφέρουσα και ελκυστική. Σε «συνομιλία» με την περιμετρική αυτή εκθεματική επιφάνεια ανάρτησης και φιλοξενίας των θεματικών ενοτήτων της έκθεσης, ένα κεντρικό έκθεμα - κατασκευή αναλαμβάνει να οργανώσει την κίνηση του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο, να του δώσει διαφορετικές εναλλακτικές «ανάγνωσης» του θεματικού περιεχομένου, να

συγκεντρώσει όλη την πληροφορία για το Εθνικό Πάρκο, να αναδειχθεί σε άξονα οργάνωσης της έκθεσης και της θεματικής της.

Για την επίτευξη διαμόρφωσης ενός ελκυστικού εσωτερικού, προτείνεται επίσης, η χρήση τεχνητού, κατά κύριο λόγο, φωτισμού, με κλείσιμο τριών εκ των τεσσάρων παραθύρων της νότιας πλευράς του χώρου, όπως και η χρήση χρωμάτων συμβατών με το περιβάλλον, αλλά και ικανών να συνθέσουν έναν υποβλητικό και δυναμικό εκθεσιακό χώρο (π.χ. αποχρώσεις του καφέ, του πράσινου και του μαύρου).

Περαιτέρω τα θέματα που αφορούν στη διαμόρφωση του εκθεσιακού χώρου, θα εξειδικευθούν από την Έκθεση Διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου της Β' Φάσης του Έργου που θα ακολουθήσει της παρούσας.

Οι θεματικές ενότητες της έκθεσης

Εκτός από τις κοινές σε όλα τα Κέντρα θεματικές ενότητες που αφορούν στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου και συνθέτουν τον βασικό κορμό όλων των εκθέσεων, η περιήγηση του επισκέπτη στον εκθεσιακό χώρο του Κέντρου στους Μαυραναίους ολοκληρώνεται σε πέντε (5) κύριες θεματικές ενότητες, το περιεχόμενο των οποίων παρουσιάζεται συνοπτικά ακολούθως.

1η θεματική ενότητα

Βάλια Κάλντα - Η ζεστή κοιλάδα

- ❖ Ο τόπος: Αναλυτική παρουσίαση της ταυτότητας του Εθνικού Δρυμού Πίνδου (π.χ. έκταση, όρια) και των κύριων γνωρισμάτων του. Συσχέτιση του Εθνικού Δρυμού με το σύνολο του Εθνικού Πάρκου μέσα στο οποίο εντάσσεται, με σκοπό τη συνολική αντίληψη του χώρου από τον επισκέπτη.
- ❖ Η σπουδαιότητα: Αναφορά στους λόγους που οδήγησαν στον χαρακτηρισμό της περιοχής ως Εθνικού Δρυμού (π.χ. ύπαρξη αρχέγονων δασών, αιωνόβια ρόμπολα και μαυρόπευκα με διάμετρο κορμού που ξεπερνά τα 2 μέτρα) και στο καθεστώς προστασίας που δίδει την περιοχή σήμερα.
- ❖ Το ανάγλυφο: Περιγραφή του ανάγλυφου της περιοχής, ήτοι της κοιλάδας και των ορεινών όγκων που τη σχηματίζουν και ειδικότερα του κύριου ορεινού όγκου, του όρους Λύγκος και των κορυφών του (Αυγό, Φλέγκα, Κακοπλεύρι, Αυτιά). Αναφορά σε ερμηνείες που έχουν δοθεί κατά καιρούς για την προέλευση του ονόματος του βουνού και συσχέτιση με την ύπαρξη του λύγκα κατά το παρελθόν. Ερμηνεία της ονομασίας *Βάλια Κάλντα*, με αναφορά στα γνωρίσματα της περιοχής που της προσέδωσαν αυτή την ονομασία.
- ❖ Το υγρό στοιχείο: Συνοπτική περιγραφή των δύο κύριων υδάτινων σχηματισμών της περιοχής: του Αρκουδορέματος που κυριαρχεί στον Εθνικό Δρυμό συλλέγοντας τα νερά των μικρότερων ρεμάτων και χειμάρρων της περιοχής και των ορεινών λιμνών της Φλέγκας, υπολείμματα της εποχής των παγετώνων.
- ❖ Τα φυτά: Παρουσίαση της βλάστησης του Εθνικού Δρυμού, που χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη αρχέγονων δασών, από τα πιο αδιατάρακτα οικοσυστήματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ανάδειξη των κύριων δασικών ειδών (ρόμπολο, μαύρη, πεύκη, ελάτη) που τα συνθέτουν. Ιδιαίτερη αναφορά σε φυτικά είδη όπως το ενδημικό φυτό *Centaurea vlachorum* που φύεται μόνο στον Εθνικό Δρυμό Πίνδου και επιλεγμένων ειδών ορχιδέας, όπως το είδος *Orchis* ή *Leucorchis frivaldii*, το οποίο αναφέρεται ως ενδημικό της Βαλκανικής, σπανίζει όμως στις γειτονικές χώρες, ενώ στη Βάλια Κάλντα συναντάται σε μεγάλους πληθυσμούς στις πλαγιές της Φλέγκας.
- ❖ Τα ζώα: Ανάλυση της σπουδαιότητας της περιοχής για την πανίδα και παρουσίαση επιλεγμένων ειδών, χαρακτηριστικών και ιδιαίτερος σημαντικών για

την περιοχή όπως η αρκούδα, ο λύκος και οι δρυοκολάπτες που ζουν στα πλούσια δάση της περιοχής.

2η θεματική ενότητα **Η Πίνδος των Βλάχων**

- ❖ Ο τόπος: Περιγραφή της περιοχής που χωροθετείται στο βορειοανατολικό τμήμα του Εθνικού Πάρκου και χαρακτηρίζεται από τα ορεινά Βλαχοχώρια. Παρουσίαση των ορέων Σμόλικας, Βασιλίτσα, Όρλιακας με αναφορά στα κυριότερα στοιχεία του περιβάλλοντός τους (π.χ. ο Όρλιακας αποτελεί το μοναδικό Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους του Εθνικού Πάρκου, το «κεφάλι του Δία» που σχηματίζεται στις βραχώδεις εξάρσεις του Όρλιακα, το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας, σημαντικός πόλος έλξης επισκεπτών από όλη τη χώρα).
- ❖ Οι άνθρωποι: Ενότητα αφιερωμένη στους βλάχους, που κατεξοχήν έζησαν και δραστηριοποιήθηκαν στην περιοχή. Τα ορεινά Βλαχοχώρια, Σαμαρίνα, Σμίξη, Περιβόλι, Αβδέλλα και Κρανιά, βρίσκονται χτισμένα στις ήπιες πλαγιές των βουνών Σμόλικας, Βασιλίτσα και Λύγκος και ανήκουν διοικητικά στον Νομό Γρεβενών. Αναφορά στη γλώσσα τους που μιλιέται αλλά δεν γράφεται, στην προέλευση της ονομασίας τους «Αρουμάνοι» και σε θέματα που αφορούν στην καταγωγή τους. Παρουσίαση του τρόπου ζωής με έμφαση στην κτηνοτροφία και στα μεγάλα ταξίδια των μετακινήσεων των κοπαδιών (π.χ. από τη Σαμαρίνα στην περιοχή της Λάρισας) αλλά και στις μουσικές, τους χορούς και τις παραδόσεις τους. Επιγραμματική αναφορά σε σημαντικές προσωπικότητες της περιοχής (π.χ. Αδελφοί Μανάκη, οι πρώτοι κινηματογραφιστές στα Βαλκάνια από την Αβδέλλα).
- ❖ Ανθρώπων έργα: Συνοπτική παρουσίαση αξιολογών κατασκευών και μνημείων (π.χ. οι μονές Παναγίας Σαμαρίνας, Αγίου Νικολάου και Αγίου Γεωργίου στο Περιβόλι, το Καστρί πάνω από τον οικισμό του Πολυνερίου με υπολείμματα ακρόπολης και οικισμού από το τέλος του 4ου - αρχές 3ου π.χ. αιώνα).

3η θεματική ενότητα **Η Πίνδος των Κοπατσαράιων**

- ❖ Ο τόπος: Περιγραφή του τμήματος της Πίνδου όπου αναπτύσσονται τα χωριά των Κοπατσαράιων (ανατολικά από τα ορεινά Βλαχοχώρια, σε υψόμετρο 800 - 1.200, στη λεκάνη απορροής του ποταμού Αλιάκμονα) και ανάδειξη των ιδιαίτερων γνωρισμάτων της περιοχής. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από εκτεταμένα δρυοδάση και την παρουσία του ποταμού Βενέτικου. Ανάμεσα στα βουνά του Σπηλαίου και της Λυκότρυπας δημιουργείται η κοιλάδα Κάναβη. Ο ποταμός Βενέτικος κυλά νωχελικά ανάμεσα σε κροκάλες και πλατάνια για να καταλήξει στο βαθύ φαράγγι της Πορτίτσας. Στην έξοδο του φαραγγιού, που είναι πολύ στενή και ονομάζεται *Καρούτες*, βρίσκονται δύο αντικριστοί πολύ ψηλοί κατακόρυφοι βράχοι. Γνωστό φαράγγι της περιοχής είναι επίσης το φαράγγι του Τσούργιακα, ανατολικά του χωριού Φιλιππαίοι, με τον εντυπωσιακό καταρράκτη του ύψους 10 μέτρων, ενώ ένα ακόμη φαράγγι μεγάλου μήκους βρίσκεται κοντά στο χωριό Μικρολίβαδο, με πλούσια παραποτάμια βλάστηση.
- ❖ Οι άνθρωποι: Ετυμολογία της λέξης «Κοπατσαράιοι», από τη βλάχικη λέξη *κουπάτσι* (*cupaci*, πληθυντικός του *cupaciu*) που δηλώνει τα κλαδιά που φυτρώνουν γύρω από τον κορμό του δένδρου, παραπέμποντας στην πρακτική της κλαδονομής. Πρόκειται για όνομα που αρχικά χρησιμοποίησαν οι Βλάχοι για να δηλώσουν τους κοντοχωριανούς τους που κατοικούσαν σε χαμηλότερα υψόμετρα. Δεκατέσσερα από τα χωριά των Κοπατσαράιων βρίσκονται εντός του Εθνικού Πάρκου και πέντε στα όριά του. Αναφορά σε κύριες ασχολίες του παρελθόντος και σήμερα (γεωργία, κτηνοτροφία). Συνοπτική περιγραφή του τρόπου κατασκευής της θυμωσιάς για την εξασφάλιση τροφής για τα αγροτικά ζώα κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

- ❖ Ανθρώπων έργα: Προβολή των χαρακτηριστικών γεφυριών της περιοχής, όπως του Σπανού (πεντάτοξο, με το μεγαλύτερο μήκος στη Μακεδονία), το γεφύρι του Αζί Αγά που έχει το μεγαλύτερο άνοιγμα τόξου, το δίτοξο γεφύρι της Πορτίτσας ανάμεσα στο Σπήλαιο και τον Μοναχίτη, ένα από τα πιο όμορφα του Νομού Γρεβενών, αλλά και τα γεφύρια Ζιάκα, Σταμπέκη και Αλατόπετρας.

4η θεματική ενότητα

Η Πίνδος των μανιταριών

- ❖ Ο πλούτος: Ανάδειξη του πλούτου και της σημασίας του Εθνικού Πάρκου για τη μυκοχλωρίδα. Μόνο στον Νομό Γρεβενών έχουν καταγραφεί περισσότερα από 2.000 είδη μανιταριών, ενώ τα Γρεβενά αποτελούν περιοχή με πλούσια παράδοση στη συλλογή και κατανάλωσή τους. Αναφορά στους λόγους που ευνοούν την ανάπτυξη των μανιταριών στην περιοχή (π.χ. το έντονο ανάγλυφο του εδάφους, η ποικιλία των δασικών ειδών, η εναλλαγή των πετρωμάτων, οι υψηλές βροχοπτώσεις σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα, που δημιουργούν κατάλληλα μικροενδιαιτήματα για πολλά είδη). Αναφορά σε χαρακτηριστικά εδάφιμα είδη, π.χ. των λιβαδιών και των βοσκοτόπων, όπως τα είδη του γένους *Agaricus* που ονομάζονται τοπικά κουκουμέλια, κουκουβάκοι ή πρόβεια, οι κιτρινούσκες (*Cantharellus cibarius*), τα καλογεράκια (*Boletus* spp.) και τα περδικομανιτάρια ή ζαρκαδίσια (*Macrolepiota procera*) των δρυοδασών, οι καροτίνες (*Lactarius* spp.) των πευκοδασών, τα μουρτσέκια (*Morchella* spp.) των δασών ελάτης.
- ❖ Κανόνες συλλογής: «Όλα τα μανιτάρια τρώγονται, μερικά όμως μόνο μια φορά». Επιγραμματική αναφορά στους κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται για τη συλλογή και την ασφαλή κατανάλωση μανιταριών.

5η θεματική ενότητα

Πίνδος, η θάλασσα που έγινε βουνό

- ❖ Περπατώντας στον μανδύα της γης: Αναλυτική περιγραφή της δημιουργίας της οροσειράς της Πίνδου, της γεωλογικής ιστορίας και των ιδιοτεροτήτων που την καθιστούν μοναδική και μεγάλης σπουδαιότητας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τα πετρώματα της Πίνδου αφηγούνται με τον δικό τους τρόπο την ιστορία της αρχέγονης και απέραντης εσωτερικής θάλασσας, της *Τηθύος*, απομεινάρια της οποίας αποτελεί η Μεσόγειος. Αναφορά στο μεγαλύτερο σύμπλεγμα οφιολιθικών πετρωμάτων στην Ελλάδα και από τα μεγαλύτερα της Ευρώπης (Σμόλικας, Βασιλίτσα, όρη Λύγκου, Τσούκα Ρόσσα, Κλέφτες και Φλάμπουρο, με συνολική έκταση περίπου 1.000 km²). Παρουσίαση χαρακτηριστικών πετρωμάτων της περιοχής και των κύριων γνωρισμάτων τους.
- ❖ Συναντώντας προϊστορικά ζώα: Αναφορά στη σπουδαιότητα της περιοχής από παλαιοντολογικής άποψης και ανάδειξη των ιδιοτεροτήτων που την κατατάσσουν στην κορυφή του ενδιαφέροντος ειδικών και μη (όπως οι μεγαλύτεροι χαυλιόδοντες μαστόδοντα στον κόσμο, 5,02 μέτρα στη Μηλιά Γρεβενών). Γνωριμία με επιλεγμένα προϊστορικά είδη που έζησαν στην περιοχή, όπως οι μαστόδοντες και οι μαχαιρόδοντες.

Η οργάνωση και τα μέσα απόδοσης της θεματικής

Όσον αφορά στον τρόπο οργάνωσης και στα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την απόδοση του περιεχομένου της έκθεσης, θα εξειδικευθούν από την Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου της Β' Φάσης του Έργου που θα ακολουθήσει της παρούσας. Ενδεικτικά, προτείνονται τα ακόλουθα:

Ο προθάλαμος εισόδου στον εκθεσιακό χώρο αξιοποιείται για τη διαμόρφωση εικαστικά αποδοσμένης εκθεματικής επιφάνειας που θα φέρει συνοπτικό κείμενο για το

καλωσόρισμα του επισκέπτη στην έκθεση. Στον προθάλαμο αυτόν προτείνεται να αναπτυχθεί ο «**διάλογος**» του Κέντρου Πληροφόρησης με τον επισκέπτη.

Εντός του εκθεσιακού χώρου, το κεντρικό έκθεμα – ειδική κατασκευή αναλαμβάνει να συνθέσει στη μία όψη της τη φυσιογνωμία του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, υλοποιώντας εκθεσιακά την **κοινή θεματική** (Α. *Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου*, Β. *Η ανάγκη προστασίας*) των τεσσάρων Κέντρων Πληροφόρησης και συνδυάζοντας στατικά και δυναμικά μέσα, όπως αυτά θα εξειδικευθούν από την *Έκθεση διευθέτησης του εκθεσιακού περιεχομένου* της Β' Φάσης. Ενδεικτικά, προτείνεται η χρήση ανάλογων με τα υπόλοιπα Κέντρα μέσων (στατικές επιφάνειες με εποπτικό υλικό, πολυμεσική εφαρμογή, μακέτα ή χάρτης του Πάρκου).

Η άλλη όψη της κατασκευής προτείνεται για την παρουσίαση: (α) του πλούτου της μυκοχλωρίδας της Πίνδου (**4η θεματική ενότητα**), (β) των κύριων ειδών δένδρων που φύονται στην Πίνδο των Γρεβενών και την χαρακτηρίζουν (ρόμπολο, μαύρη πεύκη, ελάτη και δρυς) και (γ) την παλαιοντολογική σπουδαιότητα της περιοχής (**τμήμα της 5ης θεματικής ενότητας**). Για την παρουσίαση των ανωτέρω, προτείνεται η αξιοποίηση και χρήση αντικειμένων ή πραγματικών υλικών, συνοδευόμενων από συνοπτικά, εύληπτα κείμενα και επιλεγμένο φωτογραφικό και άλλο εποπτικό υλικό, αναρτημένο στις επιφάνειες του κεντρικού εκθέματος. Ενδεικτικά ως προς τα αντικείμενα που θα εκτεθούν, για τη μυκοχλωρίδα, προτείνεται η επεξεργασία με τη μέθοδο της λυοφιλίωσης ή κυροξήρανσης και η παρουσίαση επιλεγμένων ειδών μανιταριών, ώστε αφενός να συντηρήσουν καλύτερα τα χαρακτηριστικά της δομής και της εμφάνισής τους και αφετέρου να μην οξειδωθούν. Όσον αφορά στη χλωρίδα, ενδεικτικά θα μπορούσαν να παρουσιασθούν καρποί, φύλλα και φλοιοί των χαρακτηριστικών δένδρων της περιοχής, καθώς και τομές κορμών ομήλικων δένδρων (πραγματικών εφόσον υπάρχουν διαθέσιμες, ή αποδοσμένων με τη μορφή προπλάσματος). Τέλος, η σημασία της Πίνδου από παλαιοντολογικής άποψης πέραν των στατικών μέσων θα μπορούσε ενδεικτικά να εμπλουτισθεί με εκμαγεία ευρημάτων που φιλοξενούνται σήμερα στο Μουσείο Παλαιοντολογίας Μηλιάς Γρεβενών ή και με ομοιώματα χαρακτηριστικών προϊστορικών ζώων που έζησαν στην περιοχή.

Ο ανατολικός τοίχος του εκθεσιακού χώρου αφιερώνεται στη γένεση της Πίνδου (**5η θεματική ενότητα**). Ως ενδεικτικά ερμηνευτικά μέσα προτείνονται εύληπτα κείμενα, εποπτικό υλικό (π.χ. γεωλογικοί χάρτες), αλλά και προθήκες με χαρακτηριστικά πετρώματα.

Οι εκθεματικές επιφάνειες που θα αναπτυχθούν περιμετρικά των τοίχων, στη βόρεια, δυτική και νότια πλευρά, για να συνθέσουν τον φορέα ανάπτυξης της θεματικής της έκθεσης, χρησιμοποιούνται για την παρουσίαση των τριών κύριων θεματικών ενοτήτων της έκθεσης. Αρχικά, στον βόρειο τοίχο, αφιερώνεται μικρό τμήμα του χώρου ως εισαγωγικό για την Πίνδο των Γρεβενών. Ο υπόλοιπος βόρειος τοίχος και μεγάλη επιφάνεια του δυτικού αφιερώνεται στην κύρια θεματική ενότητα της έκθεσης που είναι η Βάλια Κάλντα (**1η θεματική ενότητα**). Ενδεικτικά ερμηνευτικά μέσα τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, πέραν των στατικών επιφανειών με μεγάλες και εντυπωσιακές φωτογραφίες των δασών της Βάλια Κάλντα είναι οθόνες προβολής λήψεων 360° και ταινίες τεκμηρίωσης προβολής σε οθόνη τηλεόρασης ή με τη χρήση βιντεοπροβολέα.

Η θεματική συνεχίζει στον δυτικό τοίχο με τη **2η θεματική ενότητα** (Η Πίνδος των Βλάχων). Στατικά μέσα, προβολές ταινιών τεκμηρίωσης (π.χ. αποσπάσματα από ντοκιμαντέρ της Μάγια Τσόκλη για την κίνηση των κοπαδιών στα βλαχοχώρια ή τα ανταμώματα των βλάχων, από τις κινηματογραφικές λήψεις των αδερφών Μανάκη στις αρχές του 19ου αιώνα που περιγράφουν τις υφάντρες και τη ζωή στα βλαχοχώρια της Πίνδου, από την ταινία του Θ. Αγγελόπουλου «Το βλέμμα του Οδυσσέα»), ηχητικά ντοκουμέντα (όπως αφηγήσεις και μουσικές) είναι ενδεικτικά κάποια από τα μέσα τα οποία μπορούν εν δυνάμει να αξιοποιηθούν.

Τέλος, ο νότιος τοίχος αφιερώνεται στην **3η θεματική ενότητα** (Η Πίνδος των Κοπατσαράιων), η οποία παρουσιάζεται κατεξοχήν με στατικά μέσα και πλούσιο, κατάλληλα επιλεγμένο εποπτικό υλικό (π.χ. εντυπωσιακή φωτογραφία του φαραγγιού της Πορτίτσας, κατασκευή θυμωνιάς).